

Pinkkiä tytöille, sinistä pojille?

Tutkimus lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Käsityöopettajankoulutus
Pro gradu -tutkielma
Käsityötiede
Kesäkuu 2017
Henna Wright

Ohjaaja: Pirita Seitamaa-
Hakkarainen

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen		Laitos - Institution - Department Opettajankoulutuslaitos	
Tekijä - Författare - Author Henna Wright			
Työn nimi - Arbetets titel Pinkkiä tytöille, sinistä pojille? Tutkimus lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä			
Title Pink for girls, blue for boys? Research about features that are considered gendered in children's clothes			
Oppiaine - Läroämne - Subject Käsityötiede			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Pirita Seitamaa- Hakkarainen		Aika - Datum - Month and year Kesäkuu 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 77 s + 7 liites.
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract</p> <p>Kaikissa kulttuureissa on kaikkina aikoina vallinnut jonkinlainen normisto sen suhteen, millaisia tekijöitä kulttuurissa pidetään maskuliinisia, feminiinisinä tai neutraaleina. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli saavuttaa tilastollisia menetelmiä soveltaen kartoitettavaa tietoa siitä, millaisia tekijöitä suomalaiset, 0-6 -vuotiaiden lasten vanhemmat mielsivät maskuliinisiksi, feminiinisiksi tai neutraaleiksi lasten vaatteissa. Tämän tutkimuskysymyksen rinnalla pyrittiin vastaamaan myös siihen, miten lasten vaatteiden nähtiin vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen, mikä oli vanhempien suhde sosiaaliseen normiin sekä miten vastaajan ikä, koulutustausta tai asuinalue vaikuttivat hänen näkemyksiinsä lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta.</p> <p>Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä maaliskuussa 2017. Kyselyä jaettiin Facebook-yhteisöpalvelussa niin yksittäisten käyttäjien seinillä kuin erilaissa vanhemmuus- ja lastenvaateryhmissä. Aineiston rajaamisen jälkeen otos muodostui 2130 vastaajasta. Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin niin SPSS 24- ja Excel -ohjelmia kuin myös manuaalista analysointia.</p> <p>Aineiston valossa valtaosa vastaajista suhtautui hyvin neutraalisti kyselyssä esitettyihin lastenvaatteisiin, mutta neutraalin painotuksen takana oli havaittavissa kuitenkin myös selkeitä linjoja, joiden mukaan vaatteita sukupuolitettiin. Maskuliinisuuteen liitettiin vahvasti mm. sinisen tummat sävyt ja kulkuneuvot, kun taas feminiinisyteen liitettiin vaaleanpunaisen eri sävyt ja kukkakuviot. Tämän lisäksi ensisijaisesti feminiinisiksi mielletyt vaatteet nähtiin prosentuaalisesti voimakkaammin feminiinisinä kuin ensisijaisesti maskuliiniset vaatteet maskuliinisinä. Identiteettiä ja sosiaalista normia koskevien väittämien vastaukset osoittivat, että pukeutumisella katsotaan olevan merkitystä identiteetin kehityksessä ja ilmaisussa, mutta toisaalta painottui myös lapsen oma päätäntävalta pukeutumisensa suhteen. Vastaukset osoittivat myös, että perinteiset normit kyllä tunnustetaan, mutta että niihin suhtautumisessa on havaittavissa muutosta. Vastaajien taustatekijöiden vaikutus vastuksiin havaittiin suhteellisen pieneksi, joskin korkeakoulutettujen ja Uudellamaalla asuvien voidaan katsoa suhtautuvan hieman muita vastaajia neutraalimmin kyselyn lastenvaatteisiin.</p> <p>Aiheeseen tutkimista olisi mahdollista jatkaa vielä pidemmällekin esimerkiksi lastenvaatteiden mallien tai eri-ikäryhmien vaatteiden sukupuolittuneisuutta painottaen.</p>			
Avainsanat – Nyckelord lastenvaatteet, feminiinisyys, maskuliinisuus, sukupuolittuneisuus, sosiaaliset normit			
Keywords Children's clothes, femininity, masculinity, social norms			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston keskustakampanuksen kirjasto - Helda / E-thesis			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Faculty of Educational Sciences		Laitos - Institution - Department Teacher Education	
Tekijä - Författare - Author Henna Wright			
Työn nimi - Arbetets titel Pinkkiä tytöille, sinistä pojille? Tutkimus lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä			
Title Pink for girls, blue for boys? Research about features that are considered gendered in children's clothes			
Oppiaine - Läroämne - Subject Crafts and designs science			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Pirita Seitamaa-Hakkarainen		Aika - Datum - Month and year June 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 77 pp. + 7 appendices
Tiivistelmä - Referat – Abstract <p>In all times and in every culture, there has been mutual consensus about the norms that define what kind of features has been seen feminine, masculine or gender neutral. The purpose of this research was to describe thru applied statistic methods what kind of features Finnish parents of 0-6-years-old children consider masculine, feminine or neutral in children's clothes. Besides this question the research aimed to reveal how children's clothing is considered to effect on the development of one's identity, what is parents' view on social norms and does one's age, education or residential area effect on how they view the gender aspect of children's clothes.</p> <p>The research was carried out as an internet survey in Mars 2017. The link to survey was shared on Facebook, in various kinds of parenting groups as well as on private users' walls. After the raw data was defines, the sample of participant was 2130. In the analysis both SPSS 24 and Excel were used as well as manual analyzing.</p> <p>The research data showed that most of the participants considered survey's clothes gender neutral, but still there were some clear features that were seen gendered. E.g. darker shades of blue and vehicles were associated with masculinity, whereas different shades of pink and floral prints were connected to femininity. Furthermore, the clothes connected primarily to femininity had higher percentage of feminine answers than what those connected primarily to masculinity had answers for masculine.</p> <p>The statements about social norm and identity development reviled that clothes are seen to effect on child's identity, though emphasising child's own will of choice. The answers also show that the traditional norms are recognised, but simultaneously it is evident that the outlook on them is on change. The underlying factors of the participants did not seem to have remarkable effect on how they viewed the clothes. Nevertheless, those participants with higher education or who lived in Uusimaa region were slightly more likely to consider clothes gender neutral than other participants of the survey.</p> <p>The theme for the research could be taken further thru many ways by changing the research frame, e.g. focusing on children's clothes of different age groups or on the models and patterns of children's clothes.</p>			
Avainsanat – Nyckelord lastenvaatteet, feminiinisyyys, maskuliinisuus, sukupuolittuneisuus, sosiaaliset normit			
Keywords Children's clothes, femininity, masculinity, social norms			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited City Centre Campus Library – Helda / E-thesis			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN TAUSTA	2
2.1	Pukeutuminen ja identiteetti.....	2
2.1.1	Identiteetin kehitys ja ilmaisu	2
2.1.2	Pukeutuminen sosiaalisena ulottuvuutena	5
2.1.3	Vaate ja sukupuoli.....	8
2.1.4	Värit, kuosit ja kuviot vaatetuksessa	10
2.1.5	Lasten pukeutuminen.....	13
2.2	Feminiinisyys, maskuliinisuus ja neutraalius.....	15
2.2.1	Maskuliinisuus.....	16
2.2.2	Feminiinisyys	18
2.2.3	Neutraalius.....	19
2.3	Yhteenveto.....	21
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1	Mittariston laatiminen	25
4.1.1	Kuva-aineiston luokittelu	25
4.1.2	Väittämien muodostaminen.....	27
4.1.3	Taustatiedot	28
4.2	E-lomakkeen laatiminen	29
4.3	Aineiston keruu	32
4.4	Aineiston esikäsittely	34
4.4.1	Vastaajajoukko taustatietojen valossa	36
5	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA.....	41
5.1	Millaiset muuttajat mielletään lasten vaatteissa feminiinisiksi, maskuliinisiksi tai neutraaleiksi?	41
5.1.1	Mitä pidettiin maskuliinisena?	42
5.1.2	Mitä pidettiin feminiinisenä?	45
5.1.3	Yhteenveto.....	47
5.2	Miten lasten vaatteiden nähdään vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen? Mikä on vanhempien suhde sosiaaliseen normiin?	49

5.2.1 Vaatteiden ja identiteetin yhteys	49
5.2.2 Sosiaalisen normin merkitys	52
5.3 Miten vastaajan ikä, koulutustausta tai asuinalue vaikuttaa hänen näkemyksiinsä lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta?	57
5.3.1 Koulutustaustan vaikutus	58
5.3.2 Asuinalueen vaikutus	61
5.3.3 Iän vaikutus.....	65
6 LUOTETTAVUUS	70
7 POHDINTAA	73
LÄHTEET	78
LIITTEET	80
Liite 1: Kyselylomake tekstimuodossa	80
KUVALIITTEET	83
Kuvaliite 1: Kyselyn kuvat	83

1 Johdanto

Ihmismieli on taipuvainen määrittelemään ja luokittelemaan ympärillään havainnoimiaan asioita. Ihmisen tarve määrittää muun muassa toisten kohtaamiensa yksilöiden ikä, sukupuoli tai muu tilanteen kannalta olennainen ominaisuus on jotakin, mikä saa aikaan jatkuvaa alitajuista merkkien luentaa. Näitä merkkejä luemme ennen kaikkea toistemme ulkoisesta olemuksesta, jossa vaatteilla on keskeinen rooli. Sukupuoli on ollut, ja on monesti yhä tänä päivänäkin, yksi merkittävimmistä ihmistä ja tämän identiteettiä määrittävistä tekijöistä. Tästä huolimatta siihen liittyvä ilmaisu ja tulkinta ei aina kuitenkaan ole yhtä yksiselitteistä, kuin nopeasti voisi olettaa.

Tässä pro gradu-tutkielmassa tullaan tarkastelemaan lastenvaatteiden sukupuolittuneisuutta 0-6-vuotiaiden lasten vanhempien näkökulmasta. Tutkimus lähtee liikkeelle näkemyksestä, jonka mukaan kaikissa kulttuureissa on kaikkina aikoina ollut ja on jonkinlainen konsensus ulkoiseen itseilmaisuun liittyvistä tekijöistä, joiden mielletään ilmaisevan joko feminiinisyyttä tai maskuliinisuutta. Tämän lisäksi monissa konteksteissa on löydettävissä myös feminiinisen ja maskuliinisen tulkinnan välimaastoon sijoittuva neutraali tulkinta. Nämä käsitykset ovat muuttuneet ajan saatossa ja ovat nykyisinkin kulttuurisidonnaisia. Näistä lähtökohdista tutkimuksessa ei siis kysytä onko lastenvaatteissa nähtävissä sukupuolittuneisuutta, vaan ennemminkin pyrkimyksenä on kartoittaa niitä tekijöitä, jotka suomalaisvanhemmat 2010-luvulla mieltävät lastenvaatteissa feminiinisiksi, maskuliinisiksi ja neutraaleiksi. Tämän lisäksi tutkimus pyrkii kuvaamaan myös vanhempien suhtautumista vallitsevaan pukeutumiseen liittyvään sosiaaliseen normiin sekä sitä, miten vanhemmat näkevät vaatevalintojen vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen.

Tutkimus on soveltaen toteutettu määrällinen tutkimus ja sen aineisto on kerätty sähköisenä kyselynä keväällä 2017, tarkoituksena tavoittaa laajasti ympäri Suomen 0-6 -vuotiaiden lasten vanhempia eri alueilta ja eri koulutustaustoista. Saatujen vastausten ja vastaajien taustatietojen perusteella on pyritty myös vastaamaan kysymykseen ”onko vastaajan taustalla ja vastauksilla keskinäistä korrelaatiota?”.

2 Teoreettinen tausta

Tutkimuksen viitekehys rakentuu niin sosiologian, pukututkimuksen kuin sukupuolentutkimuksenkin tulkintoihin siitä, miten ihmisen identiteetti rakentuu, miten sitä ilmaistaan ja mikä on vaatetuksen rooli kyseisessä yhtälössä.

2.1 Pukeutuminen ja identiteetti

2.1.1 Identiteetin kehitys ja ilmaisu

Lapsen synnyttyä halutaan usein tietää kaksi asiaa; ensin onko lapsi terve, ja välittömästi tämän jälkeen lapsen sukupuoli. Tämä varhainen kategorisointi on yksi ihmisen elämän merkittävimpiä, sillä sen luokituksen mukaan häntä kohdellaan mitä todennäköisimmin koko hänen elämänsä ajan (Paechter, 2007, 5—6). Kategorisointi toimii myös merkinä muille yhteisön jäsenille, kuinka suhtautua uuteen tulokkaaseen normin mukaisesti (Barnes & Eicher, 1992, 17; Paechter, 2007, 6). Tutkimuksessaan *Being boys, being girls: learning masculinities and femininities* (2007) Carrie F. Paechter tarkastelee maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien kehittymistä ja oppimista lapsen näkökulmasta. Oppimisella Paechter tarkoittaa nimenomaisesti sitä, että feminiinisuuden ja maskuliinisuuden käsitteet ovat vaihtelevia eri konteksteissa (myös mm. Barnard, 1996; Davis, 1992), jolloin lapsi oppii kasvaessaan toteuttamaan oman yhteisönsä normeja. Keskeisiksi maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien oppimisen kentiksi Paechter nimeää kodin, vertaisryhmän ja koulun kontekstit (2007, 2). Paechterin mukaan sosiaalinen sukupuoli (gender), vaikka se normatiivisena saatetaankin nähdä luonnollisena ja sisäsyntyisenä, ei ole lapselle olemassa oleva ominaisuus, vaan jotakin, joka jatkuvasti rakentuu tekojen ja toiminnan kautta (2007, 14). Psykologi Robert Stoller (1984) jakaa Paechterin näkemyksen ympäristön vaikutuksesta sukupuoli-identiteetin kehitykseen, joskaan ei rajaa vaikutuskenttiä yhtä selkeästi kuin Paechter. Vaikka Stoller katsookin sosiaalisen sukupuolen olevan kulttuurisesti määrittyvä (1984, xi, 65), ei hän kuitenkaan myöskään kiistä biologian vaikutusta sukupuoli-identiteetin kehitysprosessissa (korostuen tapauksissa, joissa yksilön kromosomit eivät vastaa ulkoisten sukupuolielimien määritelmää sukupuolesta). Kuitenkin toisin kuin Paechter, Stoller ei tutkimuksessaan (1984) puhu vain yleisestä, sosiaalisen kontekstin muovaamasta sukupuolesta, vaan erottaa sukupuoli-identiteetistä omaksi ulottuvuudekseen ns. ydinidentiteetin, joka ilmentää tietoisuutta ”olen mies/nainen” ajatuksen ”olen maskuliininen/feminiininen” sijaan (1984, 40). Ensin mainittu mieheyden-/naisuuden tunto kehittyy lapselle aiemmin ja on vahvasti linkittynyt biologiaan. Ajatus

omasta feminiinisyydestä tai maskuliinisuudesta on kompleksisempi, ja alkaa muotoutua, kun lapsi alkaa oppia tulkitsemaan ympäristönsä odotuksia eri sukupuolirooleja kohtaan. Tietoisuus tai tunto yksilön omasta sukupuolesta on Stollerin mukaan identiteetin ytimessä, mutta se ei kuitenkaan estä yksilöä kokemasta ilmentävänsä vastakkaisen sukupuolen attribuutteja (feminiinisyyttä/maskuliinisuutta) (Stoller, 1984, 40). Vaikka yksilön sosiaalinen sukupuoli Stollerin (1984) mukaan onkin ytimeltään melko stabiili, sen ilmentäminen performatiivisina tekoina ei kuitenkaan ole muuttumaton, vaan yksilön identiteetin tavoin jatkuvassa neuvottelutilassa. Maskuliinisuuden ja feminiinisuuden ilmentäminen on riippuvaista esimerkiksi siitä, tapahtuuko se oman yhteisön vai ulkopuolisen yhteisön kontekstissa. Tämä neuvottelu, kuten sosiaalinen sukupuolikin, on keskeinen osa yksilön identiteettiä, sillä ilmaistessaan erilaisia maskuliinisuuksia ja feminiinisyksiä yksilö ei ilmaise vain muille identiteettiään, vaan myös rakentaa omaa käsitystä itsestään. Paechter vertaakin lasten kokeilevan erilaisia identiteettejä kuten aikuiset kokeilevat vaatteita, nähdäkseen mikä ilmentää heitä parhaiten. (Paechter, 2007, 14–17).

Ottamatta suoranaisesti kantaan biologian vaikutukseen sukupuoliroolien muodostumisessa lapsuusaikana, tarkastelee John Archer tutkimuksessaan (1992) roolien muodostumista ja vahvistumista saman sukupuolen muodostamien ryhmittymien kautta. Useissa eri kansallisuuksia kattavissa ja vertailevissa tutkimuksissa on todettu lasten suosivan hyvin nuoresta iästä alkaen (tytöt jopa 2-vuotiaasta) saman sukupuolen edustajia esimerkiksi leikkiveria valittaessa (Archer, 1992, 33–34). Archerin mukaan omaa sukupuolta suosivien ryhmien muodostaminen ei kuitenkaan perustu suoranaisesti kulttuurissa vallitseviin sukupuolistereotypioihin, vaan jo hyvin varhaisessa syntyneeseen eri sukupuolten välisen kanssakäymisen aikaansaamaan kategorisointiin (1992, 55). Vaikka siis ryhmien muodostumisen ulkoinen määre onkin perinteinen biologinen käsitys kahdesta sukupuolesta, on ryhmien roolinkehitys sosiaaliseen sukupuoleen linkitettyä. Näiden kahden ryhmän eriytyminen mahdollistaa alakulttuurien syntymisen, jotka usein vahvistavat ja toistavat jo olemassa olevia sukupuolistereotypioita. Vaikka tytöt usein aloittavat oman sukupuolen suosimisen poikia nuoremmalla iällä, osoittaa Archer kuitenkin poikien olevan usein jo nuorempina tietoisempia maskuliinisuuteen liittyvistä odotuksista (1992, 42–43). Archer esittää syyksi tälle varhaiselle sukupuoli-identiteetin korostamiselle (esim. maskuliinisten leikkikalujen valinnassa) poikien stereotypian tarkkarajaisuuden. Useissa tutkimuksissa, joissa perinteisiin sukupuolistereotypioihin liittyviä rajoja ylitettiin suuntaan tai toiseen, koettiin epäsovivampana, jos mies toimi feminiinisesti kuin jos nainen toimi

maskuliinisesti. Pojilla kyseistä käytöstä pidettiin merkinä sopeutumattomuudesta ja käytös liitettiin homoseksuaalisuuteen (joskin tutkimusten mukaan yhteys feminiinisuuden ja homotai biseksuaalisen orientaation välillä ei ole täysin kuviteltu), kun tyttöjen kohdalla sukupuolirajojen venyttämistä pidettiin iän myötä ohi menevänä vaiheena (Archer, 1992, 43). Tätä maskuliinisen roolin jäykkyyttä Archer puolestaan selittää sukupuolten välisellä sosiaalisella eriarvoisuudella; mitä korkeampi sosiaalinen status miehellä yhteisössä on, sen jämäkempi on myös maskuliinisuuden malli (1992, 46). Lähes poikkeuksetta maskuliinisuus onkin eri kulttuurikonteksteissa hallitseva status, feminiinisuuden omatessa alemman statuksen. Tästä syystä ns. poikatyttöys (maskuliinisesti käyttäytyvät tytöt) nähdään usein positiivisesti, vaikkei tietoisesti ajateltaisikaan tyttöjen maskuliinisella käytöksellään nostavan sosiaalista statustaan, kuten Archer asian esittää (1992, 45). Teini-iän kynnyksellä moni tyttö kuitenkin alkaa alleviivata identiteetissään feminiinisempiä attribuutteja, kuten viehättävyyttä, sillä hierarkkisiin statuksiin perustuvassa kontekstissa naisen on edullisempaa sallia häneen viehtyneen miehen nostaa hänet korkeampaan asemaan kuin yrittää kilpailla maskuliinisissa ominaisuuksissa ja sitä kautta saavuttaa korkeampi status. Archerin mukaan tyttöjen suurin tasapainoilu onkin löytää tasapaino perinteisen ja modernin feminiinisuuden välillä (1992, 48—49). Yhtä lailla poikien maskuliinisen identiteetin rakennus muotoutuu eri tavoin eri ikävaiheissa. Archerin mukaan jo pienen pojan maskuliinisuus alkaa rakentua feminiinisuudesta erottautumisella, jonka rinnalle nousee rohkeuden ja fyysisen kykenevyyden tavoittelu. Aikuisuuden kynnyksellä hurjapäisyyden ja urheilullisuuden ohella maskuliinisuutta alkaa määrittää myös menestys työelämässä, toisin sanoen siis valta ja asema (1992, 50—51). Sekä feminiinisuutta että maskuliinisuutta voidaan rajata ja korostaa hyvin harmittoman oloisella toiminnalla, kuten lasten ajatuksella ”tyttö-/poikapöpoistä”, jotka tarttuvat toisen sukupuolen edustajasta. Archerin (1992, 48) mukaan ko. toiminnan on huomattu nostavan poikien omanarvontuntoa, mutta saman aikaisesti madaltavan tyttöjen itseluottamusta sekä vahvistavan tyttöjen harjoittamaa oman sukupuolen suosimista.

Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden roolit siis ovat kiinteä osa jokaista kulttuurista kontekstia ja ne alkavat muotoutua sosialisoinnin kautta hyvin varhaisessa vaiheessa. Identiteetti rakentuu sekä ryhmässä että yksilötasolla, samoin kuin identiteettiä myös ilmaistaan yksilönä ja osana erilaisia sosiaalisia ryhmiä. Yksi identiteetin ulkoisen ilmaisun keskeisiä muotoja on pukeutuminen ja muu ulkoinen olemus.

2.1.2 Pukeutuminen sosiaalisena ulottuvuutena

Vaatteen tehtävä suhteessa yksilön identiteettiin on kahdenlainen; vaatteita voidaan käyttää joko ilmaisemaan tai kätkemään identiteettiä, ne ovat raja yksityisen ja julkisen välillä (Barnard, 1996, 173; Lurie, 1983, 245). Lurien mukaan (1983, 3) jo kauan ennen kuin yksilöt ovat kyllin lähellä toisiaan kommunikoidakseen puheen välityksellä, ovat he ulkoisella olemuksellaan ilmaisseet toisilleen sukupuolensa, ikänsä ja luokkansa, sekä mahdollisesti ammattinsa, sen hetkisen tunnetilansa, mielipiteensä ja etnisen alkuperänsä. Yhtä lailla tämä informaatio voi kuitenkin olla myös tietoisesti harhaanjohtavaa informaatiota tai väärin tulkittua informaatiota. Kaiserin (1998) mukaan tämä vaatteiden "luenta" ja siitä tehtävät tulkinnot liittyvät yksilöiden välisen kanssakäymisen helpottamiseen. Kompleksisessa maailmassa ihmisen mieli on kehittynyt luomaan oikopolkuja todellisuuden yksinkertaistamiseksi. Tämä tarkoittaa usein asioiden kategorisointia, siis esimerkiksi ihmisen alustavaa määrittelyä hänen ulkoisen olemuksensa perusteella. Sen lisäksi, että yksilö kategorisoi mielessään toisen yksilön ulkoisten vihjeiden perusteella, saattaa hän mielessään liittää tähän kategoriaan myös muita ominaisuuksia, esimerkiksi aiemman kokemuksen perusteella, vaikkei niistä olisikaan havaittavissa ulkoisia merkkejä. Vaikka ihmisen ajattelu yleisesti on hyvin järjestelmällisesti rakentunutta, nämä mielen luokittelevat ja todellisuutta jäsentävät toiminnot ovat kuitenkin hyvin alitajuisia ja tarvittaessa joustavia, sillä vaihtelevissa konteksteissa kohdatut yksilöt eivät aina mahdu aiemmin luotuihin mielen kategorioihin (Kaiser, 1998, 34).

Vaikka ihmismieli siis pyrkiikin jäsentämään ja yksinkertaistamaan ympäröivää todellisuutta mm. yksilöiden ulkoisen olemuksen perusteella, ei vaatteiden merkitykset silti ole aina yksiselitteisiä, huomauttaa Barnard (1996, 72). Jo vaateen suunnitteluvaiheessa suunnittelijalla on oma näkemyksensä kyseisen vaateen sisältämästä viestistä ja merkityksestä. Suunnittelija ei kuitenkaan voi suoranaisesti vaikuttaa siihen, kuka hänen suunnittelemaansa vaatetta käyttää, miten sitä käytetään tai millaisia, mahdollisesti oman identiteetin ilmaisuun liittyviä merkityksiä vaateen käyttäjä vaatteelle antaa. Vaateen viestinnällisyyden kannalta olisikin helppoa, mikä vaateen suunnittelija tai kantaja määrittäisi vaateen merkityksen. Vaateen merkitystä tulkitseva "vastaanottaja" saattaa kuitenkin tulkita vaateen merkityksen täysin toisin, kuin minkä vaateen suunnittelija tai kantaja on merkityksen ajatellut olevan. Vahvin tulkintaan vaikuttava tekijä kuitenkin on vakiintuneet assosiaatiot, jotka ovat muutettavissa ja muuttuvia, mutta joiden muutos on hidasta. Tällöin vaateen merkitys tai viesti ei ole suunnittelijasta tai vaateen kantajasta

kiinni, vaan siitä, miten se laajemmassa kontekstissa tulkitaan (Barnard, 1996, 71—76). Näin ollen voisi olla esimerkiksi mahdollista, että suunnittelija ajattelee suunnittelevansa tummansinisen tyttöjen paidan, ja vaikka vaatteen tyttarelleen ostava vanhempi mieltäisikin vaatteen feminiiniseksi, saattaisivat silti muut ihmiset mieltää yleisen assosiaation pohjalta vaatteen maskuliiniseksi (vrt. prinssi Georgen housut, Roivainen 2016, 223). Yksilön identiteetin ja vaatteiden välinen yhteys ei siis aina ole täysin yksiselitteinen. Vaikka yksilön vaatteet eivät ole yhtä kuin hänen identiteettinsä (toinen ihminen voi pukea toisen vaatteet muuttumatta täksi henkilöksi tai kahdella eri henkilöllä voi olla täysin samanlaiset vaatteet, esim. uniformut, erilaisista identiteeteistä huolimatta, eikä kumpikaan ole silti vähemmän itsenä), on vaatteilla identiteetin ilmaisussa keskeinen rooli.

Kuten yksilön identiteetti, myös sen ilmaiseminen vaatteilla on moninainen ilmiö. Yksilön identiteetissä saattaa korostua ja ilmetä ulkoisesti eri tavoin esimerkiksi työ- ja vapaa-ajan konteksteissa tai vaihtelevissa sosiaalisissa ryhmissä. Kielellisesti vaatteiden ja työelämän yhteys ilmaistaan englanniksi mm. termein white-collar ("valkokaulus", jonka rinnalle on joissain yhteyksissä yritetty nostaa feminiinistä versiota "pink-collar") ja blue-collar ("sinikaulus"), joille ei suomeksi ole vakiintuneita käännöksiä, mutta joiden ymmärretään yleisesti viittaavan toimistotyöläisiin ja tehdas- tai teollisuustyöläisiin. "Valkokaulustyöläisten" mielletään usein omaavan korkeampi yhteiskunnallinen status, vaikei näin välttämättä olisikaan (Barnard, 1996, 62). Työn luonne kuitenkin vaikuttaa väistämättä jossain määrin pukeutumiseen liittyvää identiteetin ilmaisua. Muun muassa julkisesti näkyvät hallinnon ja talouden toimet sekä laki- ja pankkiala ovat perinteisesti olleet säädeltyjä, miesvaltaisia aloja, mikä näkyy myös pukeutumisessa (Davis, 1992, 51). Davisin mukaan länsimainen ajatuskytkös maskuliinisuuden ja työn (ura, auktoriteetti, kyvykkyys) välillä on niin vakiintunut, että menestyäkseen kyseisillä aloilla myös naisten tulee neuvotella identiteettiään tähän suuntaan. Tilaa mahdollisen feminiinisen identiteetin ilmaisuun maskuliinisessa kokonaisuudessa jää "naisellisina kosketuksina", kuten housupukuun yhdistetty silkkipaitana. Davisin mukaan kyseisen sukupuolittuneen asetelman neutraloitumista on tapahtunut, mutta muutoksen hitaus kertoo asenteiden syvään juurtumisesta. (Davis, 1992, 48—51)

Vaikka tulkinat vaatteiden merkityksistä ja viestinnällisyyden syvyydestä vaihtelevat eri tutkijoiden kesken, ovat monet vaatetuksen sosiaalisia merkityksiä tarkastelleet tutkijat päätyneet samaan lopputulokseen vaatteiden merkityksestä ryhmäkontekstissa. Muun muassa Barnard (1996, 30) sekä Barnes ja Eicher (1992, 1) ovat nostaneet tutkimuksissaan esiin vaatteiden kaksijakoisen roolin ryhmäkommunikaatiossa.

Vaatteilla viestitään tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuulumista niin ryhmän omille jäsenille kuin muille ryhmille. Tällöin vaateen funktio on yhdistää ryhmäläisiä toisiinsa ja luoda yhteisiä, ryhmän sisäisiä merkityksiä. Ryhmäkin muodostuu kuitenkin yksilöistä, joten vaateen funktio on saman aikaisesti ryhmän sisällä erottaa yksilöt toisistaan ja esimerkiksi ilmaista ryhmän sisäistä hierarkiaa (erottava funktio toimii kuitenkin vain, jos ryhmän ulkoinen olemus ei perustu tarkasti määritellyn uniformun käyttöön).

Vaatteiden yhdistävän ja erottavan funktion näennäisestä yksinkertaisuudesta huolimatta ryhmän ja yksilön ulkoinen olemus on Barnardin mukaan jatkuvassa neuvottelutilassa. Yksilö ei ilmaise pukeutumisellaan vain tunteita tai mielialojaan, vaan myös sosiaalisen ryhmänsä arvoja, toiveita ja uskomuksia. Mikä tekee yksilön ja ryhmän suhteesta neuvottelevan, on se lähtökohta, että yksilö ei ensin liity ryhmään ja ala sitten ilmaista ryhmään kuulumistaan, vaan ulkoisen olemuksensa viestinnällä (neuvottelulla) tulee hyväksytyksi ryhmän jäsenenä (Barnard, 1996, 30, 36—37). Ryhmien ulkoinen olemus on jatkuvassa neuvotteluasemassa myös toisten ryhmien vaikutuksesta. Kuten aiemmin todettua, vaatteiden tehtävänä on erottaa eri ryhmät toisistaan, mutta jos tehtävä ei enää toteudu, on ulkoista ilmaisua muutettava. Koska vaatteet voivat ilmaista sosiaalista asemaa, on sosiaalisesti korkeimmalla luokalla tavoitelluin, hegemoninen asema. Ryhmään kuulumattomat yksilöt saattavat tavoitella ryhmän sosiaalista statusta jäljittelemällä sen pukeutumista. Tässä neuvottelu ei kuitenkaan onnistu, sillä ryhmien välinen ulkoinen olemus alkaa muistuttaa liikaa toisiaan, eikä erottautumista enää tapahdu kyllin selkeästi. Tällöin ulkoisella olemuksella tai vaatteella, jolla on ollut hegemonisessa ryhmässä aiemmin suuri merkitysarvo, hylätään ja jokin toinen, vaikeammin muiden ryhmien tavoitettavissa olevalle ulkoiselle olemukselle annetaan korkea merkitysarvo. Edellä kuvatusta ryhmäidentiteetin ja vaatteiden muutoksesta Barnard (1996, 40) käyttää esimerkkinä alempien säätyjen tapaa jäljitellä ylempien säätyjen pukeutumista 1700- ja 1800-lukujen taitteessa. Aina muutos ei kuitenkaan tapahdu alhaalta ylöspäin, kuten Barnardin esimerkki punk-liikkeestä ja sen vaikutuksesta muotiin tuo esiin (1996, 41—43). Tapahtuivatpa ryhmien väliset tyylilliset valtaukset sosiaalisessa hierarkiassa suuntaan tai toiseen, on kuitenkin väistämätöntä, että vaatteiden merkityssisältö usein muuttuu sosiaalisessa kontekstissa ajan kuluessa.

2.1.3 Vaate ja sukupuoli

Vielä 1700-luvulla naisten ja miesten pukeutuminen ei ollut jakautunut Euroopassa maskuliinisiin ja feminiinisiin vaatteisiin samalla tavoin kuin asia myöhemmin aikoina on mielletty. Ylempien säätyjen keskuudessa mies saattoi pukeutua vaaleanpunaiseen silkkiin siinä missä nainenkin (Barnard, 1996, 113; Davis, 1992, 36; Lurie, 1983, 61). Ennen Ranskan suurta vallankumousta (1789) aateliston pukeutuminen alleviivasikin sukupuolta enemmän säädynmukista elämää mm. ylellisten materiaalien ja fyysistä työtä rajoittavien vaatteiden (vain rahvas teki fyysistä työtä) muodossa. 1800-luvulle tultaessa yhteiskunnallisten muutosten myötä kuitenkin myös pukeutuminen lähti muovautumaan uuteen suuntaan. Teollisen vallankumouksen käynnistymisen, sääty-yhteiskunnan vaihtumisen luokkayhteiskuntaan sekä protestanttisten arvojen korostumisen nähdään vaikuttaneen miehen rooliin, maskuliinisuuden ajatukseen ja sitä kautta pukeutumiseen (Barnes, 1996, 118; Davis, 1992, 38). Ennen teollista vallankumousta ja muita yhteiskunnallisten rakenteiden muutoksia ylimpien säätyjen ihanteena oli varallisuuden ja joutilaisuuden ilmaisu vaatetuksen kautta. Kuitenkin yhä kaupungistuvammassa ja teollistuvammassa yhteiskunnassa, jossa porvarien rooli alkoi korostua ja yhteiskunnallinen nousu oli työn kautta mahdollista, myös arvostukset alkoivat vaihtua. Itsekurin, ahkeruuden, järjestelmällisyyden, luotettavuuden, rehellisyyden, säästäväisyyden sekä henkilökohtaisen taloudellisen menestymisen hyveiden, samoin kuin fyysisen kykenevyyden ihanteen alkaessa linkittyä ajatukseen ideaalimiehestä, oli näitä ilmentämättömistä tai rajoittavista röyhelöistä, peruukeista ja turkiksista luovuttava (Barnard, 1996, 118). Miesten pukeutumisessa hyvän fyysisen liikkuvuuden mahdollistavien housujen rooli korostui entisestään ja pukeutumisen yleisilme muuttui koristeellisesta riisutun yksinkertaiseksi ja käytännölliseksi. Miesten sosiaalisen roolin muuttuminen (mm. yhteiskunnallisen nousun mahdollistuminen työn kautta) yhtenäisti pukeutumista ja korosti nyt pelkän sosiaalisen aseman sijaan myös maskuliinisuuteen liitettyjä ominaisuuksia.

Vaikka yhteiskunnalliset muutokset heijastuivat näkyvästi miesten pukeutumiseen, ei vastaavaa muutosta ollut kuitenkaan nähtävissä yhtä suuressa mittakaavassa naisten pukeutumisessa. Syy tälle on se, että yhteiskunnallisista muutoksista huolimatta naisten sosiaalinen asema ei juuri muuttunut (Davis, 1992, 39). Davisin mukaan (1992, 40) kuningatar Victorian valtaannousuun mennessä (1837) kummallekin sukupuolelle soveliaan pukeutumisen raamit olivat vakiintuneet. Siinä missä 1700-luvulla miehen asu viittasi säätyyn, ilmaisi modernin ajan (~1870-1970) miehen ilmaisi miehen

asemaa. Koska nainen ei yhteiskunnallisesti asettunut kodin ulkopuolisen ansiotyön piiriin, ei hänellä ollut vastaavanlaista asemaa, jota ilmentää pukeutumisellaan. Niinpä sekä naiset että lapset edustivat pukeutumisellaan ennen kaikkea perheen miehen asemaa (Davis, 1992, 40—41). Vaikka miehinen asu edustikin yhteiskunnallisesti valtaa, tuo Davis kuitenkin esiin myös sen rajallisuuden. Miesten pukeutumisessa ns. vaatelainat feminiinisiksi miellettyjen vaatteiden puolelta olivat suhteellisen harvinaisia (lukuunottamatta 1970-luvun Peacock revolutionia, jolloin perinteinen miestenmuoti oli murroksessa niin värien, kuosien, materiaalien kuin leikkaustenkin suhteen), kun taas naisille oli sosiaalisesti suotavampaa lainailla maskuliinisia elementtejä pukeutumiseensa (1992, 34—35, 40—41). Sukupuolirooleja venyttävä pukeutuminen nähtiin naisen toimesta leikkisänä, kun taas vastaava toiminta mieheltä vastasi symbolista itsemurhaa. Kuitenkin juuri leikkitelevyys ja ironinen ylilyönti naistenkin pukeutumisessa korostivat, ettei kyse ollut mieheksi pukeutumisesta (Davis, 1992, 42—44).

Aika ajoin maskuliinisen ja feminiinisen pukeutumisen vastakkain asettelua on yritetty ratkaista myös androggyynillä tyyllillä, joka muotien ja tyylien vaihtuessa nousee kausittain pintaan. Davisin mukaan androggyynillä tyyllillä ei kärjistetysti ole mitään sanottavaa sukupuolesta, joskin hän myös osoittaa, että useimmiten kuitenkin androggyynin tyylin ilmentymät ovat miellelyhtymiltään maskuliinisempia. Androggyynissä ilmeessä onkin ihanteena poikamaisuus, joka ei ole vielä saavuttanut miehyyttä, ennemmin kuin täydellinen aseksuaalisuus tai hermafrodiittisuus. (Davis, 1992, 34—37.) Näkyvimmin androggyyniä pukeutumista (tai ”gender-bending” pukeutumista) ovat julkisuudessa tuoneet esiin mm. muusikot, kuten David Bowie 1970-luvulla sekä Boy George ja Madonna 1980-luvulla (Kaiser, 1998, 51). Termi ”gender-bendig” tuo kuitenkin hyvin esiin pukeutumisen sukupuolittuneisuuden, sillä jollei olisi vakiintunutta, dikotomista käsitystä sukupuolista ja niihin liittyvistä ominaisuuksista, ei olisi myöskään rajaa, jota venyttää.

Yhteiskunnallisia rakenteita jossain määrin jopa vaikuttavampi vaatteiden ja sukupuolen välistä suhdetta määrittävä tekijä nykypäivänä kuitenkin tuntuu olevan vaateen väri. Lastenvaatteita käsittelevässä väitöstutkimuksessaan Puettu lapsuus Päivi Roivainen tuo esiin, että jo hyvin varhaisessa vaiheessa lapset sisäistävät kulttuurilleen ominaiset väreihin liittyvät sukupuolinormit (Roivainen, 2016, 222). Niin Barnard (1996, 85), Davis (1992, 13) kuin Roivainenkin (2016, 225) ovat yhtä mieltä siitä, että värit ja niiden sukupuolittuneet merkitykset ovat kulttuurinen konstruktio, siis toisin sanoen esimerkiksi vaaleanpunaisella värillä ei itsessään ole sen enempää luonnollista yhteyttä feminiinisyyteen kuin vaikkapa tummanvihreällä, mutta koska assosiaatio on vakiintunut,

sitä harvoin kyseenalaistetaan. Roivaisen mukaan erityisesti vaaleanpunainen väri tuntuu saavan erityisen sukupuolittuneen painon niin lasten kuin aikuisten ajatuksissa (2016, 227). Länsimaisessa kontekstissa vaaleanpunaista ei liitetä vain naiseuteen, vaan erityisesti tyttöihin ja tyttöyteen, joskin assosiaatio on suhteellisen tuore, vasta 1950-luvulta, jota ennen vaaleanpunainen nähtiin vain punaisen variaationa. Pitkään punaista pidettiin maskuliinisena värinä siihen liittyvien assosiaatioiden (veri, voima, sota) tähden, kun taas katolisen kuvaston mukainen Neitsyt Maria liitti tummansinisen värin feminiinisyyteen. Sinisen muuttuminen maskuliiniseksi katsotaan tapahtuneen toisen maailmansodan aikana ja jälkeen, jolloin tummansininen alettiin yhdistää mm. uniformuihin. Sen sijaan punaisen ja vaaleanpunaisen muuttumiselle feminiiniseksi ei ole yhtä selkeää syytä, mutta yhä kaupallistuneiden lastenvaatemarkkinoiden voidaan nähdä vaikuttaneen ainakin jossain määrin siihen, että sinisen asema poikien värinä ja (vaalean)punaisen asema tyttöjen värinä alkoi vakiintua 1950-luvulta alkaen. Suomessa kyseisen kaltainen jako kuitenkin on ollut käytössä jo aiemminkin, joskin vanhempien varallisuudellakin on ollut vaikutusta siihen, onko lapsi voitu pukea vallitsevien sukupuolinormien mukaisesti. (Roivainen, 2016, 228—229)

Vaikka Roivaisen (2016) tutkimuksessa sukupuoli ja siihen liittyvät kulttuuriset konnotaatiot tulevat vahvasti esiin jo lasten puheessa, on silti myös murrosta tapahtumassa. Pinkki, joka niin Roivasen kuin Fanny Ambjörnssoninkin tutkimuksessa (Rosa – den farliga färgen, 2011) muodostui vedenjakajaksi tyttöjen suosikkina ja poikien inhokkina, on edelleen väri, jolla voidaan ilmaista yhteenkuuluvuutta (tytöt pitävät usein pinkistä, koska se on ”tyttöjen väri”) tai erottautua (pojat usein hyljeksivät pinkkiä, koska se on ”tyttöjen väri”). Kuitenkin tästä huolimatta jo 2000-luvulla monien miesten vaatetuksessa nähtiin pinkkiä, mikä hiljalleen siirtyi myös poikien vaatteisiin mm. yksityiskohtina vaatetuksessa. Roivainen kuitenkin korostaa, että kyseessä on useimmiten nimenomaan kirkas ja energinen pinkki, ei haalea vaaleanpunainen (Roivainen, 2016, 234). Tästäkin murroksesta huolimatta on silti yhä todennäköisesti sosiaalisesti hyväksyttävämpää, jos nainen tai tyttö pukeutuu maskuliiniseksi miellettyihin väreihin tai vaatteisiin, kuin jos mies tai poika tekisi saman feminiiniseksi miellettyihin vaatteisiin (Davis, 1992, 40—41; Roivainen, 2016, 229).

2.1.4 Värit, kuosit ja kuviot vaatetuksessa

Visuaalisessa maailmassa väreihin on kaikkina aikoina liitetty eri kulttuureissa erilaisia merkityksiä. Värien merkitykset vaihtelevat eri konteksteissa, mutta niiden merkitystä

vaateen viestinnällisyydessä ei voida vähätellä, jonka takia väreillä on tässäkin tutkimuksessa merkittävä rooli. Koska tutkimus toteutetaan länsimaisessa kontekstissa, on mielekästä tarkastella myös väreihin liitettyjä assosiaatioita kyseisen kontekstin näkökulmasta. Seuraavassa esittelen lyhyesti Alison Lurien (1983) näkemystä väreihin, erityisesti vaatteiden yhteydessä, liitetystä assosiaatioista, jotka ovat toimineet suurella määrällä pohjana myös tämän tutkimuksen tarkastelunäkökulmien luomisessa vaatteiden mahdolliselle sukupuolittumiselle.

Valkoinen väri on hyvin yleinen lasten vaatetuksessa, sillä siihen liitetään yleisesti ajatus viattomuudesta ja puhtaudesta. Väriin herkkyyden liikaantumisen suhteen on kuitenkin antanut erityisesti historian kontekstissa kahdenlaisen viestin; Valkoinen vaate kertoo (koskeasta, voimakkaasta) asemasta, jossa itseään ei tarvitse altistaa vaateen liikaantumiselle, siis toisin sanoen työnteolle. Toisaalta valkoisen herkkyyden, erityisesti yhdistettynä herkkiin materiaaleihin, on voitu nähdä myös heikkoutena, jopa pelkuruutena. Osittain näiden assosiaatioiden takia kokovalkea asu onkin usein ollut hyväksyttävämpi naiselle kuin miehelle. Musta liittyvät assosiaatiot sen sijaan ovat vaihdelleet suuresti historian saatossa, aina surusta sivistykseen ja pimeyden voimista huippumuotiin. Nykyisin musta nähdään kuitenkin usein eleganttina, vakaana ja virallisena värinä. Musta väriin liittyy siis tietty vallan ja aseman aspekti, jota mielellään korostetaan mm. businesspukeutumisessa. Kahden edellä esitetyn yhdistelmä, harmaa, taas puolestaan on myös assosiaatioiltaan valkoisen ja mustan assosiaatioelementtejä yhdistelevä. Toisin sanoen Lurien mukaan harmaata tulkitaan sävyn voimakkuuden mukaan; Mitä tummempi harmaan sävy on, sitä voimakkaampi ja vahvempi sen välittämä vaikutelma on. Vastaavasti mitä vaaleampi harmaa on, sitä viattomampana ja pehmeämpänä värin vaikutelma koetaan.

Vahvana värinä punainen on kautta aikain liitetty vahvoihin tunteisiin kuten rakkauteen ja vihaan. Voimakkaalla punaisella on ilmenenyt vaatetuksessa vaaraa, aggressiota ja elinvoimaisuutta, mutta erityisesti naisten vaatetuksessa punainen liitetään vahvasti myös seksuaalisuuteen ja himoon. Kuitenkin kuten harmaan kohdalla, myös punaista tarkasteltaessa värin sävyllä ja vahvuudella on merkitystä. Lurien mukaan vaaleanpunainen on erityisen suosittu väri tytöillä, sillä siinä voi nähdä yhdistyvän punaisen ja valkoisen värin assosiaatiot (viaton valkoinen yhdistettynä rakkauden punaiseen synnyttää kiintymystä ilman himoa kuvaavan vaaleanpunaisen). Kuten vaaleanpunaisen tyttöjen keskuudessa, Lurie nimeää myös keltaisen olevan suosittu väri lasten, erityisesti vauvojen ja taaperoiden, vaatettamisessa. Syyksi tälle voidaan Lurien mukaan nähdä keltaiseen väriin liitettyt assosiaatiot optimistisuudesta ja energisyydestä. Pääväreistä

sinisellä puolestaan on vahvin asemaan viittaava merkitys, sillä sinistä suositaan usein tummanharmaan ja mustan rinnalla businesspukeutumisessa. Tumma (laivaston) sininen saakin Lurien teoriassa hyvin maskuliinisina pidettyjä assosiaatioita, kuten tasapainoisuus, luotettavuus ja ahkeruus. Muita siniseen liitettyjä yleisiä assosiaatioita ovat usko, uskollisuus ja harmonia, ja kuten muidenkin värien kohdalla värin vaaleammat sävyt saavat eri merkityksen kuin tummemmat sävyt. Vaikka tummemmat sinisen sävyt viittaavatkin maskuliinisuuteen, ehdottaa Lurien vaaleansinisen lukeutuvan feminiiniseksi, tai pienten lasten ja vanhojen naisten väriksi.

Lurien esityksen mukaan päävärit ovat pukeutumisessa välivärejä suositumpia, mutta väliväreillä sekä eritavoin murretuilla ja taitetuilla väreillä on oma asemansa vaatteiden viestinnällisyydessä. Vihreän eri sävyjen ajatellaan kuvastavan luontoon liittyviä arvoja ja kasvua. Joissain yhteyksissä violetti väri on yhdistetty homoseksuaalisuuteen, mikä saattaa vaikuttaa siihen, että väri koetaan feminiinisenä ja siksi tytöille sopivampana. Khakiin, eli ruskean ja vihreän yhdistelmään Lurie sen sijaan liittää maskuliinisen assosiaation, johtuen värin yleisyydestä sotilasvaatetuksessa. Sen sijaan ainoa viestinnältään neutraali väri Lurien mukaan on beige. Kyseinen väri ei kommunikoi länsimaisessa kulttuurissa sen enempää surua tai iloa kuin passiivisuutta tai aktiivisuuttakaan. Tässäkin kuitenkin värin sävyllä on jonkin asteinen merkitys: Lurien esityksen mukaan mitä vaaleampi beigen sävy on, sitä todennäköisemmin se viittaa ns. silmiinpistävään kulutukseen (conspicuous consumption, 1983, 113—153).

Kaiken kaikkiaan Lurien näkemys värien ja vaatteiden sukupuolittuneisuudesta on tiivistettävissä seuraavaan ajatukseen: Mitä vahvempi, tummempi tai kirkkaampi väri on, sitä todennäköisemmin se assosioidaan maskuliiniseksi, ja vastaavasti vaaleat värit ja hennot sävyt liitetään useimmin feminiinisyyteen. Lurien mukaan tämä korostuu erityisesti lasten vaatteissa siksi, että sukupuolesta riippumatta lasten kehot eli myös vaatteet voivat olla hyvin saman mallisia ja eroja eri sukupuolten välillä haetaan väreillä. Kuten monet muutkin pukeutumisen tutkijat, myös Lurie nostaa esiin faktan, ettei vaatteiden tarvitsisi hyödyllisyyden kannalta olla myöskään koristeltuja. Hän esittääkin vaatteiden kuoseille ja kuvioinneille syyksi tietynlaisen tulevan elinpiirin kuvaamisen jaolla kodin piiri ja kodin ulkopuolinen maailma. Tämän jaottelun mukaisesti tyttöjen vaatteissa korostuvat vaaleiden feminiinisten värien lisäksi mm. herkkyyteen ja hedelmällisyyteen viittaavat kukat sekä kodin piirin eläimet. Vaatteiden muodot ja materiaalit ovat runsaita, pyöreitä ja pehmeitä, vaateen huomiopisteen asettuessa naisellisuutta korostavasti lantiolle tai rintojen seudulle (esim. röyhelöt tai rypytykset). Sen sijaan poikien vaatteissa korostuvat vahvat värit ja materiaalit

sekä kodin ulkopuolinen maailma mm. urheilun, kulkuvälineiden ja villieläinten värittämän kuvaston muodossa. Maskuliinisuuden ajatukseen ovat vaikuttaneet vahvasti myös aiemmat fyysiset miesten ammatit, kuten maanviljelijä, metsästäjä ja soturi, joiden miehisyyden ihannointi voi yhä tänä päivänäkin näkyä poikien vaatteissa. Maskuliinisuuteen liitettyä fyysisyyttä saatetaan Lurien mukaan myös korostaa poikien vaatetuksessa hartioita korostamalla.

Näiden edellä esitettyjen väreihin (länsimaisessa kontekstissa) liittyvien assosiaatioiden pohjalta tutkimuksen kyselyyn on pyritty valitsemaan erityisesti päävärien eri sävyjä, jotta voitaisiin kartoittaa Lurien esittämän eri värisävyjen ja sukupuolten välisen suhteen paikkansapitävyys. Samoin Lurien ajatus kuvioden suhteesta lapsen tulevaan elinpiiriin (kodin piiri edustaa naiseutta, muu maailma mieheyttä) on pyritty muodostamaan mitattavaksi kyselyn vaatteiden kuosien ja kuvioden kautta. Kuvioista selkeimmin poimittavissa ovat kotieläinten ja villieläinten kuvat/kuviot kyselyn vaatteissa, samoin kulkuvälineet ja kasviaiheiset kuviot. Varsinaista urheilukuvastoa kyselyn lastenvaatteista ei löydy, mutta jossain määrin kyseisen osa-alueen puuttumista kompensoi kyselyn raidalliset vaatteet, sillä Lurien mukaan niin pysty- kuin vaakaraitaa suositetaan monien urheilujoukkueiden peliasuissa, mikä saattaa lisätä raitakuosien assosioimista maskuliinisuuteen. Muut perusteet kuva-aineiston luokitteluun esitetään ”Kuva-aineiston luokittelu” osiossa.

2.1.5 Lasten pukeutuminen

Edellä esitettyjen näkökulmien vaatteiden sosiaalisesta ulottuvuudesta, sukupuolen ilmaisusta sekä väreihin ja kuoseihin liittyvästä ilmaisusta voidaan katsoa pätevän niin lasten kuin aikuistenkin pukeutumiseen länsimaisen kulttuurin kontekstissa. Näiden lisäksi lasten pukeutumiseen liittyy kuitenkin muutamia näkökulmia, joiden sisäistäminen auttaa ymmärtämään paremmin myös tämän tutkimuksen aineistoa ja tuloksia.

Länsimaisessa kulttuurissa lasten pukeutumisen voidaan nähdä kulkeneen pitkä matka kapaloinnista ja kolttuvaatteista nykyaikaiseen lasten muotiin, vaikka toisaalta myös tietyt asiat ovat pysyneet samoina vaatemallien muuttumisesta huolimatta. Väitöstutkimuksessaan Päivi Roivainen (2016) kuvaa lasten pukeutumisen olleen 1800-luvun lopulta aina 1900-luvun puoliväliin asti erityisesti alle 5-vuotiaiden lasten kohdalla hyvin sukupuolineutraalia, sillä lapsilla käytetyt asukokonaisuudet muodostivat hyvin yksinkertaisista, väljistä vaatteista, joiden värin ja materiaalin määrittivät erityisesti

alemmissa yhteiskuntaluokissa varallisuus ja tarjolla olleet, usein uusikäytetyt materiaalit. Roivaisen mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, etteikö lapsen sukupuolella olisi ollut merkitystä, mutta käytännössä pienet, noin alle 5-vuotiaat lapset, kuuluivat sukupuolesta riippumatta hoidontarpeensa vuoksi naisten elinpiiriin, jolloin pukeutuminenkin kallistui nykyaikaisesta näkökulmasta katsoen feminiinisiksi helposti mielletäviin vaatteisiin, kuten mekkoihin ja kolttuihin. Pojille merkittävä erottautuminen feminiinisestä elinpiiristä konkretisoituikin siirtymisellä maskuliinisempiin vaatteisiin, siis ensin polvihousuihin, myöhemmin pitkiin housuihin sekä muihin maskuliinisuuteen liitettyihin vaatteisiin, kuten miesten hattuihin ja henkseleihin. Tässä vedettiin siis raja pienten lasten ja hieman isompien lasten välille, vaatteiden muodostaessa symbolisia merkkipaaluja. Vaikka nykyisin kapalot ja koltut ovat jääneet historiaan, ei pienten lasten ja isompien lasten vaatteiden jaottelu ole Roivaisen (2016) mukanaan silti täysin kadonnut. Nykyaikaisiksi pikkulasten vaatteiksi Roivainen (2016, 132—132) nimeää potkupuvut ja bodyt, joihin hänen mukaansa ei liity yhtä vahvaa assosiaatiota sukupuolesta kuin isompien lasten vaatteisiin. Pienten vauvojen kohdalla myöskin sukkahousut, jotka muuten mielletään feminiinisiksi, ovat täysin hyväksytyjä myös poikien vaatetuksessa (Roivainen, 2016, 133). Tämä vauva- ja taaperoiikäisten lasten vaatteisiin liitetty tietynlainen sukupuolettomuus on siis yhä nykyisinkin yhtä olemassa oleva ilmiö kuin kolttu- ja kapaloaikoina 1900-luvun alussa.

Tiettyihin ikävaiheisiin liitettyjen vaatteiden lisäksi myös lasten ja aikuisten muodin välistä suhdetta tarkasteltaessa voidaan havaita vanhojen vaatetusperinteiden jatkuvan myös nykyaikana. Kautta historian lapset on usein puettu kuin pienet aikuiset, ja vaikka lapsuuden erityisyyden tunnistaminen osana ihmisen elämää toikin markkinoille 1900-luvun alkupuolelta lähtien selkeämmin lapsen tarpeita vastaavia vaatteita, on yhä tänä päivänäkin selkeää, että aikuisten muoti vaikuttaa lastenvaatetarjontaan. Erityiseksi rajaksi yhä aikuismaisemmiksi muuttuville vaatteille Roivainen (2016, 133) esittää 128 cm kokoisia ja siitä suurempia vaatteita. Näiden kouluikäisten esiteinien ja teinien vaatteet ovat usein pikkulasten vaatteita tummempia, mitoitukseltaan niukempia ja kaiken kaikkiaan kokonaisuuksina aikuisten pukeutumista tavoittelevampia. Lasten ja aikuisten pukeutumisen välisen rajan hämärtyminen on herättänyt yleisessä keskustelussa huolta lapsuuden lyhenemisestä ja pelkoa seksuaalisuuden tunkeutumisesta myös lasten, erityisesti tyttöjen, pukeutumiseen. Roivaisen (2016, 132) tutkimuksessa käy kuitenkin myös ilmi, että lapset itse saattavat pitää joitakin vaatteita liian lapsellisina tai muuten epämieluisina (esim. poikien suhtautuminen ”tyttömäisiin” vaatteisiin oli erittäin negatiivista), vaikka vanhemmat saattaisivatkin pitää vaatetta lapselle sopivana. Usein jo alle

kouluikäisillä lapsilla on käsitys sukupuolinormeista, jotka ohjaavat heidän käsityksiään siitä, mitä he voivat pukea ylleen. Toisaalta nämä käsitykset saattavat joissain tilanteissa poiketa aikuisten käsityksistä ja ymmärryksestä vallitsevista sosiaalisista normeista.

Toisaalta edellä mainitun lasten ja aikuisten vaatteiden välisen rajan hämärtyminen on ollut Roivaisen (2016) mukaan jossain määrin molemmiin suuntaista, siis lasten ja nuorten pukeutumisen voidaan nähdä vaikuttavan nykyisin myös aikuisten pukeutumiseen. Tämä kertoo jossain määrin nyky-yhteiskunnassa vallitsevasta ikuisen nuoruuden ihanteesta, mutta toisaalta myös lapsen asemasta osana yhteiskuntaa, siitä, ettei lapsi nähdään yhä tasa-arvoisempana suhteessa aikuiseen (Roivainen, 2016, 135). Tämä tasa-arvoisuuden lisääntyminen ilmenee mm. siinä, että nykyisin lapsilla voidaan olettaa olevan enemmän vaikutusvaltaa omaan pukeutumiseensa.

2.2 Feminiinisyys, maskuliinisuus ja neutraalius

Sukupuolesta tai sukupuolittuneisuudesta on vaikeaa puhua lähestymättä asiaa myös semanttisesta näkökulmasta. Suomenkielisessä tutkimuskentässä on kyseenalaistettu, onko 1800-luvulla loppupuolella suomen kieleen vakiintunut ”sukupuoli” kyllin kattava ja tarkka käsite, sillä se pitää sisällään niin biologisen kuin sosiaalisenkin sukupuolen. Sen sijaan esimerkiksi englanninkieliset käsitteet ”sex” ja ”gender” ilmaisevat selkeämmin mistä näkökulmasta sukupuolta tarkastellaan. Vastaavanlaisen erittelyn suomen kielessä mahdollistaa vain esimerkiksi biologisesta, ruumiillisesta tai anatomisesta sukupuolesta puhuminen, kun käsitellään fyysisin perustein, kuten sukupuolielinten tai kromosomien mukaan määriteltyä sukupuolta, johon englanniksi viitataan sanalla ”sex”. Vastaavasti ”gender” termin on ehdotettu taipuvan suomen kielessä sosiaaliseksi, kulttuuriseksi, yhteiskunnalliseksi tai symboliseksi sukupuoleksi. Näiden kahden ulottuvuuden erottaminen toisistaan ei aina kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä, sillä usein sukupuolen nähdään ilmentävän naisten ja miesten välisiä biologisia eroja, jotka kietoutuvat kiinteäksi osaksi kulttuurista ymmärrystä siitä, millaiset odotukset kumpaankin sukupuoleen kyseisessä kontekstissa kohdistuu. Sukupuoli liittyy olennaisesti myös seksuaalisuuteen, vaikeivat nämä synonyymejä olekaan. Sukupuolta ja seksuaalisuutta sosiaalisesta näkökulmasta tarkasteltaessa tarkastellaan kuitenkin fyysisen kiinnostuksen kohteiden sijaan valtaa ja sen suhteita yksilöiden välisessä kanssakäymisessä. (Juvonen, Rossi & Saresma, 2010, 12–13.) Sukupuoli-identiteetin rakentumisen kompleksisuus ilmenee myös siinä, että sukupuolen tutkimuskentän sisälläkin on vaihtelevia teorioita siitä, onko sukupuoli yksilössä

synnynnäisesti muotoutuva ominaisuus vai rakentuuko se ulkoisten sosiaalis-kulttuuristen vaikutteiden myötävaikutuksessa (Jokinen, 2010, 128).

Tarkasteltaessa kulttuurisia ilmiötä sosiaalisten sukupuolten näkökulmasta ei voi olla törmäämättä sukupuolittuneisuuteen. Juvosen, Rossin ja Saresman (2010, 14) mukaan maailma, jossa elämme, on monin tavoin sukupuolittunut, mistä kertoo mm. vaatemyymälöiden yleinen tapa jakaa vaatteet miesten ja naisten osastoihin. Tämän lisäksi sukupuolittuneisuuden tosiasiallisesta tilasta Juvosen ym. mukaan kertoo myös sanan itsensä partisiippimuoto ”sukupuoli-ttu-nut”, joka ilmaisee päättynyttä tekemistä. Sukupuolittuneisuus siis on usein jo lähtökohtana sukupuoleen liittyvien ilmiöiden tarkastelussa. Sen sijaan, jos ilmiötä tarkastellaan sanamuodon ”sukupuoli-tta-va” kautta, kohdistuu huomio siihen, ettei sukupuoli välttämättä ole yksiselitteinen ilmiö. Samoin voidaan paremmin tarkastella ja kyseenalaistaa totuttujen sukupuolijakojen tarkoituksenmukaisuutta (Juvonen, Rossi & Saresma, 2010, 14). Mutta koska kulttuurinen todellisuus on, kuten Juvonen ym. toteavat, sukupuolittunut monilta osin ilman sen suurempaa kyseenalaistusta, on myös hyvä ymmärtää, mistä puhutaan, kun puhutaan miehistä ja naisista, maskuliinisuudesta ja feminiinisydestä.

2.2.1 Maskuliinisuus

Jokisen (2010) mukaan miestutkimuksen kohde, sosiaalisesti ja kulttuurisesti miehen kategoriaan identifioituvat yksilöt, ei aina yhtä helposti määriteltävissä kuin nopeasti voisi olettaa. Miestutkimus ei kuitenkaan tarkastele vain miestä, vaan myös mieheyttä ja maskuliinisuuksia, joiden määrittäminen on jopa miehen määrittelyä haasteellisempaa. Kuten monet muut tutkijat (mm. Barnard, 1996; Davis, 1993; Lurie, 1983) myös Jokinen (2010, 128) tuo esiin maskuliinisuuden määrittelyn kulttuurisidonnaisuuden nimetessään länsimaisessa kulttuurissa maskuliinisuuteen yleisesti liitettäviä attribuutteja kuten hallitsevuus, rationaalisuus, tunteiden kontrollointi, suoriutuminen, toiminnallisuus ja fyysinen voima. Puhtaimmillaan maskuliinisuudessa ei myöskään ole mitään feminiinisyteen liitettäviä ominaisuuksia kuten empaattisuutta, emotionaalisuutta tai yhteisöllisyyttä. Tällöin maskuliinisuus ja feminiinisyys ymmärrettäisiin täydellisinä vastakohtina. Jokinen (2010, 129) kuitenkin painottaa, etteivät feminiinisyys ja maskuliinisuus ole luonnon lakeja, vaan merkitysrakenteita, joiden määrittelystä ja muuttamisesta ihminen vastaa. Tämä ei kuitenkaan tee maskuliinisuuden määrittelystä yhtään helpompaa, sillä luotuna merkitysrakenteenakin maskuliinisuus on abstraktio, joka

tulee esiin eri tavoin erilaisissa yhteyksissä kuten miesten käyttäytymisessä, kulttuurissa tai vallankäytössä (Suomalainen, 2012, 37). Tarkasti ottaen tulisikin puhua yhden, määriteltävissä olevan ja miehen kategoriaa määrittävän maskuliinisuuden sijaan useista maskuliinisuuksista, joita määrittävät valtasuhteet.

Maskuliinisuuksien joukosta Jokinen (2010, 130) nostaa esiin miestutkimuksen keskeisen käsitteen, hegemonisen maskuliinisuuden. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite, kuten ajatus monista maskuliinisuuksista, muodostuivat 1900-luvun loppupuolella mm. Raewyn Connellin tutkimusten myötä. Lähtökohtaisesti tarkasteltiin miehen patriarkaatista valta-asemaa suhteessa naiseen, mutta myös miesten keskinäistä vallankäytön hierarkiaa. Pelkistetyimmillään hegemonisella maskuliinisuudella voidaan kuitenkin ymmärtää tarkoitettavan kussakin ajassa ja kulttuurisessa kontekstissa vallitsevaa idealisoitua maskuliinisuutta. Tähän maskuliinisuuteen liittyvät arvot ja ihanteet ovat yhteiskunnallisesti vallitsevia, joskaan tämä ei suoraan merkitse valtaapitävien yksilöiden edustavan täydellisesti hegemonista maskuliinisuutta. Hegemonisen maskuliinisuuden ihanteeksi tai symboliksi nousevatkin usein tarunomaiset maskuliiniset hahmot, joiden mittoihin harva mies yltää. Ideaalin tavoittamattomuudesta huolimatta vallitsevaa maskuliinisuuden ajatusta kuitenkin tuetaan miesten keskuudessa mm. omalla käyttäytymisellä joko tiedostaen tai tiedostamatta. Syy tälle on hegemonisen maskuliinisuuden tarjoamat sukupuoleen sidotut oikeudet, kuten miesten parempi palkka suhteessa naisten palkkaan. Vastoin omaa etuaan, myös moni nainen (tietoisesti tai tiedostamattaan) tukee hegemonista maskuliinisuutta, mikä lisää entisestään sen kestävyyttä vallitsevassa kontekstissa. Maskuliinisuuden suhteellisuutta ilmentää se, että hegemonisen, siis valtaa käyttävän, aseman saavuttavat vain harvat miehet, jotka käyttävät valtaansa hierarkkisesti alemmassa asemassa oleviin miehiin. Normatiivisen maskuliinisuuden ulkopuolelle jäävät maskuliinisuudet alistetaan ja marginalisoidaan enemmistön oikeuttamalla vallalla. Normatiivinen, hegemonisen aseman saava maskuliinisuus rakentuukin juuri erottautumalla marginaalisista maskuliinisuuksista, samoin kuin normatiivisen maskuliinisuuden performatiivisena toistona eli ns. toistotekoina. Tätä hegemonista maskuliinisuutta eivät kuitenkaan rakenna pelkästään miehet, vaan myös naiset, jotka toimivat maskuliinisiksi miellettyillä aloilla maskuliinisiksi miellettyin käytäntein, voidaan nähdä vahvistavan normatiivisen maskuliinisuuden valta-asemaa. Hegemonisen maskuliinisuuden ymmärtäminen sosiaalisena rakenteena antaa siis mahdollisuuden hahmottaa maskuliinisuutta moninaisena ilmiönä, joskin teoriaa on kritisoitu siitä, että se ei

juuri huomioi yksilöiden identiteetin ja maskuliinisuuden tuottamista. (Jokinen, 2010, 130–136)

Maskuliinisuuden monimuotoisuuden ja monitulkintaisuuden tähden voi ollakin selkeintä, että tutkimukset, joiden ensisijainen kiinnostus ei kohdistu mieheyden rakentumiseen sosiaalisena konstruktiona, käsittävät maskuliinisuuden kansantajuisena stereotypiana, tietynlaisena ideaalimaskuliinisuutena, jollainen on tarkastelun alaisena mm. George L. Mossen teoksessa *The image of man – the creation of modern masculinity* (1996). Tämä maskuliinisuuden stereotypia alkoi Mossen mukaan muodostua ja vahvistua jo 1700-luvulla, joskin jo sitä ennenkin voidaan nähdä vaikuttaneen ajatuksia ”oikeasta miehuudesta”, kuten keskiaikainen ritarillisuus. Mosse liittää maskuliinisuuden stereotypian muodostumisen porvarissäädyn ja valistusajattelun nousuun. Tällöin maskuliinisuuteen alettiin liittää niin henkisiä kuin fyysisiäkin hyveitä, mm. rationaalisuus, aktiivisuus, itsehillintä, ahkeruus, valta ja fyysinen voima. Modernin ajan maskuliinisuuskäsityksen vakiintuneisuudesta kertoo hyvin sen ulottuvuus yli ideologiarajojen. Mossen mukaan esimerkiksi niin Natsi-Saksan kuin Neuvostoliitonkin ideaalimaskuliinisuus rakentui hyvin samankaltaisesta kuvastosta (1996, 130—131). Vaikka stereotypiat lähtökohtaisesti ovat vaikeasti muutettavissa, on toisen maailmansodan ja erityisesti 1950-luvun nuorisokulttuurin kehittymisen jälkeen ollut maskuliinisuuden stereotypiassa havaittavissa muutoksia. Nuorisokulttuurin sisällä syntyneet alakulttuurit alkoivat haastaa perinteistä käsitystä maskuliinisuudesta ja sitä kautta laajentamaan maskuliinisuuden tulkintaa (Mosse, 1996, 183—194). Vaikka perinteinen maskuliinisuuden stereotypia on yhä tunnistettavissa, on siis myös vaihtoehtoisia tulkintoja noussut esille sitä haastamaan.

2.2.2 Feminiinisyys

Kuten maskuliinisuuden stereotypian määrittelyyn on vahvasti liitetty tietynlaisia hyveitä, on vastaavanlainen hyveiden luettelo tunnistettavissa myös feminiinisyyden stereotypian kohdalla. Feminiinisyteen on (erityisesti länsimaisessa kulttuurissa) usein yhdistetty mm. emotionaalisuus, sensitiivisyys, hoivaaminen, lempeys sekä muita ns. ”pehmeitä ominaisuuksia” (Jokinen, 2010; Mosse, 1996). Tällaisena pehmeänä ominaisuutena pidetään muun muassa ulkonäköön ja vaatteisiin kohdistuvaa kiinnostusta (Barnard, 1996, 22—23). Tämän lisäksi naiseuteen liittyy samanaikaisesti niin neitsyen kuin viettelijän roolit sekä ideaali äidistä, vaimosta ja tyttärestä. Toisin sanoen vastakohtaisiakin ideaaleja, mikä kuvaa hyvin sitä, miten samoin kuin maskuliinisuuden kohdalla, myöskään feminiinisyyden

kohdalla ei voida puhua vain yhdestä feminiinisyyden muodosta, vaan feminiinisyyksistä monikossa. Naiseuden eri roolit ja ideaalit voidaan kuitenkin nähdä sidotummiksi ikään kuin miesten roolit (Holland, 2004).

Kuitenkin useimmin feminiinisyyys ymmärretään maskuliinisuuden vastakohtana (Jokinen, 2010, 129), johon sisältyy jossain määrin ajatus alemmasta statuksesta (Archer, 1992), tai toiseudesta. Vallan, korkean statuksen ja maskuliinisuuden välisen vahvan assosiaation takia feminiinisyyks ja siihen liittyvät assosiaatiot voidaan nähdä alentavana, eikä niiden korostamiseen välttämättä pyritä (vrt. Roivainen, 2016, 229). R.W. Connell tuo sosiaalista sukupuolta käsittelevässä teoksessaan *Gender* (Connell, 2002, 1-9) heti alkuun esiin näkökulman, joka painottaa sosiaalisen sukupuolen olevan sosiaalinen rakenne, joka perustuu suhteisiin, siis myös keskinäiseen vallan käyttöön, kuten Jokinen (2010) asiaa maskuliinisuuden yhteydessä asiaa käsittelee. Kuitenkin heti samaan hengenvetoon Connell kuitenkin myös osoittaa miten dikotominen ja maskuliininen nykyinen vallanjako on, jolloin lähes poikkeuksetta maskuliinisuudesta muodostuu feminiinisyyden mittari (jos jokin ei ole hyväksyttyä maskuliinista, on se feminiinisyyttä). Näin ollen voidaan siis ajatella kussakin kulttuurissa olevan ideaalimaskuliinisuuden rinnalla myös ideaalifeminiinisyyttä, ns. hegemonista feminiinisyyttä, joka ilmentää juurikin luvun alussa esitettyjä feminiinisiksi miellettyjä ominaisuuksia, vaikka todellisuudessa ihanteet eivät olisikaan kuin harvojen tavoitettavissa. Tarkkojen erottelulinjojen vetäminen luo siis suurimmat paineet juuri niille yksilöille, jotka eivät edusta ideaalia, yleisen sosiaalisen normin mukaista feminiinisyyttä, mutta toisaalta yleisesti hyväksytyn feminiinisyyden voidaan katsoa olevan sallivampaa ja monimuotoisempaa kuin yleisesti hyväksytyn maskuliinisuuden (feminiinisyyttä ilmentävä mies leimaantuu helpommin naismaiseksi kuin maskuliinisten normien mukaisesti toimiva nainen, vrt. Davis, 1992, 42; Roivainen, 2016, 225).

2.2.3 Neutraalius

Maskuliinisuuden ja feminiinisyyden lisäksi sosiaalista sukupuolta voidaan nähdä ilmaistavan myös androgyynin ilmaisun kautta. Kuten maskuliinisuus tai feminiinisyyks, myöskään androgyyneys ei ole yksiselitteistä. Joyce Trebilcotin (1982) mukaan androgyyneyttä voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta; ns. monoandrogynismin ja polyandrogynismin näkökulmista. Monoandrogynismin ydintä ilmentää hyvin "androgyyni" sanan kreikan kieliset juuret, eli sanat andros (mies) ja gyne (nainen) tasavahvoina rinnakkain. Monoandrogyynin katsannon mukaan siis mikään ominaisuus tai taipumus ei ole

sidottu sukupuoleen, vaan yksilön tulee kehittää ja ilmentää sekä feminiinisinä että maskuliinisina pidettyjä piirteitä. Ideaali on siis yksi (mono) ja sama kaikille yksilöille. (Trebilcot, 1982, 161—163). Kuten monoandrogynismi, myös polyandrogynismi lähtee ajatuksesta, ettei biologinen sukupuoli määritä sosiaalisen sukupuolen ilmaisua. Kuitenkin monoandrogynismin nähdessä kaikki yhden, yhtenäisen ideaalin näkökulmasta, polyandrogynismissä ideaaleja on useita (poly). Tämä tarkoittaa sitä, että yksilö voi ilmentää eri tavoin maskuliinisuuden ja feminiinisyiden piirteitä erilaisissa suhteissa aina ”puhtaaseen” feminiinisyteen tai maskuliinisuuteen asti. Kumpikin lähestymistapa pyrkii siis katkaisemaan suoran yhteyden biologisen ja sosiaalisen sukupuolen välillä (Trebilcot, 1982, 163—164).

Trebilcotin arvion mukaan kummassakin androgynismissä on etunsa, mutta lopulta polyandrogynismi on laajempien ilmaisumahdollisuuksiensa ansiosta tavoiteltavampi päämäärä. Koska ei voida osoittaa, että täydelliseen androgynyneeyteen pyrkiminen olisi tavoiteltavampaa kuin maskuliinisuuden tai feminiinisyiden korostaminen, on Trebilcotin mukaan tärkeää antaa yksilöiden vapaasti valita, miten he haluavat itseään ilmaista (1982, 168). Sen sijaan Warren (1982, 178) kritisoi niin Trebilcotin kahden androgynismin mallia kuin polyandrogynismin nostamista monoandrogynismiksi tavoiteltavammaksi päämääräksi sosiaalisen sukupuolen neutraalissa ilmaisussa. Warrenin kritiikki perustuu ajatukseen piirteiden ja hyveiden perinteisestä jakaantumisesta feminiinisiin ja maskuliinisiin. Polyandrogynistisessä mallissa hyveiden voidaan nähdä olevan feminiinisiä tai maskuliinisia, kuten empaattisuus (fem.) ja rationaalisuus (mask.), jolloin Trebilcotin mukaan yksilö voi vapauteensa nojaten valita olevansa joko empaattinen, rationaalinen tai sekä että. Warrenille valinnan vapaus on kuitenkin ongelmallista siinä mielessä, että mikäli sekä empaattisuutta että rationaalisuutta pidetään aitoina hyveinä, tulisi yksilöä ehdottomasti rohkaista tavoittelemaan kumpaakin, siis toisin sanoen totuttamaan monoandrogynismia. Useiden hyveiden samanaikaiseen tavoitteluun rohkaiseminen ja tukeminen ei Warrenin mielestä vähennä yksilön valinnan vapautta, johon Trebilcot vetoaa. Kuitenkin, vaikka Warren pitää monoandrogynismia polyandrogynismia varten otettavampana vaihtoehtona, on psykologinen androgynia hänen mukaansa väärinymmärretty. Warrenille androgynian konsepti on vain välinen sukupuolittuneiden stereotyyppien hahmottamiseksi sekä purkamiseksi, ei päämäärä, jonka tarkoitus on tehdä kaikki täydellisen sukupuolettomiksi. Kun stereotyyppit on androgynian luoman välimatkan kautta hahmotettu, on Warrenin mukaan yksilöiden mahdollista tiedostaa identiteettinsä määrittämättä sitä maskuliinisuuden tai feminiinisyiden sen enempää kuin

androgyniankaan kauttakään. Tähän ideaali androgynia tähtää, mutta toisaalta niin kauan kuin asioita jäsennetään androgynian kautta, on määreissä mukana myös maskuliinisuus ja feminiinisyys. (Warren, 1982, 178—185)

2.3 Yhteenveto

Näistä näkökulmista, vaatteiden viestinnällisyydestä osana identiteetin ilmaisua ja rakentamista sekä sosiaalisen sukupuolen moniulotteisuuden ymmärtämisestä käsin lähestymme tutkimuksen aihetta, lastenvaatteiden sukupuolittuneisuutta ja sitä, koetaanko vaatteilla olevan merkitystä lasten identiteetin rakentumisen kannalta. Vaikka edellä esitelty aiempi tutkimustausta onkin vain pintaraapaisu vaatteisiin ja identiteettiin liittyvään valtavan kerrostuneeseen ja moniulotteiseen ilmiöön, on sen kautta mahdollista ymmärtää ilmiön perusteita. Riippumatta siitä, miten yksilö uskoo kokemuksen sosiaalisesta sukupuolesta syntyvän (sisäsyntyisesti, ympäristön sosiaalistavasta vaikutuksesta vai molempien myötävaikutuksesta), on kiistatonta, että jonkinlainen kokemus sosiaalisesta sukupuolesta on osa jokaisen identiteettiä. Identiteettiään yksilö puolestaan pyrkii joko tuomaan esiin tai piilottamaan, riippuen siitä, mikä on yksilön kannalta edullisinta suhteessa vallitsevaan normiin. Tämä itseilmaisus on jatkuvassa neuvottelutilassa ja yksi sen näkyvimmistä ilmaisumuodoista on pukeutuminen. Pukeutumisen kautta tapahtuva viestintä voi olla tiedostamatonta tai tiedostettua, mutta riippumatta sen enempää viestijän kuin vastaanottajankaan tietoisuudesta, on ulkoisen olemuksen tulkinta ja luenta osa jokapäiväistä nonverbaalista kommunikaatiotamme. Lastenvaatteita ja niihin liittyviä assosiaatioita tutkittaessa on kuitenkin syytä ymmärtää, että mitä pienempi lapsi on, sitä vahvemmin hän vanhempiensa valitsemien vaatteidensa kautta on vanhempiensa kommunikaation väline. Tämä tutkimus keskittyykin siihen, miten nimenomaan juuri 0-6 -vuotiaiden lasten vanhemmat kokevat lastenvaatteiden feminiinisuuden, maskuliinisuuden tai neutraaliuden. Kyselyyn vastanneiden vanhempien katsotaan edustavan tietyn kulttuurisen kontekstin (Suomessa 2010-luvulla) mukaista käsitystä pukeutumiseen liittyvästä sosiaalisesta normista, jota pyritään vastausten kautta kartoittamaan. Sosiaalisen normin ymmärtämiseksi teoriassa on käsitelty lyhyesti myös sukupuolentutkimuksen perusteita maskuliinisuudesta, feminiinisyydestä ja androgynyeydestä. Tämän tutkimuksen kannalta on olennaista ymmärtää maskuliinisuuden ja feminiinisuuden monimuotoisuus ja toisaalta ideaalius, joka vaikuttaa myös oman kulttuurimme sisällä. Tämän dikotomisen ideaalin rinnalla tulee kuitenkin tiedostaa myös edellä esitetty andogyyneys, jonka kautta

muun muassa sukupuolittuneisuuteen liitettyjä stereotypioita on mahdollista käsitellä ja purkaa. Neutraaliutta käsiteltäessä on kuitenkin hyvä huomioida, että kun yleiskielessä puhutaan androgynistä tyylistä, viitataan usein naisten pukeutumiseen, joka lainaa elementtejä maskuliinisesta pukeutumisesta (Davis, 1992, 36-37), eikä niinkään aidosti sukupuolettomaan ilmaisuun pyrkivään pukeutumiseen. Tämän takia tässä tutkimuksessa käytetäänkin sukupuolettomiksi miellettyistä vaatteista sanaa "neutraali", joka mitä todennäköisimmin tulkitaan yksiselitteisemmin kuin sana "androgyni".

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimusaiheenani pro gradu-tutkielmassani on lasten pukeutumisen sukupuolittuneisuus. Tarkastelukulma tähän aiheeseen muodostuu huoltajien (siis lapsia vaatettavien aikuisten) assosiaatioista siitä, mitkä tekijät he lasten vaatteissa mieltävät maskuliiniseksi, feminiiniseksi tai neutraaleiksi. Toinen tutkimusongelma tarkastelee vastaajien ajatuksia lasten vaatteiden ja identiteetin kehityksen välistä suhteesta. Kolmanneksi, tutkimuksessa pyritään kartoittamaan myös, onko mahdollisesti vastaajan iällä, asuinalueella tai koulutustaustalla vaikutusta vastauksiin.

Tutkimusongelmat voidaan siis tiivistää muotoon:

- 1) Millaiset havaintoyksiköt (mm. väri, kuvio, kuosi) mielletään lasten vaatteissa feminiiniseksi, maskuliiniseksi tai neutraaleiksi?
- 2) Miten lasten vaatteiden nähdään vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen? Mikä on vanhempien suhde sosiaaliseen normiin?
- 3) Miten vastaajan ikä, koulutustausta tai asuinalue vaikuttaa hänen näkemyksiinsä lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta?

Tutkimuksessa pyritään saavuttamaan kuvailevaa ja kartoittavaa, vastaajajoukon laajuudesta riippuen jopa yleiskuvaa luovaa tietoa siitä, miten suomalaiset 0-6 -vuotiaiden lasten huoltajat näkevät lastenvaatteiden sukupuolittuneisuuden. Koska sukupuoleen ja identiteettiin liittyvä keskustelu on usein hyvin herkkää ja henkilökohtaista, erityisesti tutkimuksen liittyessä lapsiin, toteutetaan tutkimus kvantitatiivisena. Jossain määrin tutkimuksen voidaan kuitenkin nähdä sivuavan myös asennetutkimusta (vanhempien asennoitumista lastenvaatteiden sukupuolittuneisuuteen), joka usein pohjautuu kvalitatiiviseen tutkimukseen.

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen aineisto on kerätty sähköisenä kyselynä, joka muodostuu kolmesta osiosta. Koska vastaavanlaista tutkimusta ei aiemmin oltu toteutettu, ei valmista, sovellettavissa olevaa kysymyspatteristoa ollut, joten kysely on rakennettu soveltavasti tutkimuksen kirjallisuuskatsausta hyödyntäen. Kyselyn kolme eri osiota kattoivat kolme eri tutkimuskysymystä seuraavasti: kyselyn ensimmäinen osio muodostui lastenvaatteiden kuvista, jotka vastaajat jaottelivat feminiinisiin, maskuliinisiin tai neutraaleihin. Kyselyn kuvat edustivat risteävästi erilaisia havaintoyksiköitä (esim. väri, kuosi, kuvio, yksityiskohdat) ja olivat vaatekappaleina neutraaleja (esim. t-paita, body, pipo, mutta ei esim. mekko tai alusvaatteet). Toisessa osiossa vastaajat vastasivat erilaisiin väittämiin ja kysymyksiin lapsen identiteetin kehitykseen ja pukeutumiseen liittyen. Väittämien ja kysymysten vastausvaihtoehdot asettuivat likert-asteikolle muodostaen suhteellisen vahvat ääripäät. Kolmas osio keskittyi vastaajaan, eli toisin sanoen muodostui taustatietokysymyksistä. Tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia taustatietoja olivat vastaajan ikä, koulutustausta ja asuinalue, mutta yhtä lailla kiinnostavaa informaatiota olivat myös vastaajan sukupuoli sekä lasten määrä, sukupuoli ja ikä.

Vanhemmissa menetelmäoppaissa vastaavan tyyppinen survey-kysely ajatellaan usein postikyselynä toteutettavaksi (esim. Alkula, Pöntinen & Ylöstalo, 1994) ja toisinaan vielä tuoreemmissakin teoksissa sähköinen kysely nähdään toisinaan täydentävänä tiedonhankinnan väylänä (Räsänen & Sarpila, 2013). Pelkän sähköisen kyselytutkimuksen valikoituminen tutkimusmenetelmäksi tuntui kuitenkin ilmeiseltä ratkaisulta monien etujensa vuoksi. Tutkimuksen pyrkimyksenä oli saavuttaa mahdollisimman heterogeeninen ja laaja vastaajajoukko, jolloin sähköisen kyselyn helppo levitettävyyks oli ehdoton etu. Vuonna 2013 yli 80% suomalaisista kotitalouksista on ollut kotitietokone käytössään (Räsänen & Sarpila, 2013), joten nykyisin älypuhelimienkin yleistyttyä on potentiaalinen tavoitettavuus netin kautta huomattava. Kyselyn levittämisessä on hyödynnetty sosiaalista mediaa, kuten Facebookin niin suorina jakoina yksityisten henkilöiden seinillä kuin julkaisuina erilaisissa ryhmissä. Sähköisen kyselyn etuna on myös sen edullinen toteutus (esim. ei matka- tai tallennusvälinekustannuksia) ja hyvin toteutettuna sähköinen haastattelu on vastaajannäkökulmasta helposti lähestyttävä sekä sopivan anonyymi. Raine Vallin (2001) mukaan kyselylomakemuotoisen tutkimuksen luotettavuutta lisää helpon lähestyttävyyden lisäksi myös se, ettei tutkija voi äänenpainoilla tai kysymystä

muotoilemalla ohjailla vastaajaa. Kuitenkin kyselyssä, jossa tutkija ja informantti eivät kasvotusten kohtaa, on myös mahdollista, että kysymys ymmärretään toisin, kuin alun perin on ajateltu (Räsänen & Sarpila, 2013; Valli, 2001). Tämän lisäksi sähköisen kyselyn heikkoudeksi voidaan nimetä myös vastaajajoukon hallitsemattomuus ja ennakoimattomuus. Vaikka sähköisellä kyselyllä on potentiaali tavoittaa periaatteessa lähes jokainen suomalainen, tavoittaa se silti vain tiettytyyppiset vastaajat, eli esimerkiksi kaikki internetiä käyttävät eivät käytä Facebook-yhteisöpalvelua, jonka kautta kyselyä pääsääntöisesti on levitetty. Tutkimukseni kohdalla ei siis varsinaisesti voida puhua valikoidusta otannasta, vaan kyse on pikemminkin itsevalikoituneesta verkkokyselytutkimuksesta, jossa kyselyä on mainostettu avoimesti koko kohderyhmälle (vrt. Miettinen & Vehkalahti, 2013). Itsevalikoituneen verkkokyselytutkimuksen luotettavuutta arvioidessa tuleekin huomioda, ettei voida olla varmoja, mitä populaatiota aineisto edustaa, ja että valikoitunut osallistuminen saattaa aiheuttaa vastauksiin vinouman (Miettinen & Vehkalahti, 2013).

Kvalitatiivinen survey-tutkimus sähköisesti toteutettuna nimetään useissa menetelmäteoksissa suhteellisen vaivattomaksi menetelmäksi, sillä aineisto kertyy suoraan sähköiseen muotoon (mm. Heikkilä, 2008; Miettinen & Vehkalahti 2013). Sähköistä dataa on helppo alkaa analysoida erilaisilla tilasto-ohjelmilla. Omassa tutkimuksessani on hyödynnetty kyselynetti.com -verkkosivuston sähköistä kyselylomaketta, joka on palveluna ilmainen ja mahdollisti kyselyni kannalta olennaisten kuvien käytön. Sähköisen kyselylomakkeen kautta hankitut vastaukset analysoitiin niin SPSS-tilastonkäsittelyohjelmaa kuin Exceliä käyttäen, sekä osittain manuaalisesti.

4.1 Mittariston laatiminen

Mittariston laatiminen muodostui kyselylomakkeen tavoin kolmesta eri osiosta, jotka ohjasivat työskentelyprosessia. Kyseiset prosessit, eli kuva-aineiston luokittelu, väittämien muodostaminen ja olennaisten taustatietojen valinta kuvataan seuraavassa toteutusjärjestyksessä.

4.1.1 Kuva-aineiston luokittelu

Kuvaosuudessa tarkoituksena oli kuvata erilaisia ns. peruslastenvaatteita, kuten paitoja, bodyjä ja pipoja, eri väreissä ja kuoseissa. Lähtökohtaisena ajatuksena kuvattavat lastenvaatteet oli tarkoitus valikoida teoriasta, ennen kaikkea osiossa 2.1.5 esitellystä Alison

Lurien (1983) väreihin, kuoseihin ja kuvioihin perustuvasta tutkimuksesta nousevien kategorioiden mukaan (kuvio 1), mutta käytännössä luokitukset muuttuivat hieman. Syy näiden pienien muutosten takana oli se, ettei kuvattavien vaatteiden hankintahetkellä ollut saatavilla juuri sellaisia lastenvaatteita, jotka olisivat soveltuneet tarkoitukseen. Taulukossa pois jääneet luokitukset on merkitty hakasulkuihin.

Värit		Kuviot	Kuosit	
Tumma (kirkas)	Vaalea (pastelli)		Ei-geometriset	Geometriset
<ul style="list-style-type: none"> ▪ sininen ▪ punainen ▪ [ruskea] ▪ vihreä ▪ keltainen ▪ musta ▪ harmaa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ punainen ▪ keltainen ▪ vihreä ▪ sininen ▪ valkoinen ▪ [beige] ▪ harmaa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kukat ▪ kotieläimet ▪ villieläimet ▪ kulkuvälineet ▪ [urheilu] ▪ ruoka ▪ koneet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ eläin ▪ maasto ▪ kukka ▪ muu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ raidat ▪ [ruudut] ▪ pilkut

Taulukko 1: Kuvattavien vaatteiden ominaisuuksien taulukointi

Lähtökohtaisesti kyselyä varten lähdettiin siis etsimään lastenvaatteita, jotka olisivat edellä kuvattuja ns. perusvaatteita, ilman merkittäviä yksityiskohtia tai kaavoituksellisia muunnoksia peruskaavasta. Ensisijaisesti pyrin etsimään erilaisia yksivärisiä vaatteita, sillä värin voidaan katsoa olevan tämän tutkimuksen kannalta selkein itsenäinen havaintoyksikkö, jota voidaan tarkastella sellaisenaan. Kun tarkasteluun nostetaan vaikkapa raidallinen vaate, on kyse jo kahden tai useamman värin merkitysten tarkastelusta itsenäisenä, suhteessa toisiinsa ja suhteessa raitaan kuosina. Toisin sanoen mahdollisten risteävien itsenäisten muuttujien myötä myös vaatteeseen liittyvät merkitykset moninkertaistuvat. Näin ollen tämän tutkimuksen kannalta värejä voidaan pitää maskuliinisyyteen, feminiinisyyteen ja neutraaliuteen liittyvänä ensisijaisena havainnointiyksikkönä ja muita ylähavaintoluokkaa (kuosi ja kuvio) sekundäärisinä havaintoyksiköinä, sillä ne sisältävät aina merkityksissään myös värien vaikutuksen. Esimerkkinä tästä mm. raidallisia vaatteita voidaan tutkia kuvien perusteella raidallisten vaatteiden joukkona, eli pidetäänkö raidallisia vaatteita yleisesti feminiinisinä, maskuliinisina tai neutraaleina, mutta toisaalta niitä voidaan tarkastella myös sen perusteella, ovatko raitojen värit ja väriyhdistelmät vaikuttaneet vastausassosiaatioihin. Kyselyn kuvaosuus perustuukin juuri edellä esitetyn kaltaisteen kahden tason tarkasteluun, yleisen tason sekä risteävien muuttujien tarkasteluun. Vaikkei tämän tutkimuksen puitteissa voidakaan

varmaksi sanoa värien vaikutuksesta vastaajien valintoihin, voidaan risteävien muuttujien kautta kuitenkin suuntaviivoja sille, millaisia tekijöitä mielletään maskuliiniseksi, feminiiniseksi tai neutraaleiksi lastenvaatteissa.

Kyselyä varten kuvatut vaatteet hankittiin erilaisista vaateliikkeistä ja marketeista Helsingistä helmikuussa 2017. Vaatteiden hankintaa määritti siis jossain määrin sesongin sen hetkinen valikoima sekä se, ettei tutkimusta varten lähdetty erikseen hankkimaan vaatteita esimerkiksi nettikaupoista. Valikoiman lisäksi valinnassa on tiedostettava tutkijan oma vaikutus, joka viime kädessä on vaikuttanut siihen, onko vaatteiden nähty täyttävän taulukon mukaiset kriteerit. Kyselyn tarkoitukseen soveltuvien vaatteiden valikoiduttua vaatteet kuvattiin yksitellen tasossa, valkoista taustaa vasten. Kuvaustilanteessa vaatteiden pääntiellä näkyvät koko ja tuotetiedot peitettiin valkoisella pahvisuikaleella, sillä tutkimuksen kannalta vaateen merkki tai koko eivät olleet olennaisia. Toisaalta tuotetiedot olisivat voineet myös ohjata vastaajaa kyselytilanteessa epätoivotulla tavalla (osassa lapuista esiintyivät sanat "girl" tai "boy"). Vaatteet kuvattiin kolmessa eri vaiheessa, mutta hyvin samankaltaisissa olosuhteissa. Kuvien laadun vaihtelua selittää muun muassa se, että vaatteet on kuvattu päivänvalossa perustason järjestelmäkameralla (Nikon D3100) studio-olosuhteiden ja ammattilaiskaluston sijaan. Jossain määrin vaihteleva kuvien taso vaikuttaa mm. tutkimuksen kannalta olennaisiin vaatteiden väreihin kuvissa, mutta toisaalta koska kaikki kuvat ovat samat kaikille vastaajille, on tulkinta värin maskuliinisuudesta, feminiinisyydestä tai neutraaliudesta tehty kuvan perusteella, riippumatta siitä onko kuva täysin vastannut vaateen väritystä todellisuudessa.

4.1.2 Väittämien muodostaminen

Kyselyn toisen osion eli lasten vaatteita ja pukeutumista koskevien väittämien tarkoituksena on kartoittaa vastauksia toiseen tutkimusongelmaan, eli siihen, miten vanhemmat suhtautuvat vaatteiden ja lapsen identiteetin kehityksen suhteeseen sekä millaisia merkityksiä lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudelle annetaan. Toisin sanoen kysymykset jakautuvat pääsääntöisesti mittaamaan vaatteiden sukupuolittuneisuuteen liittyvän sosiaalisen normin merkitystä vanhemmille sekä sitä, millaisen merkityksen vanhemmat antavat vaatteille suhteessa lapsen identiteetin kehitykseen. Kysymysten jakaantumista kuvaa taulukko 2. Tämän jaon lisäksi yksittäisiä kysymyksiä voidaan tarkastella myös itsenäisinä mittareina, jolloin voidaan mahdollisesti ymmärtää paremmin sitä, millaiset tekijät vaikuttavat vastausten takana, vaikei kyseessä laadullinen tutkimus olekaan.

Sosiaalisen normin merkitys	Vaatteiden ja identiteetin yhteys	Kysymykset yksittäisinä mittareina
<ul style="list-style-type: none"> • 2. Eri sukupuoliroolien kokeileminen vaateleikeissä on normaalia lapsen käytöstä. • 3. Mielestäni on tärkeää, että lapsi oppii mahdollisimman varhain eron tyttöjen vaatteiden ja poikien vaatteiden välillä. • 5. Sosiaalisen kanssakäymisen kannalta on helpompaa, mikäli lapsen voi tunnistaa heti joko tytöksi tai pojaksi. • 6. Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi / naiseksi. • 7. Puen lapseni vallitsevien sukupuolien mukaisesti, jottei tämä joutuisi kiusatuksi tai syrjityksi. • 10. Poikamainen tyttö kohtaa todennäköisemmin kiusaamista kuin tyttömainen poika. • 12. Vaatteen väri on tärkein määritelmä sille, onko vaate mielestäni tyttöjen vai poikien vaate. • 15. Nykyisin tyttöjen ja poikien tyylikokeilut ovat sosiaalisesti yhtä hyväksyttyjä. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1. Mielestäni jako tyttöjen vaatteiden ja poikien vaatteiden välillä on täysin turha. • 4. Minulle on tärkeää, että lapsi saa vaikuttaa omien vaatteidensa valintaan heti kun hän kykenee ilmaisemaan mielipiteensä asiasta. • 6. Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi / naiseksi. • 8. Tyttömäisiin vaatteisiin puetusta työstä kasvaa todennäköisemmin naisellinen nainen kuin poikamaisiin vaatteisiin puetusta työstä. • 9. Aikuinen tietää lasta paremmin kuinka lapsen tulisi pukeutua. • 11. Identiteetin kehityksen kannalta on täysin yhdenmukaista millaisia vaatteita lapsi käyttää. • 13. Lasten sukupuolta alleviivaava pukeutuminen vahvistaa negatiivisella tavalla tyttöihin ja poikiin liitettyjä stereotypioita. • 14. Sukupuolineutraali pukeutuminen vie lapselta mahdollisuuden rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään pienestä pitäen. 	<ul style="list-style-type: none"> • mm. • 7. Puen lapseni vallitsevien sukupuolien mukaisesti, jottei tämä joutuisi kiusatuksi tai syrjityksi. • 11. Identiteetin kehityksen kannalta on täysin yhdenmukaista millaisia vaatteita lapsi käyttää. • 12. Vaatteen väri on tärkein määritelmä sille, onko vaate mielestäni tyttöjen vai poikien vaate. • 13. Lasten sukupuolta alleviivaava pukeutuminen vahvistaa negatiivisella tavalla tyttöihin ja poikiin liitettyjä stereotypioita.

Taulukko 2: Kyselyn väitteiden jakaantuminen tarkastelunäkökulmittain

Väittämät nousevat pääsääntöisesti aiemmasta tutkimuksesta ja sen havainnoista, jolloin myös kyselyn vastauksia on mahdollista analysoida aiempaan tutkimukseen peilaten.

4.1.3 Taustatiedot

Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajilta seitsemää eri taustamuuttujaa: vastaajan 1) sukupuolta, 2) ikää, 3) asuinalue, 4) korkeinta suoritettua tutkintoa, 5) 0-6 -vuotiaiden lasten lukumäärää, 6) lapsen/lasten sukupuolta sekä 7) lapsen/lasten ikää. Tässä tutkimuksessa vastaajan sukupuoli ei suoranaisesti ole tarkastelun keskiössä, mutta vastaajien sukupuolijakauma paljastaa, onko kyseessä todella lasten vanhempien vai vain äitien mielikuvista ja merkityksistä. Kysymys sukupuolesta on perinteisesti nähty dikotomisena, siis tarjoten vastausvaihtoehdoiksi joko ”mies” tai ”nainen”, mutta tutkimuksen sivutessa sukupuolittuneisuuden kautta sukupuolta sekä nykyisen sukupuolentutkimuksen

korostaessa sukupuolen moninaisuutta, otettiin vastausvaihtoehdoksi myös ”muu”, mikäli vastaaja ei koe identifioituvansa mieheksi eikä naiseksi.

Kuten vastaajana sukupuoli, myöskään vastaajan ikä ei ole olennainen tutkimuksen kannalta, mutta se piirtää kuvaa millaisesta vastaajajoukosta on kyse. Samoin lasten lukumäärä, sukupuoli ja ikä ovat yhtä lailla kartoittavia taustamuuttujia, joihin ei suoranaisesti kohdisteta suurempaa tarkastelua. Tosin myös lasten sukupuolen määrittämisen vaihtoehdoksi on tarjottu tytön ja pojan sijaan myös vaihtoehtoa ”en halua määrittää lapseni/lasteni sukupuolta”. Tämän vaihtoehdon valinneiden kohdalla voi olla mielekästä tarkastella myös kuva-assosiaation vastauksia. Tutkimuksen kannalta olennaisiksi taustamuuttujiksi on kuitenkin valittu sekä vastaajan asuinalue että korkein suoritettu tutkinto. Nämä taustamuuttujat ovat tutkimuksen kannalta olennaisia tietoja, jotta voitaisiin nähdä, onko vastauksissa havaittavissa korrelaatiota vastausten ja koulutustaustan tai asuinalueen suhteen.

4.2 E-lomakkeen laatiminen

Kun ajatus kyselyn rakenteesta kolmiosaisena, kuvia sisältävänä kyselynä muodostui, oli kyselyn onnistumisen kannalta olennaista löytää kyselypohja, joka olisi selkeä ulkoasultaan ja mahdollistaisi kuvien käytön. Ilmaisten kyselylomakesivustojen joukosta Google Forms- ja KyselyNetti.com -sivustot mahdollistivat kuvien käytön kyselyn yhteydessä, mutta tämän tutkimuksen yhteydessä päätin käyttää KyselyNetti.com -sivustoa, jolla kuvan ja kuvaan liittyvän kysymyksen asettaminen samalle sivulle onnistui toivotulla tavalla. Käyttötarkoitukseen soveltuvan kyselylomakesivuston löytämisen jälkeen siirryin kyselyn sisällön rakentamiseen aloittaen kuvaosuudesta.

Vaatteiden kuvaamisen jälkeen varsinaisen kyselylomakkeen laatiminen eteni suhteellisen selkeänä prosessina. Kukin kuva vietiin kyselylomakepohjaan ja kuvaan liitettiin kolmen vastausvaihtoehdon suljettu kysymys ”Onko vaate mielestäsi tyttöjen vaate, poikien vaate vai neutraali?”. Tähän vaihtoehtona kaikissa kuvissa, samassa järjestyksessä esitetään vaihtoehdot tyttö / poika / neutraali. Vaihtoehdot esitetään samassa järjestyksessä kaikkien kuvien yhteydessä, jotta vastaaminen olisi mahdollisimman loogista. Vastausvaihtoehtoja ei kuitenkaan tietoisesti ole numeroitu tai muuten järjestetty (esim. aakkostettu), jottei vastaajalle syntyisi minkäänlaista assosiaatiota vastausvaihtoehtojen välisestä arvottamisesta. Vaikka tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa, millaiset tekijät mielletään maskuliiniseksi, feminiiniseksi tai neutraaleiksi, on kyselylomakkeeseen tietoisesti

valittu sanat tyttö ja poika maskuliinisen ja feminiinisen sijaan. Vaihtoehtoisina termeinä kyselyssä olisi voitu käyttää myös sanoja miehekäs ja naisellinen, mutta nämä viittaavat sanoina niin vahvasti mieheen ja naiseen, siis yleiskielessä kahden eri sukupuolen aikuiseen edustajaan. Koska tutkimus kuitenkin on nimenomaisesti kiinnostunut lasten vaatteisiin liittyvästä sukupuolittuneisuudesta, oli kyselyssä voitu soveltuvammin käyttää myös vastausvaihtoehtoina sanoja tyttömäinen ja poikamainen. Tämäkään vaihtoehdon ei kuitenkaan katsottu palvelevan tutkimuksen tarkoitusperiä, sillä lähtökohtaisesti esimerkiksi maskuliinisuus on sosio-kulttuurisena ilmiönä paljon enemmän kuin pelkkä poikamaisuus tai miehekkyyys, ja vaikka sanojen semioottiset sävyerot ovat pienet, voidaan ne silti nähdä huomionarvoisina. Näistä lähtökohdista kyselyn ymmärrettävyyden ja toimivuuden kannalta selkeimmiksi vastastausvaihtoehdoiksi valikoituivat lapsiin yleiskielessä viittaavat sanat tyttö ja poika. Yleiskielisten sanojen etuna on myös se, ettei vastaaja ala liikaa pohtia sitä, miten hän määrittää feminiinisuuden tai maskuliinisuuden, vaan mitä suurimmalla todennäköisyydellä hän vastaa oman (usein hyvin alitajuisen) sosiaalisen norminsa mukaisesti, mitä tutkimuksessa tavoiteltiinkin. Samaan tapaan myös kolmannen vastausvaihtoehdon, neutraalin, määrittelyyn valikoitui mahdollisimman helposti lähestyttävä ja ymmärrettävä sana. Sukupuolettomasta pukeutumisesta yleisesti puhuttaessa käytetään usein termiä androgyyni, mutta tässä yhteydessä ko. sana ei tuntunut palvelevan kyselyn tarkoitusta, sillä lasten pukeutumisesta puhuttaessa puhutaan harvoin androgyynistä tyylistä. Androgyyni tyyli saattaa usein myös sisältää ajatuksen maskuliinisemmasta kuin feminiinisestä pukeutumisesta (Davis, 1992, 36), jolloin sitä ei voida täysin rinnastaa neutraaliin.

Perinteisesti kyselytutkimuksissa on aloitettu taustamuuttujien kartoittamisella, sillä vastaajan on helppo aloittaa yksinkertaisilla itseään koskevilla kysymyksillä (Heikkilä, 2008, 48). Toteutetussa kyselyssä taustatiedot valittiin kuitenkin jätettäväksi kyselyn viimeiseksi osuudeksi. Perusteluna valinnalle oli pyrkimys tavoittaa vastaajan mielipide ilman, että hän vastaa mistään tietoisesta roolista käsin, kuten asuinalueensa tai koulutustaustansa edustajana, vaikka kyseiset tiedot tämän tutkimuksen kannalta ovatkin olennaisia. Valintaa tuki myös ajatus siitä, että kuva-assosiaatio-osio toimisi vastaajalle pehmeänä aloituksena, aivan kuten taustatietojen keruu usein ennen varsinaisia kysymyksiä.

Kyselylomakkeen ensimmäinen versio testattiin kuuden testaajan toimesta. Testikierroksella keskeisimmäksi muutostarpeeksi nousi kuvien järjestyksen sekoittaminen, sillä ensimmäisessä versiossa kuvat olivat samassa järjestyksessä, kuin missä ne

kuvattiinkin. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että saman tuote esiintyi peräkkäin eri väreissä, jolloin kuvia ei arvioitu itsenäisesti, vaan toiseen väriverioon verraten (erityisesti kuvat 24 ja 25). Kyseiset kuvat herättivät myös tarpeen saada palata kyselyssä taaksepäin, korjaamaan jo annettuja vastauksia, mutta kyseistä muutosta ei kuitenkaan kyselylomakkeeseen tehty, sillä mikäli vastaaja olisi voinut palata ja muokata aiempia vastauksiaan, ei olisi ollut enää kyse ensivaikutelmista tai kuvien itsenäisestä arvioinnista. Toinen huomattava muutos, joka kyselylomakkeeseen tehtiin testikierroksen jälkeen, oli väittämien likert-asteikon muuttaminen. Alun perin väittämien vastausvaihtoehdot olivat 1= Täysin eri mieltä, 2= Jokseenkin eri mieltä, 3= En osaa sanoa, 4= Jokseenkin samaa mieltä sekä 5= Täysin samaa mieltä. Vaikka viisiportaisella asteikolla oli tavoiteltu myös vastata neutraalisti (3), nousi testiryhmästä tarkka huomio siitä, ettei mielipide, joka ei asetu puolesta eikä vastaan, ole merkitykseltään sama kuin ”en osaa sanoa”. Näin ollen asteikkoa muokattiin kuusiportaiseksi, jolloin vastausvaihtoehto 3 vaihdettiin muotoon 3= En varsinaisesti samaa tai eri mieltä, jolloin vastausvaihtoehto ”En osaa sanoa” siirtyi kuudenneksi vastausvaihtoehdoksi (6= EOS). Sekä neutraalin vastausvaihtoehdon että eos-vastausvaihtoehdon takia katsoin myös mahdolliseksi määrittää kaikki kyselylomakkeen kysymykset pakollisiksi. Näin ollen vastaajan oli pakollisuudesta huolimatta mahdollista antaa neutraali vastaus, mutta kyselyyn ei jäänyt vastaamattomia kohtia. Vaikka kyselylomakkeen väittämät muotoiltiin selkeiden mielipiteiden toivossa suhteellisen kärkeviksi, on yleisestikin tutkimuksen kannalta mielenkiintoista, mikäli jokin väittämä jää laajemmassa skaalassa neutraalille maaperälle.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi kyselyyn tehtiin vielä yksi merkittävä muutos ennen aineiston keruun aloittamista. Testiversiossa kyselyn kohderyhmäksi oli määritelty 0-10-vuotiaiden lasten vanhemmat, mutta testikierroksella kyselyn kuvat, jotka sisälsivät paljon pienten lasten vaatteita, herättivät kysymyksen, olisiko kyselyn kohderyhmää määrittävää lasten ikää syytä harkita. Vaikka kyselyssä olikin esisijaisesti tarkoitus kartoittaa värien, kuosien ja kuvioiden suhdetta assosiaatioihin sukupuolittuneisuudesta, oli merkittävä huomio, että kyselyn 47:stä kuvasta 21 olivat bodeja, jolloin vastaajan assosiaatio saattaisi poiketa verrattuna siihen, miten hän vaikkapa jonkin tietyn värin mieltäisi vanhemman lapsen vaatteessa. Suurimmat kyselyyn kuvatuista vaatteista olivat kokoa 120cm, mutta kuvausteknisistä syistä monista vaatteista, joista kokoja olisi ollut 164cm tai jopa 170cm asti, valittiin kuvattavaksi pienempiä, n. 98cm kokoja. Nämä vaatteet olisi siis periaatteessa voitu tulkita myös noin 10-vuotiaiden lasten vaatteiksi, mutta ilman mittakaavaa oli kuvista hankalaa tehdä vaatteen kokoon liittyviä tulkintoja.

Alkuperäinen rajausta 0-10-vuotiaisiin lapsiin perustui ajatukseen siitä, että usein niin teini- kuin esiteini-ikäisetkin lapset vaikuttavat huomattavasti omaan pukeutumiseensa vanhempien vaikutuksen vähentyessä. Kuitenkin myös alle 10-vuotiaat kouluikäiset saattavat olla hyvin tietoisia pukeutumisestaan ja usein ymmärrys sosiaalisen normin mukaista odotuksista pukeutumisessa vahvistuu kouluun mentäessä (Roivainen, 2016). Näin ollen kyselyn kohderyhmäksi rajautuivat 0-6 –vuotiaiden, siis alle kouluikäisten lasten vanhemmat.

4.3 Aineiston keruu

Tutkimusta suunniteltaessa kyselyä oli tarkoitus levittää Facebookin erilaisissa vanhemmuus- ja lastenvaateryhmissä. Mahdollisuuden paremmin perehdyttyäni kävi kuitenkin ilmi, että tarkoitukseen soveltuvat ryhmät olivat lähes poikkeuksetta suljettuja, eli ryhmään liittymiseksi ryhmän ylläpitäjän on hyväksyttävä liittymispyyntö. Harkitsin ryhmiin pyrkimistä, mutta lopulta päädyin siihen loppupäätelmään, ettei ryhmiin pyrkiminen olisi oikein vain oman tutkimuksen edistämiseksi. Päätöstä tuki myös ajatus tutkimuksen osallistujajoukon itsevalikoitumisesta, sillä jo päätöksellä pyrkiä joihinkin tiettyihin ryhmiin, olisin ohjannut jossain määrin otantaa. Täten päädyin julkaisemaan linkin kyselylomakkeeseen vain henkilökohtaisella Facebook-seinälläni. Julkaisu oli julkinen, eli kenen vain ko. yhteisöpalvelun käyttäjän nähtävissä ja jaettavissa, mihin julkaisuun liitettyllä saatetekstillä pyrittiin rohkaisemaan. Julkaistuun linkkiin oli liitetty seuraava saateteksti:

Hei! Teen parhaillaan gradua lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ja nyt etsisin 0-6-vuotiaiden lasten vanhempia vastaamaan lastenvaatekyselyyni. Vastaaminen tapahtuu täysin anonyymisti ja kestää noin 15 min.

Ps. Jokainen vastaus on kullannokas, joten vaikkei itse kyselyn kohderyhmään kuuluisikaan, voit auttaa myös jakamalla kyselyä eteenpäin! ☺

Vaikka tarkoitus ei ollutkaan linkin jakamisella valikoida tai ohjata otantaa, tämän lisäksi jaoin julkaisun kuitenkin oman seinäni lisäksi myös käsityönopettajaopiskelijoiden ainejärjestön Tekstiilareiden Facebook-ryhmässä, sekä eräässä pienemmässä, 105 jäsenen suljetussa ryhmässä. Syy linkin jakamiselle näissä kahdessa ryhmässä oli tavoittaa henkilöitä, jotka ovat kotoisin eri puolilta Suomea, ja jotka näin ollen halutessaan voisivat edistää kyselyn jakamista omassa tuttavapiirissään. Vaikka aluksi valintani olla tarjoamatta kyselyä eri ryhmiin hieman epäilytti, osoittautui huoli kyselyn heikosta leviämisestä turhaksi. Facebookissa monet jakoivat kyselyä eteenpäin jakamalla alkuperäisen julkaisun omalla seinällään tai jossakin suljetussa ryhmässä, johon he itse kuuluivat. Näitä jakoja kertyi

kaikkiaan 137 kappaletta. Sekä suljettujen ryhmien että yksityisten henkilöiden yksityisyysasetuksista johtuen on kuitenkin mahdotonta nimetä tarkasti ryhmiä, joihin julkaisua jaettiin. Monet julkaisua jakaneet kuitenkin mainitsivat jakaneensa kyselyä mm. erilaisissa ”äiti-/mammaryhmissä” sekä mm. helsinkiläisiin lastenvaatteiden kierrätysryhmiin. Tämän lisäksi moni jakoi julkaisua merkitsemällä henkilöitä suoraan julkaisun kommenttikenttään sekä tietävästi linkkiä jaettiin myös yhteisöpalvelu Twitterin kautta (17.3.2017 Marttojen @lapsiperhearki sekä Lastentarhanopettajaliitto @LTOLry). Ajallisesti tutkimuksen aineisto kerättiin sangen lyhyessä ajassa, alle kahdessa vuorokaudessa. Kyselylomake avattiin ja julkaistiin torstaina 16.3.2017 noin klo 14.10. ja suljettiin lauantaina 18.3.2017 noin klo 7.45. Kyseiseen lauantaiamuun mennessä vastauksia oli kertynyt 4572, jonka katsoin riittävän tämän tutkimuksen tarkoituksiin.

Kyselyn nopeasta leviämisestä ja aktiivisesta osallistumisesta huolimatta aineiston keruu ei sujunut täysin ongelmitta. Noin muutama tunti kyselyn avaamisen jälkeen ilmeni, että taustakysymysten asuinaluevaihtoehtoista puuttui epähuomiosta johtuneen virheen vuoksi Pohjois-Pohjanmaa. Tässä vaiheessa kyselyyn oli kertynyt n. 322 vastausta ja uusia vastauksia kertyi tasaisella tahdilla. Kyselylomakkeen korjaamiseksi kysely olisi pitänyt keskeyttää hetkeksi, mutta tämä olisi todennäköisesti merkinnyt myös monien potentiaalisten vastaajien menettämistä. Tästä syystä valitsin tietoisesti jättää virheen kyselyyn ja korjata sen myöhemmin saman vuorokauden aikana, jolloin osallistuminen ei oletuksen mukaan olisi niin aktiivista. Tämän päätöksen tehdessäni selvästikin aliarvioin kyselyn alueellisen leviämisenopeuden, sillä seuraavien noin neljän tunnin aikana sain useamman yhteydenoton koskien kyseistä puutetta. Lopulta virhe korjattiin torstaina 16.3. klo 22.04-22.06, jona aikana kysely oli hetkellisesti keskeytettynä. Korjaamisajan lyhyiden huomioon ottaen olisi ollut jälkikäteen ajatellen kannattavampaa korjata virhe heti, kun se tuli esiin, sillä todennäköisesti vastaajia menetettiin myös puutteellisten vastausvaihtoehtojen takia, tai vaihtoehtoisesti vastausten luotettavuus vääristyi pohjoispohjanmaalaisten valitessa jonkin toisen vastausvaihtoehdon saattaakseen kyselyn päätökseen.

Asuinaluevaihtoehtoihin liittyvän ongelman lisäksi yhteyttä otettiin myös muutamien muiden aiheiden tiimoilta. Yleisin suoraan tai välikäsiä kautta välittynyt palaute kyselystä oli, että kyselyyn olisi kaivattu vapaata tekstikenttää vastausten täydentämiseksi. Vapaa tekstikenttä olisi todennäköisesti paikannut edellä esitettyä puutetta asuinaluevaihtoehtoissa, sillä kenttään olisi voinut täydentää oikean, vastausvaihtoehdoista puuttuvan asuinalueensa, vaikka olisikin kysymyksen pakollisuudesta johtuen valinnut

kyseiseen kohtaan jonkin toisen asuinalueen. Koska aihe tuntui herättävän niin paljon kiinnostusta, olisi vapaan tekstin tuottamismahdollisuudella saatu varmasti hyvin mielenkiintoista taustatietoa tämän tutkimuksen tueksi, tai mahdollisesti jopa toinen erillinen aineisto. Vapaan tekstikentän pois jättäminen oli kuitenkin tietoinen valinta, sillä määrällistä tutkimusta toteuttaessa vapaan tekstin mittarointi on haasteellista, erityisesti mikäli kyseessä olisi useamman tuhannen vastaajan avoimet vastaukset. Vapaan tekstikentän puutteen takia yhteyttä ottaneet henkilöt halusivatkin kommentoida erityisesti väittämiä, joista useimmin esiin nousi väittämä numero 9, ” Aikuinen tietää lasta paremmin kuinka lapsen tulisi pukeutua”. Väittämät olivat tietoisesti muotoiltu hyvin kärkeviksi, jotta ne herättäisivät selkeitä mielipiteitä, mutta osa väittämistä oli jätetty myös jossain määrin monitulkintaisiksi. Väittämä numero 9 herättikin keskustelua juuri monitulkintaisuutensa tähden, sillä sen voitiin ymmärtää viittaavan yleisesti esimerkiksi sään tai tilanteen mukaisen pukeutumiseen liittyvään tietämykseen yhtä lailla kuin sosiaalista normia noudattavan pukeutumisen tietämykseen, johon kyselyn konteksti viittasi. Väittämiä muotoiltaessa tämä monitulkintaisuus oli täysin tiedossa, vaikka ajatuksena olikin kartoittaa nimenomaan viimeksi mainittuun tulkintaan liittyvää ajattelua. Koska väittämä oli kuitenkin kaikille vastaajille sama, eikä varsinaista tarkennusmahdollisuutta vastausten suhteen ollut, voidaan kaikkien vastausten katsoa olevan samalla viivalla analyysia ajatellen, riippumatta siitä, millaisia tulkintoja vastauksiin sisältyy. Tätä tilastollista tulosta on kuitenkin syytä peilata myös monitulkintaisuuden eri näkökulmat huomioiden.

4.4 Aineiston esikäsittely

Laajan ja nopeasti kertyneen tutkimusaineiston käsittelyyn liittyvä ensimmäinen merkittävä toimi oli analyysiin käytettävän aineiston rajaaminen. Kuten edellä esitettiin, liittyi aineiston keruun alkuvaiheeseen huomattava puute, kun kyselylomakkeen taustatiedoista puuttui yksi asuinaluevaihtoehto. Koska asuinalueeseen liittyvä taustatietokysymys oli määritelty vastaajalle pakolliseksi, voidaan siis olettaa, että vastausvaihtoehdoista puuttuneelta asuinalueelta olleet vastaajat joko valitsivat eri perustein tai sattumanvaraisesti jonkin muun asuinalueen vastaukseksi, tai vaihtoehtoisesti jättivät kyselyn kokonaan kesken. Valitsipa vastaaja kumman vain vaihtoehdon, loi se aineistoon vääristymää. Mikäli taustatietoihin liittynyt virhe olisi koskenut vaikkapa vastaajan lasten sukupuolta, ei tilanne aineiston luotettavuuden kannalta olisi ollut niin kriittinen, sillä ko. kysymyksen tarkoitus oli lähinnä luoda kuvaa vastaajajoukosta yleisellä tasolla. Sen sijaan tutkimuksen kannalta

vastaajan asuinalue oli erittäin merkittävä taustatieto, sillä tämän tutkimuksen yksi tutkimusongelma keskittyy nimenomaisesti vastaajan asuinalueen ja vastausten keskinäiseen korrelaatioon. Näin ollen oli tutkimuksen luotettavuuden kannalta välttämätöntä rajata käsiteltävästä aineistosta pois vastaukset, jotka oltiin jätetty ennen kyselyn virheen korjaamista, siis 16.3.2017 klo 14.10-22.06 välisenä aikana. Joukossa karsiutui paljon käyttökelpoista materiaalia, mutta toisaalta käytännön kannalta valittu raja oli selkein, jättäen silti jäljelle runsaan ja käyttökelpoisen aineiston.

Asuinaluearajauksen lisäksi toiseksi aineistoa rajaavaksi merkittäväksi kriteeriksi muodostui kyselyn loppuun saattaminen. Yllättävän moni vastaaja oli syystä tai toisesta jättänyt kyselyn kesken, mahdollisesti myös vahingossa, mikäli vastaaja ei kyselyn päätteeksi ollut ymmärtänyt painaa vielä lomakkeen lopussa ollutta "loppu" näppäintä, vaan olettaut sen vain ilmaisevan kyselyn päättymistä. Toki vaillinaisiakin vastauksia olisi voinut osittain hyödyntää, mutta tällöin vajaat vastaukset olisivat voineet aiheuttaa vastauksiin vinoumaa, joka olisi painottunut erityisesti korrelaatioita tarkasteltaessa. Näin olleen oli analyysin kannalta selkeintä rajat aineistosta kokonaan pois vastaajat, jotka eivät olleet saattaneet kyselyä loppuun. Käytännössä aineiston rajaaminen toteutettiin siis kuvion 1 mukaisesti.

Kuvio 1: Aineiston rajausprosessi

Vastausajankohtaan ja kyselyn päättämiseen liittyneiden rajausten jälkeen muodostunut 2169 hengen vastaajajoukon vastaukset seulottiin taustatietojen perusteella, mm. pilailumielessä annettujen vastausten ja kohderyhmään kuulumattomien vastaajien

löytämiseksi. Ensimmäinen tällainen seulonta tehtiin vastaajien lapsiluvun perusteella (taustakysymys 0-6-vuotiaiden lasten määrä). 33 vastaajista ilmoitti alle 6-vuotiaiden lasten lukumääräksi 0, jolloin heidät katsottiin kyselyn kohderyhmään kuulumattomiksi, riippumatta siitä, että jotkut näin vastanneista olivat kuitenkin merkinneet lapsen ikää kartoittaneeseen taustakysymykseen jonkin vaihtoehdon <1 ja 6 välillä. Samoin pois rajautuivat vastaajat, jotka ilmoittivat alle 6-vuotiaiden lastensa määräksi 6 ja 24, joiden pois rajaaminen perustui epä johdonmukaisiin taustatietoihin. Toinen taustatietoihin kohdistuva seulonta tehtiin vastaajien ikää kartoittavan taustakysymyksen kautta. Ensimmäisen tarkemman seulonnan jälkeisestä 2134 vastaajan joukossa ikähaarukka asettui akselille 16—68, jolloin erityishuomio kohdistui sekä akselin alku- että loppupäähän. Seulonnan perusteena käytettiin sekä taustakysymyksiä vastaajan iästä, vastaajan lapsimäärästä että lasten iästä. Tällä perusteella karsittiin pois mm. yli 60-vuotiaat naisvastaajat, jotka esimerkiksi ilmoittivat omaavansa useampia pieniä, jopa saman ikäisiä lapsia. Näiden vastaajien voidaan olettaa vastanneen isovanhemman roolissa täysin totuudellisesti näkemyksensä mukaisesti, mutta koska kysely oli suunnattu nimenomaisesti 0-6-vuotiaiden lasten vanhemmille, oli vastaukset rajattava pois analysoitavasta aineistosta. Sen sijaan aineistoon kelpuutettiin 45-50-vuotiaiden naisten vastaukset, joissa lasten ikä määritettiin lähemmäs 6- kuin 1 vuotta, sillä vaikka periaatteessa näissäkin vastaajissa olisi voinut olla isovanhemman roolissa vastanneita, on todennäköisempää, että erityisesti korkeasti koulutetut naiset hankkivat lapsia myöhemmällä iällä. Lasten hankintaan liittyvät biologiset näkökulmat siis toimivat myös osittain suuntaviivoina, kun yksittäistapauksia puntaroitiin. Tästä samaisesta näkökulmasta myöskin yli 50-vuotiaiden miesten vastaukset arvioitiin hieman toisin kuin vastaavan ikäisten naisten vastaukset. Ikähaarukan toisen päään arviointi puolestaan painottui yhtä lailla lasten määrien ja ikien väliseen arviointiin, mutta myös teknisiin seikkoihin, kuten siihen, että 16-vuotiaalle ainoa mahdollinen suoritettu tutkintotaso on peruskoulututkinto. Näin ollen toisen seulonnan jälkeen vastaajajoukosta karsiutui vielä 4 vastaajaa, jolloin lopullinen analysoitava aineisto muodostui 2130 vastaajan vastauksista. Taulukko 1 kuvaa lopullista vastaajajoukkoa taustatietokysymysten valossa.

4.4.1 Vastaajajoukko taustatietojen valossa

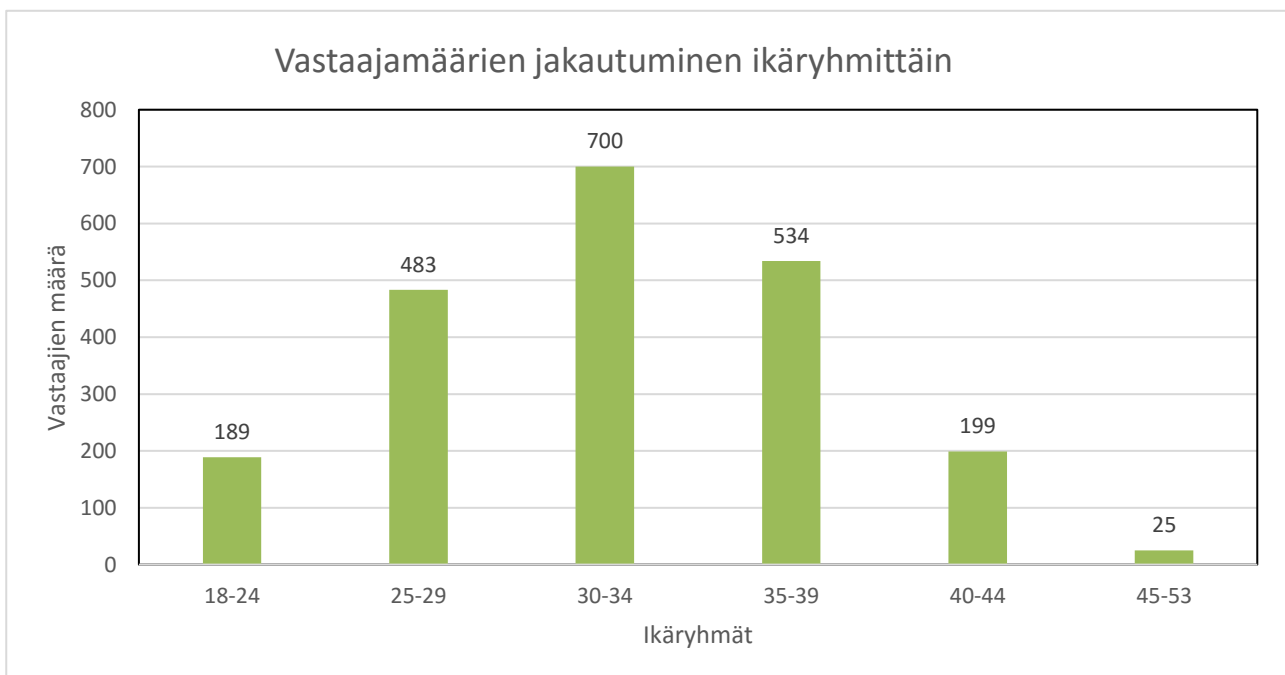
Seuraavassa kyselyyn osallistunutta vastaajajoukkoa tarkastellaan eri kartoitettujen taustamuuttujien kautta. Näiden tarkastelujen kautta on helpompaa ymmärtää myös tutkimuksen kartoittava luonne yleistettävyyden sijaan. Tässä vaiheessa tutkimusta

vastaajajoukon tarkastelu rajautuu nimenomaisesti 2130 vastaajaan, jotka ovat edellä esitetyn karsinnan jälkeen valikoituneet tutkimuksen aineistoksi.

Alun perin kysely suunnattiin 0-6 -vuotiaiden lasten vanhemmille, kattaen siis sekä lasten isät että äidit, mutta odotusten mukaisesti kysely tavoitti parhaiten kohderyhmän naiset. Näin ollen 2130 vastaajasta jopa 2037, eli 95,6% olivat naisia, miesten osuuden jäädessä 3,2% (69 miesvastaajaa). Laajaan vastaajajoukkoon sisältyi myös 24 vastaajaa (1,1%), jotka identifioivat itsensä muunsukupuoliseksi miehen tai naisen sijaan.

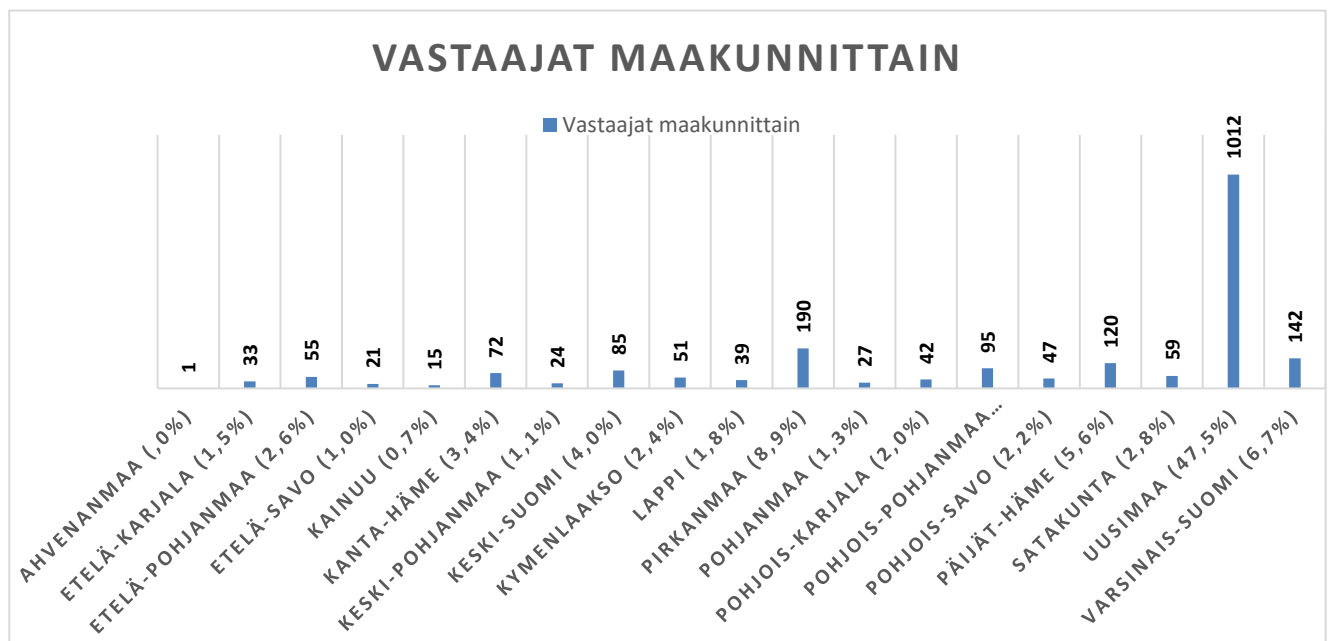
Kuvio 2: Vastaajien sukupuolijakauma

Kuvio 3: Vastaajamäärien jakautuminen ikäryhmittäin

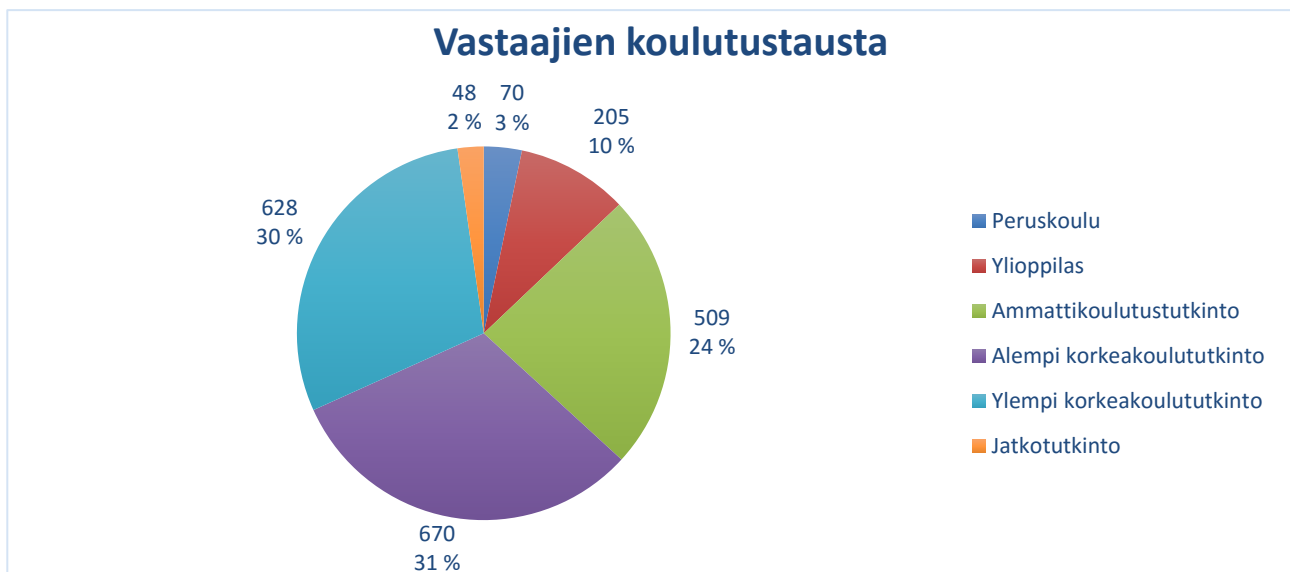
Ikäjakauman suhteen vastaajajoukko jakaantui akselille 18–53. Vastaajien ikien keskiarvoksi muodostui 32,31 vuotta, mediaanin ollessa 33 vuotta. Alla esitetty kuvaaja osoittaa vastaajamäärien jakaantumisen eri ikäryhmiin. Kuvaajan ikäryhmät on muodostettu mielekkään kuvaamisen takia epäsymmetrisesti, eli toisin sanoen ikähaarukoiden kattaessa ikäryhmät 25 vuodesta 44 vuoteen viiden vuoden ryhmiin, ovat ikäjakauman alku- ja loppupuolet (ryhmät 18–24 ja 45–53) tätä laajemmat. Kummassakin ryhmässä on kuitenkin edustettuna yhtä monta vastaajaikäryhmää, sillä vastaajajoukosta puuttui 51-52-vuotiaat vastaajat.

Alueellisesti kysely tavoitti vastaajia kaikista Suomen maakunnista, joskaan ei tasaisesti. Huomattavin painotus vastaajajoukon asuinalueissa on Uudellamaalla, sillä melkein puolet vastaajista ilmoittivat asuinalueekseen Uudenmaan. Tämän lisäksi myös Pirkanmaalta, Varsinais-Suomesta ja Päijät-Hämeestä kertyi useampi vastaus, mutta Uudenmaan hallitsevuudesta kyselyn tuloksissa kertonee se, ettei näiden kolmen edellä mainitun alueen yhteenlaskettukaan vastausmäärä yllä Uudeltamaalta kertyneiden vastausten lukemiin. Vastausmäärien alueellisesti epätasaisen jakaantumisen voidaan katsoa johtuvan monista eri tekijöistä, mutta yhtenä selittävänä tekijänä voidaan pitää suomalaisten muutttoa suuriin asutuskeskuksiin, kuten Helsinki, Turku, Tampere ja Lahti. Jossain määrin vastausten kertymiseen voidaan nähdä vaikuttaneen myös alueellisen verkostoitumisen, toisin sanoen kyselyä eteenpäin jakaneiden henkilöiden maantieteellisen vaikutuspiirin. Oheinen alla oleva kuvio kuvaa tarkemmin vastausten jakaantumisen alueellisesti.

Kuvio 4: Vastaajat maakunnittain

Vastaajien koulutuksellinen tausta jakautui myöskin kattamaan kaikki kyselylomakkeen vaihtoehdot, joskaan tämänkään muuttujan suhteen jakaantuminen ei ollut täysin tasaista. Vastausten perusteella vastaajajoukon harvoiksi ääripäiksi muodostuivat vähän kouluttautuneet (vain peruskoulun käyneet, 70 vastaajaa) ja pitkälle kouluttautuneet (jatkotutkinnon suorittaneet, 48 vastaajaa), suurimman vastaajajoukon asettuessa koulutusakselin välimaastoon (yleisin suoritettu koulutustaso oli alempi korkeakoulututkinto, 670 vastaajaa). Vastaajien koulutustaustan voidaan kuitenkin katsoa painottuvan korkeakoulutukseen, sillä toiseksi yleisin vastaus koulutustaustaan liittyen oli ylempi korkeakoulututkinto (628 vastaajaa), ammatillisen koulutuksen saaneiden vastaajien osuuden jäädessä 509 vastaajaan, ylioppilastutkinnon suorittaneiden 209 vastaajaan. Vastausten korkeakoulupainottumista on kuitenkin tässäkin tapauksessa saattanut jossain määrin ohjata kyselyä eteenpäin jakaneiden oma koulutustausta, sillä usein koulutustaustalla on merkittävä rooli sosiaalisten yhteyksien muodostumisella.

Kuvio 5: Vastaajien koulutustausta

Kyselylomakkeen taustamuuttujien mukaan vastaajajoukko muodostui vanhemmista, joilla on 1-4 alle 6-vuotiasta lasta. Suurimmalla osalla vastaajista (1248 vastaajaa) oli vain yksi ikäryhmään kuuluva lapsi, toiseksi suurimman ryhmän muodostuessa kahden alle 6-vuotiaan lapsen vanhemmista. Vastausten voidaankin nähdä kuvastavan parhaiten juuri näitä vastaajaryhmiä, sillä 1-2 lapsen vanhemmat muodostivat vastaajajoukosta 93,1%, 3-4 ikäryhmään kuuluvan lapsen vanhempien jäädessä siis prosentuaaliseksi vähemmistöksi. Määrällisesti vastaajien voidaan nähdä edustavan 3167 0-6-vuotista lasta. Lasten ikäjakauman mukaan kyselyyn osallistui selvästi eniten alle 1-

vuotiaiden lasten vanhempia. 1-3-vuotiaiden lasten vanhemmat muodostivat toiseksi aktiivisimman ryhmä, joskaan ero 4-6-vuotiaiden lasten vanhempiin ei ollut valtava. Vastaajien lasten sukupuoliedustus jakaantui hyvin tasaisesti tyttöjen ja poikien kesken, sillä vastaajien keskuudesta 35% ilmoitti perheeseensä kuuluvan tytön tai tyttöjä ja 35,6% vastaavasti pojan tai poikia. 25,6% vastaajista ilmoitti perheeseensä kuuluvan sekä tyttöjä että poikia, loput 3,8% eivät halunneet syystä tai toisesta määrittää lapsensa tai lastensa sukupuolta. Jakauman tasaisuus heijastelee hyvin yleistä syntyvyyden jakaantumista, mikä tukee otannan luotettavuutta, mutta toisaalta kyseistä taustamuuttujaa ei juuri voida tarkemmin arvioida tässä tutkimuksessa, sillä kyselystä annetussa palautteessa kävi ilmi kyseisen muuttujaa kartoittavan kysymyksen monitulkintaisuus. Kysymyksellä oli tarkoitus kartoittaa nimenomaisesti vastaajien 0-6 -vuotiaiden lasten sukupuolta, mutta epätarkan muotoilun takia vastaajat ovat voineet tulkita kysymyksen sisältävän myös vastaajien yli 6-vuotiaat lapset ja vastat tämän mukaan. Kysymyksen relevanttius alkuperäisessä mielessäkin voidaan kuitenkin kyseenalaistaa, sillä lopulta vanhempien kokemukseen lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ovat varmasti vaikuttaneet kaikkien vastaajan lapsiin, ei vain tällä hetkellä alle kouluikäisiin lapsiin, liittyvät vaatetustilanteet. Koska tulkintaeroa vastausten välillä on kyselyn päättymisen jälkeen mahdotonta tehdä, ei kyseisellä taustamuuttujalla ole enää tutkimuksen jatkoon kannalta olennaista roolia.

Vastaajajoukon monimuotoisuudesta huolimatta voidaan siitä kuitenkin nähdä muodostuvan ns. tyypivastaaja. Tällainen tyypivastaaja olisi tämän vastaajajoukon sisällä hieman alle 35-vuotias korkeakoulutettu nainen, joka asuisi Uudellamaalla ja jolla olisi yksi alle 1-vuotias lapsi.

5 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Seuraavassa tutkimustuloksia tarkastellaan tutkimuskysymyksittäin. Tutkimusaineisto on analysoitu SPSS 24- ja Excel -tilastonkäsittelyohjelmilla sekä osittain manuaalisesti. Analyysin tulokset esitetään sekä tilastollisin kuvaajin että ko. kuvaajia analysoiden.

5.1 Millaiset muuttujat mielletään lasten vaatteissa feminiinisiksi, maskuliinisiksi tai neutraaleiksi?

Vastausta tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen lähdettiin kartoittamaan kyselylomakkeen kuva-assosiaatio-osion kautta. Kuvaosioon oli valittu tietyin edellä esitetyin (ks. 4.1 Mittariston laatiminen) kriteerein erilaisia lastenvaatteita, joita vastaajien tuli määrittää tyttöjen vaatteiksi, poikien vaatteiksi tai sekä pojille että tytöille soveltuviksi eli neutraaleiksi vaatteiksi. Tämän lisäksi vastaajia ohjeistettiin vastaamaan ensimmäisen miellelyhtymänsä mukaisesti kuvien vaatteita sen syvällisemmin analysoimatta tai vertailematta. Arvioitavia vaatekuvia oli yhteensä 47 kappaletta.

Ensimmäisenä selkeänä havaintona vastausaineistosta nousi epätasaisuus kyselyn vastausvaihtoehtojen välillä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kokonaiskatsannossa suurta osaa kuvasarjan vaatteista (35/47) pidettiin melko suvereenisti neutraaleina, kun vain kuusi vaatetta liitettiin useimmin tyttöihin ja toiset kuusi useimmin poikiin. Vaikka suurinta osaa vaatteista pidettiin sekä pojille että tytöille sopivina, on jossain määrin yllättävää, ettei kuitenkaan yhtäkään vaatteista pidetty yksimielisesti neutraalina. Lähimmäs neutraaliutta pääsivät vaaleanharmaa pipo (kuva 33n, jota neutraalina pitivät 97,2% vastaajista) sekä täysin valkoinen body (26n, 98,8%). Kaksitoista vaatteista miellettiin 80% tai useamman mielestä neutraaleiksi, 60-79,9% ylsi vaatteista viisitoista. Loput kahdeksan neutraaleiksi miellettyä vaatetta saivat 50-60% vastauksista. Tarkasteltaessa neutraaleiksi miellettyjä vaatteita ja sitä, miten vastaukset kunkin vaateen kohdalla jakoutuivat, on selkeästi neutraaleiksi miellettyjen vaatteiden sijaan mielekkäämpää tarkastella vaatteita, joiden jakauma neutraalien vastausten suhteen on lähempänä 50%. Lähes poikkeuksetta vaatteet, joita vain niukasti yli puolet vastaajista ovat pitäneet neutraaleina, ovat saaneet vastaavasti selkeää kannatusta joko tyttöjen tai poikien vaatteena. Toisin sanoen vastaajajoukko, joka ei pitänyt vaatetta neutraalina, muodosti usein selkeästi jommankumman sukupuolen kannalle taipuvan vastauksen sen sijaan, että vastaukset olisivat jakaantuneet tasaisesti kahden jäljelle jääneen vastausvaihtoehdon kesken. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yksikään kyselyn vaatteista olisi mielletty joko

neutraaliksi tai vaihtoehtoisesti vain tytön tai pojan vaatteeksi, vaan aina vähintään muutama vastaaja on nähnyt vaateen edustavan myös kolmatta vastausvaihtoehtoa. Näiden neutraalien, mutta toissijaisesti maskuliiniseksi tai feminiiniseksi miellettyjen vaatteiden voidaan nähdä kertovan vaateen edustamien muuttujien sijoittumisesta vallitsevaan sukupuolinormiin. Tässä roolissa toissijaisia vastauspainotuksia tullaankin tarkastelemaan ensisijaisten painotusten rinnalla. Tämän lisäksi joukosta nousi esiin tietenkin myös prosentuaalisesti useimmin maskuliiniseksi ja feminiiniseksi mielletyt vaatteet, joita tarkastellaan seuraavassa.

5.1.1 Mitä pidettiin maskuliinisena?

7p (67,7%)

18n(p) (68,5%)

31n(p) (51,9%)

22n(p) (76,4%)

23n(p) (79,5%)

28p (67,1%)

Kyselyn kuusi maskuliinisimpana pidettyä vaatetta. Kuvien alla vaateen nimikoodi ja prosenttiluku, joka osoittaa, kuinka moni vastaajista (n=2130) näki vaateen maskuliinisena. (kuvat: Henna Wright)

Kyselyn vaatteista useimmin maskuliinisina pidettiin kuutta vaatetta. Vaatteiden voidaan nähdä edustavan suhteellisen yhdenmukaisesti teorian mukaista ajatusta länsimaisessa kulttuurissa maskuliiniseksi mielletystä kuvastosta. Kuudesta vaatteesta kahdessa esiintyi kulkuneuvoja (autoja), yksi t-paita oli osittain maastokuosia, yksi villieläinkuosia (hai), yhdessä kuviona oli robotti ja yksi vaatteista oli yksivärinen vaaleansininen body. Maskuliinisina pidettyjä tekijöitä tarkasteltaessa on merkittävää, että selkeästi maskuliinisten vaatteiden joukossa on kaksi kulkuneuvoihin liittyvää vaatetta. Näiden vaatteiden (22n(p) ja 23n(p)) assosioiminen maskuliinisuuteen oli suhteellisen

selvää, sillä yli kolme neljäsosaa vastaajista (76,4% ja 79,5%, n=2130) piti kumpaakin vaatetta poikien vaatteena, loppujen vastaajien mieltäessä vaatteet pääsääntöisesti neutraaleiksi. Kyseinen vahva assosiaatio voidaan kuitenkin nähdä myös niiden kulkuneuvokuosisten ja -kuvioisten vaatteiden yhteydessä, jotka miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi. Näiden kahden muun vaateen (13n(p) ja 30n(p)) vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti maskuliinisen ja neutraalin välille, vain satunnaisten vastaajien assosioidessa ko. vaatteet feminiinisiksi. Erityisen mielenkiitoiseksi vahvan maskuliinisen painotuksen kulkuvälinekuosien ja -kuvioden kohdalla teki se, että verrattaessa vastauksia yksivärisiin vaatteisiin liittyviin assosiaatioihin, tuntuu kuvio tai kuosi olleen väriä määrittävämpi tekijä valintaa tehtäessä. Toki kyselyn kuvastosta voidaan katsoa puuttuneen kulkuneuvokuosi, joka olisi edustanut selkeästi feminiiniseksi miellettyä värimaailmaa, mutta kyseisen kaltaisen vaateen tarjonnan puutekin kertonee sosiaalisen normin tavasta yhdistää kulkuneuvot maskuliinisuuteen. Tietynlaiseen mekaniikan ja maskuliinisuuden yleiseen yhdistämiseen liittyyne myös se, että 68,5% vastaajista mielsivät kyselyn musta-valkoraidallisen robottibodyn (18n(p)) maskuliiniseksi, vaikka vastaavasti musta-alkoraitainen paita (9t(n)) miellettiin huomattavan usein neutraaliksi (79,8% vastaajista), loppujen vastausten jakautuessa huomattavan tasaisesti maskuliinisuuden (10,6%) ja feminiinisuuden (9,6%) välillä. Samoin tummansini-alkoraidallista pipoa (21n) pidettiin pääosin neutraalina (75,2%), joskin lähes neljännes vastaajista mielsikin kyseisen pipon myös maskuliiniseksi. Näitä yhteisiä ominaisuuksia jakavia vaatteita vertaamalla voidaan olettaa robottikuvion olleen painava peruste vastata vaateen olevan maskuliininen, mutta jossain määrin voidaan myös spekuloida, onko myös vaateen yleisilmeen tummuus vaikuttanut valintaan, sillä yksiväristen vaatteiden kohdalla erityisesti tummasävyisiä vaatteita pidettiin useammin maskuliinisina kuin feminiisinä.

Kuudesta selkeästi maskuliiniseksi mielletystä vaatteesta maastokuvioisen t-paidan (7p, 67,7% vastaajista piti maskuliinisena) voidaan olettaa kertovan enemmän kulttuurisesta assosiaatiosta sotilasvaatetuksessa usein käytetyn maastokuvion ja maskuliinisuuden välillä, kuin tiettyjen värien ja maskuliinisuuden välillä. Mm. Lurie (1983, 203) ja Davis (1992, 9) viittaavatkin armeijatyylin eri muotojen assosioituvan lähes poikkeuksetta maskuliinisuuteen, vaikka nykyisin myös nainen voi monissa maissa suorittaa varusmiespalveluksen. Kuitenkaan täysin merkityksettömänä kyselyn vaateen väriäkään ei voida pitää, sillä tarkasteltaessa muita kyselyn vihertäviä vaatteita, voidaan havaita, että vaikka muut vihertävät vaatteet miellettiinkin pääsääntöisesti neutraaleiksi, on kyseiset vaatteet mielletty toiseksi useimmin maskuliinisiksi. Näin ollen ns. perinteisen maastokuosin

voidaan katsoa edustavan yhä monille maskuliinisuutta, mutta esimerkiksi vaaleanpunaisen eri sävyistä muodostuva maastokuosi voisi saada toisenlaisen tulkinnan.

Kyselyn vastausten voidaan katsoa jossain määrin noudattaneen myös villieläinkategorian suhteen edellä esitettyä teoriaa. Vastausten pohjalta ei suoraviivaisesti voida sanoa, että villieläinkuviot ja -kuosit mielletäisiin vain maskuliinisiksi, mutta viitteitä teorian esittämästä assosiaatiosta on. Yksi useimmin maskuliiniseksi miellettyistä vaatteista oli haikuosinen paita (28p), joka miellettiin 67,1% vastauksissa maskuliiniseksi. Tämän lisäksi kyselyn muut villieläinkuosiset tai -kuvioiset vaatteet (11p, 14n ja 16n), nähtiin kyllä useimmin neutraaleina, mutta kaikkien kohdalla toiseksi yleisin painotus oli maskuliininen. Mielenkiintoinen assosiaativivahde on havaittavissa mm. kaikkien kyselyn keltaisten bodyjen (2n(t), 16n ja 44n) kohdalla; Kaikki bodyista on ensisijaisesti tulkittu neutraaleiksi, mutta yksiväristen bodyjen kohdalla toissijainen painotus on hienoisesti feminiininen, kun keltapohjaisen norsubodyn vastaava on hienoisesti maskuliininen. Toisaalta villieläinten kuten maastokuosinkin kohdalla voidaan jäädä spekuloidaan värin ja kuvoin tai kuosin suhdetta, eli toisin sanoen olisiko neutraaleilla pohjilla esiintyneet tummahkot villieläinhahmot mielletty feminiinisemmiksi, mikäli ne olisivat olleet sävyiltään vaaleampia tai eri värisiä.

Jako ensisijaisesti maskuliinisiksi miellettyjen ja toissijaisesti neutraaleiksi miellettyjen vaatteidenkaan välillä ei ollut aina täysin itsestään selvä. Vaikka kyselyn vaatteista maskuliinisina pidettiin (prosentuaalisesti eniten) kuutta vaatetta (7p, 18n(p), 31n(p), 22n(p), 23n(p) ja 28p), oli näistä kuitenkin kolmella (7p, 28p ja 31n(p)) myös huomattava kannatus neutraalien vastausten osalta. Näistä erityisesti vaate 31n(p), eli vaaleansininen body asettui vain niukasti maskuliiniseksi (51,9%) neutraalin sijaan (47,9%). Perinteisesti vaaleansininen on miellettykin pienten poikien väriksi siinä missä vaaleanpunainen on vastaavasti ollut pienten tyttöjen väri, erityisesti vauva- ja taaperoiässä. Toisaalta Alison Lurie (1983, 198) esittää vaaleansinistä yhtä lailla myös pienten tyttöjen väriksi. Näiden kahden näkökulman valossa onkin ymmärrettävää, kuinka vaaleansininen vaate nousi kuuden maskuliinisimpana pidetyn vaatteen joukkoon, vaikka toisaalta neutraaleiksi mielletty vaaleansininen t-paita (40t) ja vaaleansini-keltainen pipo (6n) kallistuivat toiseksi useimmin feminiinisten vastausten puolelle. Kyselyn eri sinisävyisiä vaatteita tarkasteltaessa onkin mielenkiintoista, että juuri vaaleansinistä vaatetta pidettiin useimmin maskuliinisena, kun taas sekä kirkkaat että tummat sinisen sävyt miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi ja vasta toissijaisesti maskuliinisiksi. Jakauma on kuitenkin suhteellisen tasainen esimerkiksi kirkkaansinisen (47p) ja tummansinisen (46p) t-paidan

kohdalla, joiden nähtiin 54-56% vastauksista olevan neutraaleja, loppujen vastausten painottuessa maskuliinisuuden kannalle. Syy sille, miksi vaaleansininen body kuitenkin nähtiin maskuliinisempänä kuin tummemman siniset t-paidat saattaa liittyä tässä tapauksessa kuitenkin enemmän vaatteiden malliin kuin vaaleansiniseen väriin. Bodyn viitatessa selkeästi pieneen vauvaan on vastauksiin saattanut vaikuttaa edellä esitetty vallitseva normi, jonka kautta usein pienet vauvat sukupuolitetaan vaaleansinisen ja vaaleanpunaisen kautta. Koska sukupuolen määrittäminen on usein olennainen osa uuden lapsen sosiaalistamista, on väri pienen vauvan vaatteessa vahvemmin sidottu sukupuoleen kuin vastaava väri vanhemman lapsen vaatteessa olisi.

5.1.2 Mitä pidettiin feminiinisenä?

25n(t) (77,5%)

3n(t) (79,9%)

39t (86%)

29t (81,5%)

34t (87,7%)

37t (88,1%)

Kyselyn kuusi feminiinisimpänä pidettyä vaatetta. Kuvien alla vaatteiden nimikoodi ja prosenttiluku, joka osoittaa, kuinka moni vastaajista (n=2130) näki vaatteiden feminiinisenä. (kuvat: Henna Wright)

Kuten selkeästi maskuliinisina pidettyjen vaatteiden kohdalla kyselyn vastausten pohjalta oli nostettavissa esiin myös kuusi selkeästi feminiinisenä pidettyä vaatetta. Nämä kuusi vaatetta (3n(t), 25n(t), 29t, 34t, 37t ja 39t) edustavasti ensisijaisesti maskuliinisina pidettyjen vaatteiden tavoin suhteellisen yhdenpitävästi feminiinisyteen liitettyjä sosiaalisia normeja, joita luvun 4 alkupuolella esitellään. Nämä normit liittyvät kategorisesti niin väriin kuin kuosiin, mikä nousee esiin myös kyselyn vaatteista.

Ensimmäinen selkeä kuosiin liittyvä havainto ensisijaisesti feminiiniseksi miellettyjen vaatteiden kohdalla liittyi kukkakuosiin, jota esiintyi kahdessa kyselyn

vaatteessa, vaaleapohjaisessa bodyssa (34t) ja tummapohjaisessa paidassa (37t). Näiden kahden vaateen rinnastamisella pyrittiin kartoittamaan värin ja kuosin ensisijaisuutta vaateen sukupuolittuneisuuden määrittämisessä. Kyselyn tummat, yksiväriset vaatteet (esim. 4n(p) ja 15n) miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, mutta toissijaisesti maskuliiniseksi, jolloin vallitsevan pohjavärin ollessa määrittävin tekijä, olisi ollut johdonmukaista, että tummapohjainen kukkapaita olisi mielletty useammin maskuliiniseksi tai edes suhteellisen neutraaliksi. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan 88,1% vastaajista mielsi paidan feminiiniseksi, kuten myös valkopohjaisen kukkabodyn (87,7% vastaajista) huolimatta siitä, että valkoista bodya pidettiin lähes yksimielisesti (98,8%) neutraalina. Näin voidaan tämän aineiston valossa hyvin perustellusti sanoa kukkakuosin yhdistyvän väristä (tai vaateen mallista) riippumatta feminiiniseen assosiaatioon. Väittämää ei kuitenkaan voida ulottaa kattamaan kaikkia kasvikuoseja, sillä kyselyssä ei ollut edustettuna esim. lehtikuosit, joita voidaan nähdä suosittavan mm. miesten havaji-paidoissa.

Kukkakuosin ohella toinen selkeästi feminiiniseksi mielletty ominaisuus lastenvaatteissa liittyy väriin. Sekä kyselyn vaaleampi että tummempi vaaleanpunainen vaate miellettiin hyvin vahvasti feminiiniseksi (39t, 86% ja 3n(t) 79,9%). Osittain selittävänä tekijänä saattaa olla aiemmin esitetty ajatus vaaleanpunaisen ja vaaleansinisen vahvasta sukupuolittuneisuudesta suhteessa pieniin lapsiin, jotka puolestaan yhdistetään bodyyn vaatteena. Myös kirkkaanpinkin t-paidan kohdalla vaateen malli (mm. hihan malli ja pituus) on saattanut ohjata vastauksia, mutta viitettä värin vahvaan feminiiniseen assosiaatioon antaa kyselyn vaate 25n(t). Kyseisessä paidassa, jonka 77,5% vastaajista mielsi feminiiniseksi, vaaleanvihreällä pohjalla olevilla mustilla kissoilla on kaulassaan vaaleanpunaiset rusetit. Kyselyn muut vaaleanvihreät vaatteet miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, mutta toissijaisesti maskuliiniseksi. Vastaavasti sama kuosi sinisenä (24n(p)) miellettiin ensisijaisesti neutraaliksi, toissijaisesti maskuliiniseksi. Näiden tulosten perusteella voidaan olettaa, ettei paidan kuviota tai pohjaväriä itsessään pidetty erityisen feminiinisenä, vaan kissan vaaleanpunainen rusetti on ollut vaikuttimena vastausten kallistumisessa feminiinisen kannalle. Pinkin ja vaaleanpunaisen nouseminen vahvasti feminiiniseksi mielletyksi väriksi ei sinänsä ole yllättävä tulos, sillä vastaavanlaisia havaintoja on aiemmassa tutkimuksessa tuoneet esiin mm. Fanny Ambjörnsson (2011) ja Päivi Roivainen (2016).

Kuudesta selkeästi feminiiniseksi mielletystä vaatteesta 29t on siinä mielessä mielenkiintoinen, että suhteessa muihin selkeästi feminiiniseksi miellettyihin vaatteisiin se ei edusta yksiselitteisesti mitään teorianmukaista feminiinistä kategoriaa. Kyseisen vaateen

nousu selkeästi feminiiniseksi voidaan siis katsoa johtuneen monesta eri tekijästä, mutta verrattaessa vaatetta muihin kyselyn vaatteisiin on kuitenkin havaittavissa myös tiettyä yhdenmukaisuutta suhteessa teoriaan. Mikäli tulkinnasta suljetaan pois vaateen mallin vaikutus vastauksiin, voidaan ensimmäisenä tarkastella vaatetta värien näkökulmasta. Kuten edellä robottibodya tarkasteltaessa esitettiin, kyselyn eri mustavalkoisiin vaatteisiin kohdistuneiden neutraalien vastausten valossa musta-valko-yhdistelmä olisi oletusarvoltaan hyvin neutraali. Koska näin ei kuitenkaan tarkasteltavan paidan kohdalla ollut, voidaan olettaa joko kuosin (pilkku) tai kuvion (kissa) vaikuttaneen siihen, että vaate miellettiin useimmin feminiiniseksi. Kyselyn kolme muuta pilkkukuosista vaatetta (6n, 12n(t) ja 34n) miellettiin prosentuaalisesti useimmin neutraaleiksi, mutta kaikkien kolmen kohdalla toissijaisesti feminiiniseksi. Tästä voidaan suuntaa-antavasti päätellä, että pilkkukuosin ja feminiinisyyden välillä voidaan nähdä vallitsevan jonkinasteinen assosiaatiokytkös, joka on vaikuttanut vastauksiin myös vaateen 29t kohdalla. Vastaavasti myös kissakuvion paidan etumuksessa voitaisiin nähdä jossain määrin viittaavan Lurien esittämään ajatukseen kotieläinkuvioiden mieltämisestä feminiiniseksi. Tulkintaa tukisi myös hevosbody, joka miellettiin toissijaisesti liki 40% mielestä feminiiniseksi. Sen sijaan jo edellä esitetyt kissapaidat (24n(p) ja 25n(t)) eivät kuvion puolesta tuntuneet kallistuvan sen enempää maskuliinisen kuin feminiinisenkään kannalle. Näin ollen ei voida yksiselitteisesti sanoa sen enempää kotieläinkuvion kuin pilkkukuosinkaan vaikuttaneen tulkintaan vaateen feminiinisyydestä, vaan kuten niin usein vaateiden kohdalla muutenkin, kokonaisuus on ollut suurin vaikutin.

5.1.3 Yhteenveto

Kyselytutkimuksen kuva-assosiaatio-osuuden kautta kerättyjen vastausten valossa on ollut mahdollista suuntaa-antavasti kartoittaa, millaisia tekijöitä suomalaiset 0-6 -vuotiaiden lasten vanhemmat ovat pitäneet maskuliinisina, feminiinisinä tai neutraaleina. Kuten edellä on esitetty, on vallitsevin linja ollut nähdä lähes kaikkien kyselyssä esiintyneiden vaatteiden soveltuvan väreistä, kuoseista tai kuvioista riippumatta niin tytöille kuin pojille. Tämän vallitsevan neutraliteetin ilmapiirin takaa on kuitenkin suhteellisen selkeästi poimittavissa myös vallitsevaa sosiaalista normia mukailevaa ajattelua, joka heijastuu selkeimmin kyselyn maskuliinisina ja feminiinisinä pidettyihin vaatteisiin, mutta myös tapaan, jolla ensisijaisesti neutraaleja vaatteita on pidetty lähes poikkeuksessa, monien vaatteiden kohdalla hyvin vahvastikin, toissijaisesti joko feminiinisinä tai maskuliinisina (vastausten tasaisen

jakaantumisen sijaan). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vaikka yksittäiset yksilöt tai yhteisöt yhteisön sisällä tulkitsisivat kontekstissaan vapaasti sosiaaliseen normiin liittyviä sukupuolirooleja, on roolien murtamisen pohjana kuitenkin edelleen käytännössä vallitseva normi, jonka laajempi joukko tunnistaa. Tätä vallitsevaa, laajempaa normia on tässä tutkimuksessa tarkasteltu mm. Alison Lurien (1983) esittämän normiin peilaten, ja tutkimustulosten valossa voidaankin nähdä näiden normien olevan yhä hyvin yhteneviä, vaikka Lurien julkaisusta onkin kulunut useampi vuosikymmen. Sosiaalisen normin hidas muuttuminen onkin osoitus siitä, kuinka syvällä kulttuurissa ja sosiaalisissa konteksteissa kyseiset normit vaikuttavat.

Neutraalien vastausten määrän perusteella voidaan siis katsoa lasten pukeutumiseen liittyvien sukupuolinnormien olevan väljenemässä, mutta yhtä lailla vastauksista voidaan myös poimia sukupuolinnormeja mukailevia painotuksia. Maskuliinisuuden kohdalla painotus näkyi mm. siinä, että vaikka eri sävyiset vihreät ja siniset sekä hyvin tummat vaatteet miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, nähtiin ne toissijaisesti perinteisen normin mukaisesti maskuliinisina. Samoin perinteiset normit näkyivät kulkuneuvojen ja koneiden assosioimisena maskuliinisuuteen. Vastaavasti toissijaisesti feminiinisiksi miellettiin kaikki punaisen ja keltaisen eri sävyt. Tämä poikkeaa Lurien esittämästä normista siinä mielessä, että feminiinisiksi ei mielletty vain värien vaaleita sävyjä, vaan myös voimakkaat sävyt.

Tarkasteltaessa vaatteiden sukupuolittuneisuutta tutkimuksen aineiston valossa, voidaan neutraaliuden vallitsevuutta pitää ensisijaisena tuloksena. Tämän lisäksi toissijaisten assosiaatioiden voidaan nähdä noudattavan suhteellisen johdonmukaisesti perinteisiä sukupuolinnormeja. Kolmantena mielenkiintoisena, joskaan ei niin huomattavana havaintona, on jakauman vahvuus sukupuolittuneiden ja neutraalien vastausten välillä. Vaikka ensisijaisesti maskuliinisiksi miellettyjä vaatteita nousi kyselyn vastauksista esiin yhtä paljon kuin ensisijaisesti feminiinisiksi miellettyjä vaatteita, oli näiden suhde neutraaleihin vastauksiin poikkeava. Siinä missä ensisijaisesti maskuliinisiksi mielletty vaatteet assosioitiin 51,9—79,5% vastauksista maskuliinisiksi, miellettiin ensisijaisesti feminiiniset vaatteet 77,5—88,1% vastauksista feminiinisiksi. Toisin sanoen siis vaatteet, jotka miellettiin vastauksissa feminiinisiksi, liitettiin huomattavasti vahvemmin femiinisyyteen kuin vastaavasti maskuliinisiksi mielletyt vaatteet maskuliinisuuteen. Aineiston valossa siis on todennäköisempää, että vastaaja pukisi tyttölapsensa ”poikamaisiin vaatteisiin” kuin poikalapsensa ”tyttömäisiin vaatteisiin”. Aiemman tutkimuksen valossa tämäkään tulos ei kuitenkaan ole yllättävä, sillä pukeutumisen

sosiologian tutkijat (mm. Davis, 1992) ovat jo aiemmin nostaneet esiin, että usein neutraaliksi mielletty androgyyni pukeutumistyyli lainaakin useammin piirteitä maskuliinisesta kuin feminiinisestä pukeutumisesta. Syy tähän puolestaan on maskuliinisuuteen liitetyissä assosiaatioista, kuten vallassa ja menestyksessä, jotka usein mielletään feminiinisyteen liitettyjä pehmeitä arvoja tavoiteltavammiksi.

5.2 Miten lasten vaatteiden nähdään vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen? Mikä on vanhempien suhde sosiaaliseen normiin?

Seuraavassa tarkastellaan kyselyyn osallistuneiden vanhempien suhdetta vallitsevaan sosiaaliseen normiin sekä sitä, miten vaatteiden nähdään vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen. Kartoittavan tarkastelun pohjana toimivat kyselylomakkeen toisessa osiossa esitetyt 15 väittämää sekä niihin liittyvät vastaukset. Kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla, myös tätä tutkimusongelmaa lähestytään tarkastelemalla vastausten määrällisiä painotuksia ja niiden keskinäisiä suhteita.

5.2.1 Vaatteiden ja identiteetin yhteys

Kyselyssä esitetyistä väittämistä kahdeksan (väittämät 1, 4, 6, 8, 9, 11, 13 ja 14) lähestyivät lastenvaatteiden ja identiteetin kehityksen suhdetta eri näkökulmista. Kyselystä kertyneiden vastausten perusteella voidaan vaatteiden ja (sukupuoli-)identiteetin välisen yhteyden jakavan näkemyksiä vastaajien kesken. Tätä ilmensi erityisesti väittämä 11 (*"Identiteetin kehityksen kannalta on täysin yhdentekevää millaisia vaatteita lapsi käyttää."*), jonka vastaukset jakaantuivat suhteellisen tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen välille. Noin neljännes (24,7%) vastaajista joko ei ollut samaa tai eri mieltä väittämän kanssa tai ei osannut sanoa lainkaan kantaansa asiaan. Täysin tai jossain määrin samaa mieltä väitteen kanssa oli hieman reilu kolmannes (34,4%) vastaajista. 40,8% prosenttia vastaajista oli kuitenkin väitteen kanssa täysin tai jossain määrin eri mieltä, siis toisin sanoen näiden prosentuaalisen enemmistön muodostavien vastaajien mielestä lapsen identiteetin kehityksen kannalta ei ole yhden tekevää, millaisia vaatteita lapselle puetaan. Kuten kyseinen väittämäkin oli jossain määrin monitulkintainen, näkyy monitulkintaisuus yhtä lailla myös toisten väittämien kohdalla. Edellä esitetty väittämä (11) voidaan tulkita tarkoittamaan sosiaalisen normin mukaisen pukeutumisen käyttämistä osana kasvatusta ja biologisen sukupuolen mukaisen sukupuoli-identiteetin vahvistamista. Väittämien 11 ja 6 (*"Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi/naiseksi."*) vastauksia

tarkasteltaessa rinnakkain voidaan kuitenkin havaita, että vaateen mielletty merkityksellisyys suhteessa identiteetin muodostumiseen ei kuitenkaan muodostu tietoisesta valinnasta kasvattaa feminiinisten tai maskuliinisten vaatevalintojen kautta. Vastaukset painottuivat hieman enemmän täysin tai jokseenkin eri mieltä oleviin (yhteensä 47,6% vastaajista), vain hieman reilun neljänneksen (27,4%) ollessa väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Näin ollen lastenvaatteita ei voida tämän aineiston valossa nähdä käytettävän tietoisena kasvatuksen välineenä, mutta tämänkin väittämän kohdalla on kuitenkin huomioitava tulkinnan merkitys ja mahdollinen positiivinen assosiaatio tulkinnassa ("haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi/naiseksi, koska näen hänen itse nauttivan maskuliinisista/feminiinisistä vaatteista.") ilmeisemmän negatiivisen assosiaation sijaan ("vaatetan lapseni sosiaalisen normin mukaan, halusipa hän sitä tai ei"). Vaikka vastausten perusteella ei voida olla täysin varmoja siitä, miten väittämä on tulkittu, antaa lapsen omaan päätäntävaltaan liittyvän väittämän vastaukset viitteitä siitä, että edellä esitetty negatiivinen assosiaatio on ollut yleisempi.

Väittämän 4 (*"Minulle on tärkeää, että lapsi saa vaikuttaa omien vaatteidensa valintaan heti kun hän kykenee ilmaisemaan mielipiteensä asiasta."*) tarkoituksena oli kartoittaa sitä, miten suuren painoarvon vanhemmat antavat vaatteelle lapsen (identiteetin) itseilmaisussa. Kyselyyn vastanneiden vanhempien voidaan vastausten valossa katsoa pitävän lapsen itseilmaisua huomattavan tärkeänä, sillä vastaajista 39,2% oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä oli 38,7% vastaajista. 22,1% vastaajista, jotka olivat joko eri mieltä tai eivät muodostaneet mielipidettä väittämästä suuntaan tai toiseen, voivat toki vastustaa lapsen päätäntävaltaa vaatevalintojensa suhteen, mutta on mahdollista, että neljänneksen väittämän kohdalla nousi esiin samanlaista monitulkintaisuutta, joka korostui erityisesti 9. väittämän kohdalla. Kyselystä annetussa palautteessa kyselyn 9. väittämä (*"Aikuinen tietää lasta paremmin kuinka lapsen tulisi pukeutua."*) herätti monitulkintaisuudessaan eniten huomiota, sillä moni olisi halunnut tarkentaa vastaustaan juuri kyseisen väittämän suhteen. Kuten palautteissa tuotiin esiin, on väittämä tulkittavissa joko kontekstin mukaan niin, että aikuinen ymmärtää lasta paremmin sosiaalisen normin odotukset, tai vaihtoehtoisesti laajemmassa kontekstissa kattamaan aikuisen ymmärrys esim. säänmukaisesta vaatetuksesta. Näiden kahden väittämän (4 ja 9) tulkinnassa onkin saattanut olla yhtenevyyttä siinä, että vaikka lapsen mahdollisuus vaikuttaa omaan pukeutumiseensa nähtäisiinkin tärkeänä, liittyy pukeutumiseen olennaisia käytännön näkökulmia, joita lapsi ei välttämättä ole kykenevä huomioimaan. Näin ollen

lieneekin ilmeisintä, että lapsen vapaus vaikuttaa omaan pukeutumiseensa asettuu niin suppeassa kuin laajassakin kontekstissa aikuisen asettamin raameihin.

Yleisesti suhtautumista normatiiviseen lastenvaatteiden sukupuolittuneisuuteen voidaan tarkastella väittämien 1, 8, 13 ja 14 kautta. Vastaajista yli puolet (54,7%) olivat jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että joko tyttöjen ja poikien vaatteisiin on täysin turha, mikä selittää neutraalien vastausten painottumisen kyselyn ensimmäisessä osiossa, mutta toisaalta huomiotta ei voida jättää sitäkään, että joka viides vastaaja (21,1%) oli väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä. Tämä puolestaan heijastelee ensimmäisessäkin osiossa esiin nousutta tulkintaa siitä, ettei perinteinen näkemys vaatteiden sukupuolittuneisuudesta ole menettänyt täysin merkitystään, vaikka muutosta suhtautumisessa on havaittavissa. Suhtautuminen vaatteisiin liittyviin sosiaalisen normin mukaisiin sukupuolistereotypioihin osoittautui kuitenkin aineiston valossa kriittiseksi. 8. väittämä (*"Tyttömäisiin vaatteisiin puetusta tytöstä kasvaa todennäköisemmin naisellinen nainen kuin poikamaisiin vaatteisiin puetusta tytöstä."*) herätti huomattavan vahvaa vastustusta, kun 55,8% kyselyyn osallistuneista vastasi olevansa täysin eri mieltä ja 19,4% jokseenkin eri mieltä. Vastausten vahva painottuminen on mielenkiintoinen siinä mielessä, että suhteutettuna edellä käsiteltyyn 11. väittämään (*"Identiteetin kehityksen kannalta on täysin yhdentekevää millaisia vaatteita lapsi käyttää."*), on vastausten välillä jonkin asteinen ristiriita. Vaikka kolme neljästä vastaajasta (75,3%) katsoo naisen naisellisuuden olevan täysin tai jossain määrin riippumaton lapsuusiän pukeutumisesta, katsoi toisaalta hieman yli 40% vastaajista pukeutumisella olevan jonkinlainen merkitys identiteetin kehityksessä. Yksilön identiteetti toki on laajempi kuin pelkkä yksilön sukupuoli-identiteetti, mutta koetun sukupuolen ilmaisu ja ilmentäminen ovat kuitenkin usein hyvin keskeisessä roolissa identiteetistä puhuttaessa. Tästä johtuneekin, että aihe herättää usein vahvoja mielipiteitä, kuten esimerkiksi väittämän 8 kohdalla.

Nimenomaisesti sukupuolistereotyyppien ja identiteetin yhteyttä tarkasteltiin väittämien 13 (*"Lasten sukupuolta alleviivaava pukeutuminen vahvistaa negatiivisella tavalla tyttöihin ja poikiin liitettyjä stereotypioita."*) ja 14 (*"Sukupuolineutraali pukeutuminen vie lapselta mahdollisuuden rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään pienestä pitäen."*) kautta, joskin hieman eri näkökulmista. Väittämä 13 perustuu ajatukseen, jonka mukaan lapseen kohdistuvat odotukset ja sitä kautta identiteetin rakentuminen perustuvat sosiaalisen normin mukaisiin sukupuolistereotypioihin. Väittämässä feminiinisyyteen tai maskuliinisuuteen sidotut attribuutit nähtiin rajoitteina identiteetin kehitykselle, ja tämän ajatuksen jakoivat myös jossain määrin (24,6%) tai täysin (23,7%) myös enemmistö vastaajista. Vastausten

valossa ei kuitenkaan voida sanoa, että sukupuolistereotypioihin suhtauduttaisiin yksinomaan negatiivisesti, sillä kuitenkin lähes 30% vastaajista oli jossain määrin tai täysin eri mieltä väitteen kanssa. Lapsen sukupuolta alleviivaavan pukeutumisen voidaan siis katsoa myös tarjoavan välineitä oman identiteetin rakentamiseen, sen sijaan, että sen pelkästään sitoisi kehitystä. Kuitenkin tätäkin paremmat edellytykset oman sukupuoli-identiteetin rakennusalueeksi tarjoaa sukupuolineutraali pukeutuminen, mikäli asiaa tarkastellaan 14. väittämän vastausten valossa. Toisin kuin 13. väittämän kohdalla, 14. väittämän vastausten painottuminen väittämää vastaan voidaan nähdä merkittäväksi, sillä täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa olivat 61,5% vastaajista (38% ollessa täysin eri mieltä), vain noin 17,8% ollessa missään määrin samaa mieltä väitteen kanssa. Vahva asettuminen neutraalin pukeutumisen kannalle on yhdenmukainen suhteessa niin kyselyn kuva-assosiaatio-osion vastauksiin kuin lapsen omaa päätäntävaltaa painottaviin vastauksiin nähden. Näiden vastausten valossa voidaan tulkita vanhempien ensisijaisesti suosivan ajattelua, jossa lapsi rakentaa itse identiteettiään ilman ulkopuolelta määriteltäviä malleja (vaihtoehtona voidaan nähdä ajatus, jossa lapselle tarjotaan sosiaalista normia mukaileva malli, joka on tietyissä rajoissa muovattavissa).

5.2.2 Sosiaalisen normin merkitys

Sosiaalisella normilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vallitsevaa normistoa, joka länsimaisessa kulttuurissa liitetään pukeutumiseen, ja joka määrittää laajemmassa kontekstissa sen, millaista on mm. erisukupuolille sovelias pukeutuminen. Pukeutumiseen liittyvä sosiaalinen normisto on siis jotain, minkä toteutus yksilötasolla vaihtelee, mutta jonka periaatteessa jokainen saman kulttuuripiirin edustaja tunnistaa. Nimenomaisesti tätä tunnistamista ja siihen suhtautumista kartoittivat kyselyn toisen osion väittämät 2, 3, 5, 6, 7, 10, 12 ja 15.

Väittämät 2 ja 3 kartoittivat hieman eri näkökulmista sosiaalisen normin merkitystä kasvatuksessa. Huomattava enemmistö vastaajista (78,9%) oli täysin samaa mieltä väitteen 2 kanssa, eli he pitivät eri sukupuoliroolien kokeilemistä vaateleikeissä täysin normaalina lapsen käytöksenä. Tämän painotuksen valossa väittämän 3 (*"Mielestäni on tärkeää, että lapsi oppii mahdollisimman varhain eron tyttöjen vaatteiden ja poikien vaatteiden välillä."*) vastaukset ovat täysin ristiriidattomia, sillä lähes yhtä suuri enemmistö (80,8% vastaajista) oli täysin tai jokseenkin eri mieltä esitetyn väitteen kanssa. Vaikka leikissä sukupuolistereotypiat toimivat pohjana erilaisille rooleille, ovat roolien rajat myös

hyvin venyvät ja häilyvät, sillä lapsi ei ole vielä välttämättä täysin sisäistänyt oman kulttuurisen kontekstinsa normeja. Mikäli lapsen haluttaisiin oppivan normit mahdollisimman pian, olisi aikuisen luontevaa tuoda selkeät rajat osaksi leikkiä tai kieltää ”vääränlainen”, normia rikkova leikki. Koska erontekoa ei kuitenkaan nähdä tärkeänä, ei roolien kokeilunkaan koeta uhkaavana. Vastaavasti jo aiemmin identiteetin muodostumisen tarkastelun yhteydessä käsitelty väittämä 6 (*”Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi/naiseksi.”*) voidaan nähdä myös sosiaalisen normin mittarina. Kuten aiemmin todettua, koska selvää sukupuoli- ja roolijaottelua (sosiaalista normittamista) ei nähdä tärkeänä, ei se myöskään ohjaa vanhempia käyttämään lastenvaatteita osana tietoista kasvatusta.

Sosiaalisen normin merkitystä kartoittavista väittämistä mahdollisesti yllättävimmän tuloksen sai väittämä 5 (*”Sosiaalisen kanssakäymisen kannalta on helpompaa, mikäli lapsen voi tunnistaa heti joko tytöksi tai pojaksi.”*). Kuten aiemmin todettua, on sukupuoli-identiteetti merkittävä osa yksilön identiteettiä ja sitä kautta yksi keskinäisen nonverbaalisen viestinnän alueista, joita mm. vaatetuksemme kautta toisillemme viestimme. Tästä ajatuksesta poiketen 27,6% vastaajista oli kuitenkin täysin eri mieltä väittämän kanssa ja 23,2% jokseenkin eri mieltä, eli toisin sanoen puolet vastaajista olivat väitteen kanssa eri mieltä. Vaikka vastausten painottuminen kyseisellä tavalla osoittautui teoriaan peilaten jossain määrin yllättäväksi, voidaan sen kuitenkin nähdä olevan yhdenlinjainen suhteessa muihin kyselyn vastauksiin. Vastauksen voidaan katsoa olevan yhteydessä assosiaatioon negatiivisista stereotypioista, joita käsiteltiin väittämässä 13 tai väittämän 6 esiin tuomaan suuntaukseen olla tietoisesti ohjaamatta pukeutumista feminiiniseen tai maskuliiniseen suuntaan.

Vaikka kyselystä kertynyt aineisto osoittaa, ettei sosiaalisen normin tietoista ylläpitämistä tunnutakaan pitävän tärkeänä, se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö sosiaalista normia silti tunnistettaisi. Tästä erinomaisena esimerkkinä toimii väittämän 10 (*”Poikamainen tyttö kohtaa todennäköisemmin kiusaamista kuin tyttömainen poika.”*) vastaukset. Teoriataustan perusteella länsimainen sosiaalinen normi näkee maskuliinisuuden usein feminiinisyttä tavoiteltavampana maskuliinisuuteen liitettyjen arvostettujen miellejhtymien takia. Tämän perusteella poikamaisen tytön voidaan katsoa olevan vallitsevan sosiaalisen normin mukaan hyväksytympi kuin tyttömäisen pojan. Vaikka edellä esitetyt tulokset vastaajien suhteesta sosiaaliseen normiin ovatkin antaneet viitteitä siitä, että lapsen tulisi voida ilmaista identiteettiään vapaasti haluamallaan tavalla, osoittavat väittämän vastaukset kuitenkin muuta. 39,6% vastaajista oli väittämän kanssa täysin eri

mieltä ja jokseenkin eri mieltä oli 29,3% vastaajista. Toisin sanoen liki 70% vastaajista on sitä mieltä, että tyttömainen poika joutuu poikamaista tyttöä todennäköisemmin kiusanteon kohteeksi. Tämä epäsuhta suhteessa edellä esitettyihin vastauksiin kertookin siitä, miten yksilötasolla normia voidaan muokata (esim. omien lasten vaatettamisessa), mutta toisaalta miten odotukset yleisen tason toimintaan poikkeavat omasta näkemyksestä. Kymmenennen väittämän keräämien vastausten valossa onkin mielenkiintoista tarkastella 7. väittämää (*"Puen lapseni vallitsevien sukupuolinormien mukaisesti, jottei tämä joutuisi kiusatuksi tai syrjityksi."*). Vaikka kymmenennen väittämän kohdalla lasten pukeutumisesta johtuva kiusaaminen ja syrjintä tiedostettiin, ei sen voida nähdä suoraan heijastuvan 7. väittämän vastauksiin. Väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä oli yli puolet vastaajista (56,9%, kummankin väittämää vastustavan vastausvaihtoehdon saadessa yhtä paljon kannatusta). Sekä väittämää puoltavat näkemykset että väittämään kantaa ottamattomat näkemykset jakautuivat tasaisesti, kummankin saadessa noin 20% kannatukset. Vaikka 7. väittämän vastausten painottuminen on jossain määrin ristiriidassa suhteessa kymmenennen väittämän vastauksiin, voidaan niiden kuitenkin katsoa olevan yhdensuuntaisia kyselyn muun vastauslinjan kanssa. Toisin sanoen vastausten ristiriita voidaan tulkita niin, että vanhempien, jotka tiedostavat vallitsevat sukupuolinormit, voidaan katsoa tietoisesti sallivan lapsensa altistumisen kiusaamiselle, mikäli he eivät puutu lapsen räikeästi normia rikkovaan pukeutumiseen tai pukevat itse lapsensa normin vastaisesti. On kuitenkin järjenvastaista olettaa, että kukaan vanhempi haluaisi tietoisesti altistaa lapsensa kiusaamiselle tai syrjinnälle, jolloin vastausten painottumista on tarkasteltava toisesta näkökulmasta. Tällaisia näkökulmia tarjoavat mm. aiemmin 4. väittämän (*"Minulle on tärkeää, että lapsi saa vaikuttaa omien vaatteidensa valintaan heti kun hän kykenee ilmaisemaan mielipiteensä asiasta."*) kohdalla esiin noussut vastaajien arvostus lapsen omaa päätäntävaltaa kohtaan, kyselyn kuva-assosiaatio-osion vahva neutraaliuden painottuminen sekä muidenkin väittämien kohdalla esiintynyt monitulkintaisuuden mahdollisuus. On mahdollista, että väittämä on voitu tulkita niin, että sukupuolinormin noudattaminen olisi korkein, mm. lapsen oman tahdon ohittava motivaatio lapsen vaatettamisessa. Kuten väittämän 6 (*"Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi/naiseksi."*) kohdalla aiemmin todettiin, ei aineisto anna kuitenkaan näyttöä tietoiselle pukeutumisen kautta sukupuolirooleihin kasvattamiselle. Näin ollen 7. väittämän suhteellisen voimakas vastustus voidaan tulkita nousevan siitä vallitsevaa sosiaalista normia muuttavasta ideaaliajattelusta, että lapsen tulisi voida ilmaista itseään pukeutumisellaan ilman, että vaatteita leimataan feminiinisiksi tai maskuliinisiksi, ja sitä kautta ilman kiusatuksi tulemisen pelkoa.

Edellä kuvatun kaltainen sosiaaliseen normiin kohdistuva asennemuutos on havaittavissa myös tarkasteltaessa väittämää 15 (*"Nykyisin tyttöjen ja poikien tyylikokeilut ovat sosiaalisesti yhtä hyväksyttyjä."*). Väittämä voidaan ymmärtää käsittämään erilaisia pukeutumisen tyyliuuntia, jotka saavat vaikutteita mm. eri musiikkigenreistä tai julkisuuden henkilöiltä, mutta toisaalta myös erilaisia perinteisiä sukupuolirooleja venyttäviä tyylikokeiluja. Kyselyn luonteen vuoksi on jälleen mahdotonta eritellä, kuinka kukin vastaajan on väittämän tulkinnut, mutta kontekstin huomioiden, voidaan väittämän laajinta mahdollista tulkintaa pitää todennäköisimpänä. Mikäli 15. väittämää tarkastellaan rinnatusten 10. väittämän (*"Poikamainen tyttö kohtaa todennäköisemmin kiusaamista kuin tyttömainen poika."*) kanssa (sillä tyttömainen poika tai poikamainen tyttö voidaan nähdä tyylikokeilijoina), ei 15. väittämän keräämät vastaukset ole yhtä painottuneita kuin 10. väittämän vastaukset. Siinä missä 10. väittämän kohdalla pidettiin suhteellisen selkeänä, että tyttömainen poika joutuu poikamaista tyttöä todennäköisemmin kiusatuksi, ei 15. väittämän vastauksissa eri sukupuolten tyylikokeiluja pidetty kuitenkin voimakkaasti eri arvoisina. Jokseenkin samaa mieltä poikien ja tyttöjen tyylikokeilujen tasa-arvoisesta sosiaalisesta hyväksyttävyydestä oli 29,2% vastaajista, ja täysin samaa mieltä oli 16%, eli yhteensä 45,2% vastaajista näki ainakin jossain määrin poikien ja tyttöjen olevan yhtä vapaita kokeilemaan erilaisia pukeutumistyyliä. Sen sijaan 28,7% vastaajista ei nähnyt tyylikokeilujen olevan yhtä hyväksyttyjä, ja 26,1% vastaajista ei muodostanut kantaa asiaan. Mikäli kiusaamista pidetään reaktiona sille, että jotakin pidetään normista poikkeavana, vääränlaisena tai sosiaalisesti hyväksymättömänä, tulisi väittämien vastausten korreloida jossain määrin enemmän keskenään. Vastausten välistä epäsuhtaan saattaa kuitenkin vaikuttaa jo aiemmin esille noussut ideaaliajattelu, joka aineiston vastausten valossa on hiljalleen haastamassa ja muuttamassa perinteistä pukeutumiseen liittyvää sosiaalista normia, siis toisin sanoen väittämään on saatettu vastata yksilöllisen normin näkökulmasta vallitsevan normin sijaan.

Vallitsevaan sosiaaliseen normiin suhtautumista mittaavista väittämistä viimeisenä käsiteltävää 12. väittämää ei niinkään tarkastella suhteessa toisiinsa kyselyn väittämiin, vaan ennemminkin koko kyselyn kuva-assosiaatio-osioon. Väittämä 12 (*"Vaateen väri on tärkein määritelmä sille, onko vaate mielestäni tyttöjen vai poikien vaate."*) oli muista väittämistä poiketen suhteellisen yksiselitteinen ja helposti kyselyn ensimmäiseen osioon yhdistettävissä, joten väittämää tarkasteltaessa voidaan pitää hyvin luotettavana lähtökohtana, että vastaaja on vastannut niin kuvien yhteydessä kuin kyseisen väittämän kohdalla yhtenevästi (ikään kuin selittänyt kuva-assosiaatioihin liittyvää toimintaansa

väittämävastauksellaan). Väittämän keräämien vastausten voidaan katsoa painottuvan melko voimakkaasti täysin (35,4%) ja jokseenkin eri mieltä (34,9%) oleviin vastaajiin, vain 15,7% ollessa sitä mieltä, että väri määrittää edes jossain määrin vaateen sukupuolittuneisuutta. Tämän lisäksi yhteensä 14% vastaajista ei joko osannut sanoa kantaansa tai ei ollut väitteen kanssa sen enempää samaa tai eri mieltä. Nämä jakaumat vahvistavat hyvin kyselyn ensimmäisen osion tuloksia, joiden mukaan suurin osa kyselyn vaatteista nähtiin neutraaleina vaateen väristä riippumatta. Kuvaosion vastauksia, ja ennen kaikkea ensisijaisesti feminiinisiksi tai maskuliiniksi miellettyjä vaatteita tarkasteltaessa voidaanakin todeta, että mitä suurimmalla todennäköisyydellä nämä vaatteet ovat määrittyneet feminiinisiksi tai maskuliiniksi ensisijaisesti juurikin muiden kuin vaateen värin perusteella (esim. feminiiniksi mielletyt kukkakuosit vaateen pohjaväristä riippumatta tai maskuliiniseksi mielletty musta-valkoraidallinen robottibody ja neutraaliksi mielletty musta-valkoraidallinen paita), mutta toisaalta värin merkitystä ei tutkimuksen aineiston valossa voida kuitenkaan pitää täysin olemattomana. Tästä esimerkkinä feminiiniseksi mielletty kissapaita (25n(t)), jonka ratkaisevasti määrittävänä tekijänä toimi vaaleanpunainen rusetti (ks. luku 5.1.2). Värin merkitystä suhteessa vaateen sukupuolittamiseen ei voida täysin vähätellä senkään takia, että vaikka suurin osa kyselyn vaatteista miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, noudattivat toissijaiset assosiaatiot hyvin pitkälti perinteisen normin mukaista ajatusta ”tyttöjen ja poikien väreistä”. Toisin sanoen vastaukset osoittavat tietoista murrosta suhteessa pukeutumisen sukupuolittuneisuutta koskevaan sosiaaliseen normiin, mutta samaan aikaan samainen normi on niin kiinteänä osana kulttuurista ymmärrystä, että se vaikuttaa vähintäänkin alitajuisesti siihen, millaisia asioita mielletään feminiinisiksi, maskuliiniksi tai neutraaleiksi.

5.3 Miten vastaajan ikä, koulutustausta tai asuinalue vaikuttaa hänen näkemyksiinsä lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta?

Tutkimuksen kolmatta tutkimuskysymystä tarkastellaan vertaillen vastaajien iän, koulutustaustan ja asuinalueen vaikutusta heidän vastauksiinsa vaatteiden sukupuolittuneisuudesta. Kyselyn kuva-assosiaatio-osuuden vaateista vertailukohdaksi on poimittu neljä vaatetta, prosentuaalisesti kaikkein maskuliinisimmaksi ja feminiinisimmäksi miellettyt vaatteet, eli harmaapohjainen autopaita (23n(p)) ja tummapohjainen kukkapaita (37t), sekä kaksi vaatetta, jotka miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, mutta joilla oli myös selkeä kannatus sukupuolittuneiksi. Toissijaisesti feminiiniseksi painottunutta neutraalia vaatetta vertailussa edustaa hevosbody (17n (t)) ja toissijaisesti maskuliiniseksi miellettyä neutraalia vaatetta vaaleansini-vaaleanvioletti raitapaita (10t).

Feminiinisin paita (37t)

Maskuliinisin paita (23n(p))

Neutraali-feminiininen vaate (17n(t))

Neutraali-maskuliininen vaate (10t)

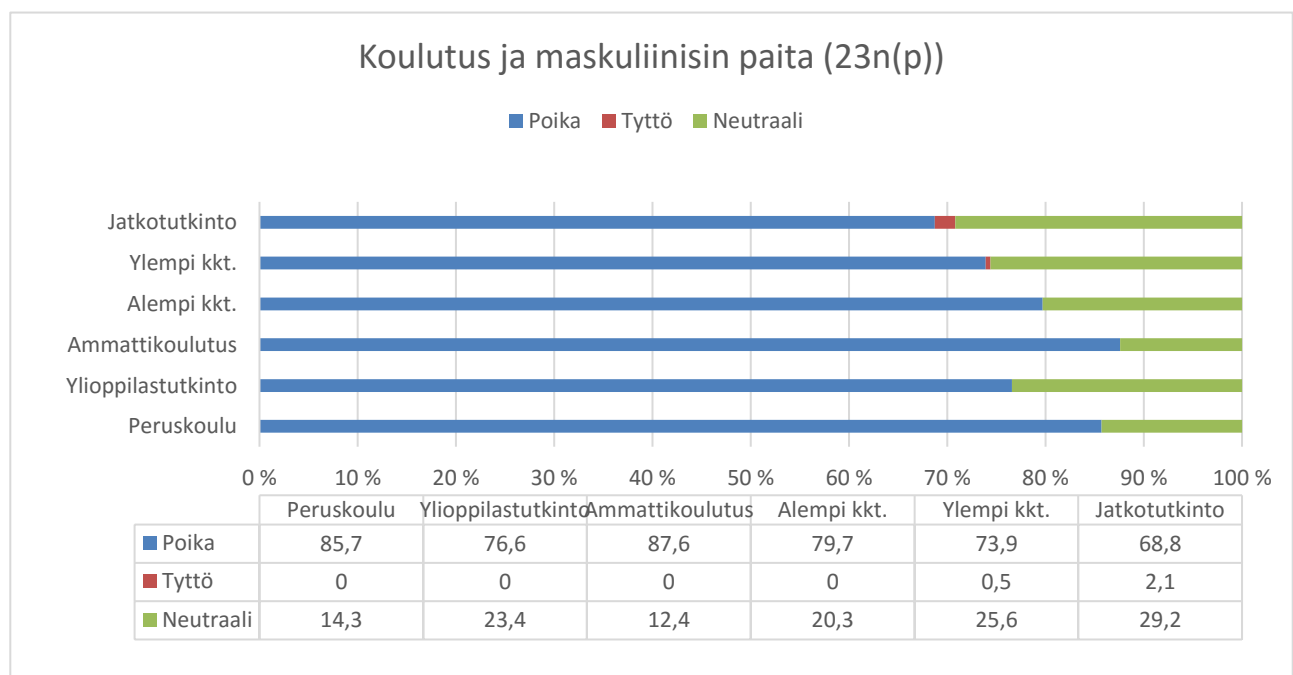
Vertailussa käytetyt vaatteet, suluissa vaatteiden nimikoodit. (Kuvat: Henna Wright)

Kuten osiossa 4.4.1 esitetyn vastaajajoukon esittelystä voidaan havaita, ovat eri ikä-, koulutustausta- ja asuinalueryhmät hyvin eri suuruisia, suurimpien joukkojen painottuessa hieman yli 30-vuotiaisiin, korkeakoulutettuihin ja Uudellamaalla asuviin. Koska ryhmät eivät näin ollen ole sellaisenaan vertailukelpoisia, on tämän osion analyysissä käytetty suhteellista vertailua. Tällä tarkoitetaan sitä, että esim. kunkin koulutustaustan omaavien henkilöiden vastauksia on tarkasteltu suhteessa oman viiteryhmänsä vastauksiin prosentuaalisina osuuksina. Näin kustakin viiteryhmästä voidaan muodostaa

prosentuaalinen mittari, joka on verrattavissa toisiin vastaavalla tavalla muodostettuihin viiteryhmiin prosenttiosuuksiin. Esitetyn kaltainen vastausten suhteellistaminen on toteutettu kaikkien neljän vaateen saamien vastausten kohdalla, jolloin eri ryhmien vastauksien rinnakkainen tarkastelu eri vaatteiden osalta on mahdollista. Vastauksia tarkastellaan feminiinisyyden, maskuliinisuuden ja neutraaliuden painotusten näkökulmasta, mutta myös sukupuolittuneisuuden näkökulmasta, millä tässä yhteydessä tarkoitetaan ”tyttö” ja ”poika” vastausten yhteenlaskettua suhdetta ”neutraali” vastauksiin. Vaikka asetelma onkin rakennettu keinotekoisesti erisuuruisten vastaajaryhmien välille, saadaan sillä kuitenkin suuntaa-antavaa kuvaa siitä, miten eri viiteryhmiin vastaukset suhteutuvat toisiinsa.

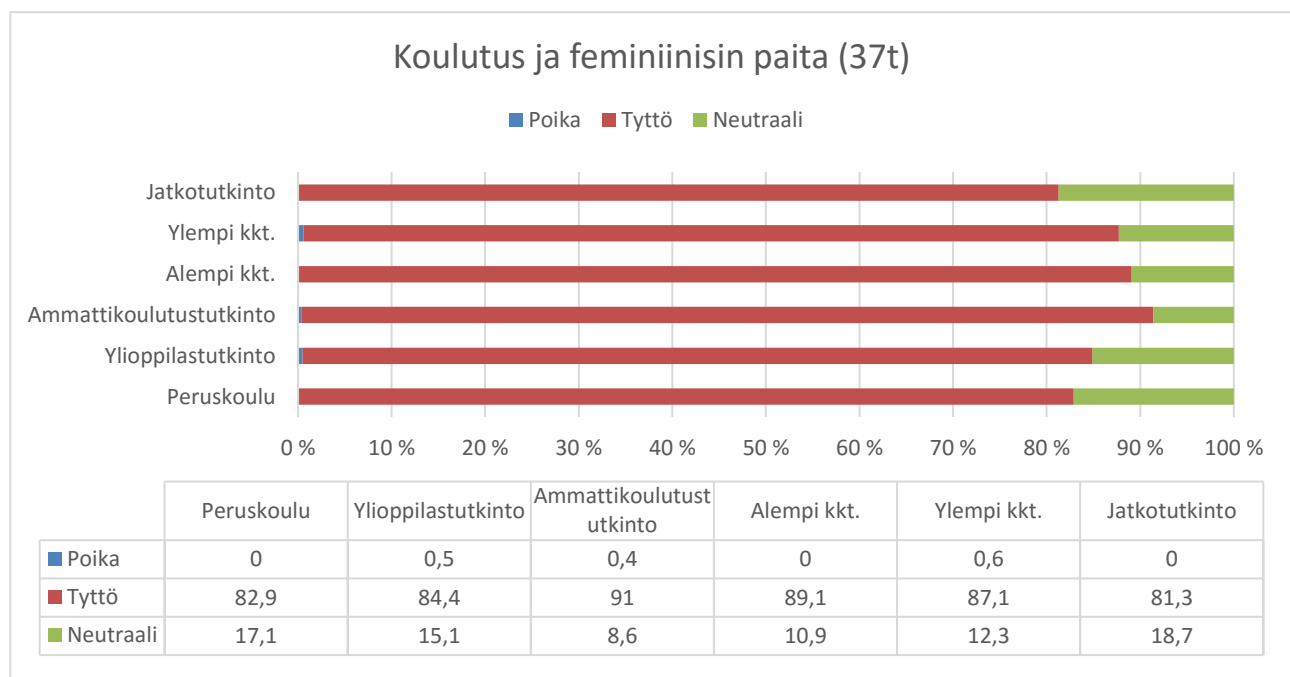
5.3.1 Koulutustaustan vaikutus

Tutkimuksen koulutustaustan vaikutusta tarkastellaan vastaajien korkeimman suoritettun tutkinnon perusteella, jolloin tarkasteluryhmät muodostuvat kuudesta eri kokoisesta koulutustaustaryhmästä (peruskoulu, ylioppilastutkinto, ammattikoulutustutkinto, alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto ja jatkotutkinto). Kuten edellä on esitetty, kunkin ryhmän vastaukset on suhteellistettu ryhmien keskinäisen vertailun mahdollistamiseksi ja tarkastelupisteinä toimivat neljä edellä esiteltyä vaatetta.

Kuvio 6: Koulutus ja maskuliinisin paita (23n(p))

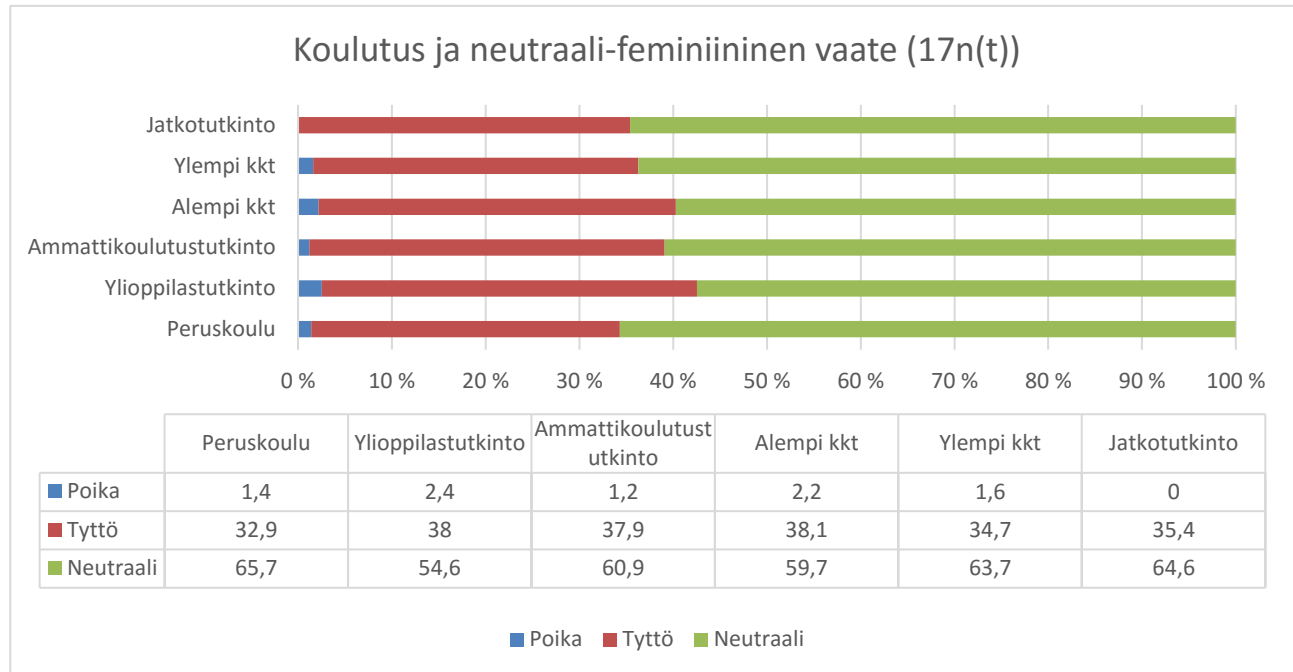
Vaikka koululutustaustan perusteella ei aineistosta noussut esiin merkittäviä eroja, joitakin painotuksia ja johdonmukaisuuksia vastauksissa on havaittavissa. Ensisijaisesti sukupuolittuneiksi miellettyjen vaatteiden vastausten jakautumista tarkasteltaessa voidaan todeta sama, mikä nousi esiin jo ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysissä; feminiinistä vaatetta pidetään selkeämmin sukupuolittuneena kuin maskuliinista, ja tässä yhteydessä nimenomaisesti riippumatta vastaajan koulutustaustasta. Jonkinlaista johdonmukaista hajontaa voidaan kuitenkin havaita eri koulutustaustojen kesken, nimittäin niin selkeästi sukupuolittuneiksi miellettyjen kuin toissijaisesti feminiinisenkin vaatteiden kohdalla voidaan havaita, että mitä koulutetumpi korkeakoulutettu on, sitä neutraalimmin hän todennäköisesti suhtautuu vaatteeseen. Myöskin neljännen vaatteiden, toissijaisesti maskuliiniseksi mielletyn paidan (10t), kohdalla alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet vastaajat suhtautuivat vaatteeseen korkeakoulutetuista

Kuvio 7: Koulutus ja feminiinisin paita (37t)

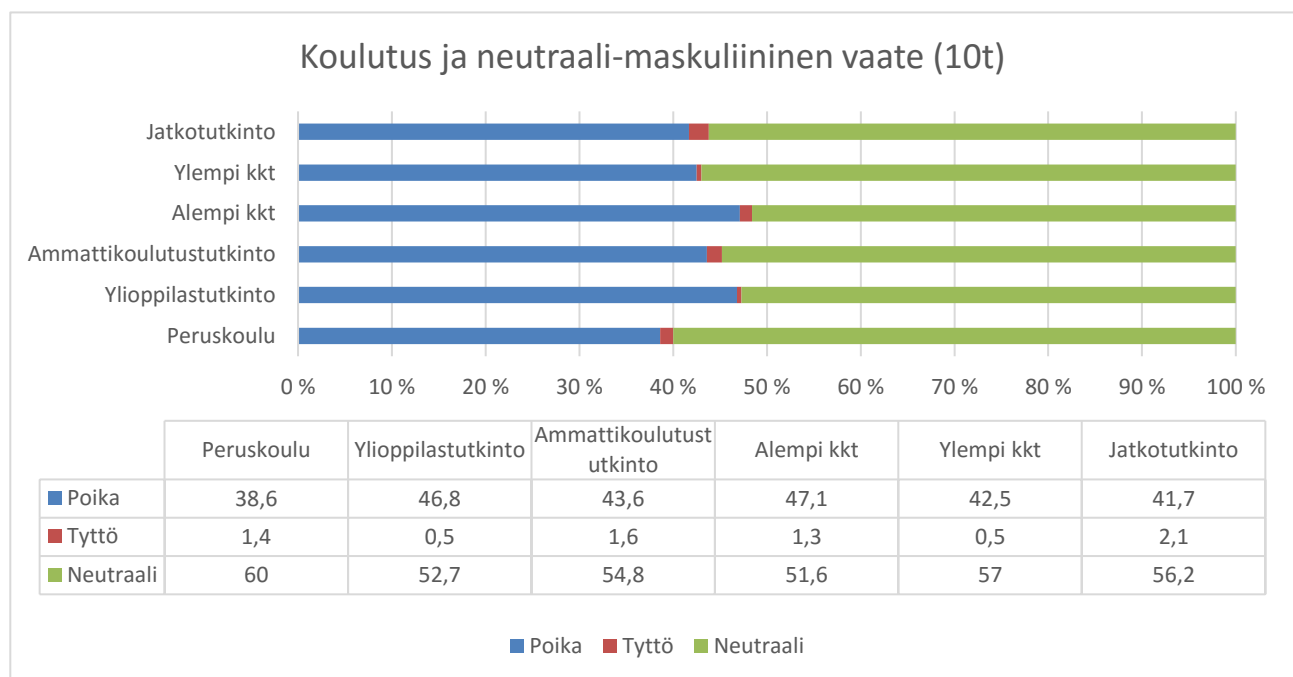
sukupuolittuneimmin (neutraalina vaatetta piti 51,6%), mutta tämän vaatteiden kohdalla vain vaatteiden assosiointi maskuliinisuuteen väheni koululutustason noustessa. Erotuksena muihin vaatteisiin verrattuna jatkokoulutettujen ryhmässä feminiiniseksi vaate miellettiin

2,1% toimesta, jolloin kokonaisuudessaan vaate miellettiin useammin sukupuolittuneeksi kuin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ryhmässä.

Kuvio 8: Koulutus ja neutraali-feminiininen vaate (17n(t))

Muita koulutustaustaryhmiä tarkasteltaessa voidaan havaita tiettyjä johdonmukaisuuksia, mutta ei varsinaisia painotuksia, jotka toistuisivat kaikkien neljän tarkasteluvaatteen kohdalla. Muun muassa feminiinisimmäksi ja maskuliinisimmaksi

Kuvio 9: Koulutus ja neutraali-maskuliininen vaate (10t)

miellettyjen vaatteiden kohdalla voidaan havaita, että sukupuolittuneimmin kumpaankin vaatteeseen suhtautui ryhmistä ammattikoulutustutkimnon suorittaneet vastaajat. Sen sijaan neutraalien, mutta toissijaisesti maskuliiniseksi ja feminiiniseksi miellettyjen vaatteiden kohdalla alemman korkeakoulutuksen ja ylioppilastutkimnon suorittaneet olivat ryhmistä sukupuolittuneimmin vaatteeseen suhtautuvat ryhmät, mutta ammattikoulutustaustaisten suhtautuminen puolestaan oli edellä kuvattua neutraalimpaa, joskin edelleen havaittavaa. Neutraaleiksi miellettyjen vaatteiden tarkastelussa mielenkiintoisena ryhmänä esiin nousi myös peruskoulutaustaiset vastaajat, jotka suhtautuvat kumpaankin vaatteeseen ryhmistä neutraaleimmin. Selkeästi sukupuolittuneiksi miellettyjen vaatteiden vastauksia näihin tuloksiin verratessa voitiin havaita, että peruskoulutaustaisten suhtautuminen feminiiniseen vaatteeseen (kukkapaita 37t) oli toiseksi neutraaleinta (17,1% ryhmästä, neutraalein ryhmä oli jatkotutkimnon suorittaneet, 18,7% ryhmästä), jota voidaan pitää suhteellisen johdonmukaisena edellä esitettyyn nähden. Poikkeuksen peruskoulutaustaisten neutraaliin painotukseen teki kuitenkin maskuliinisimmaksi miellettyyn paita (harmaa autopaita 23n(p)), johon peruskoulutaustaisten ryhmä suhtautui verrokkiryhmistä toiseksi sukupuolittuneimmin (85,7% ryhmästä, sukupuolittuneimmin suhtautui ammattikoulutustutkimnon suorittaneet, 87,6% ryhmästä).

Yhteenvedona koulutustaustan vaikutuksesta vastaajien suhtautumiseen lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta voidaan siis tämän aineiston tarkastelun valossa todeta, ettei merkittäviä yhteyksiä vastaajan koulutuksen ja suhtautumisen välillä ole. Korkeakoulutettujen kohdalla voidaan kuitenkin nähdä heikko yhteys koulutustason nousun ja neutraalimman suhtautumisen välillä.

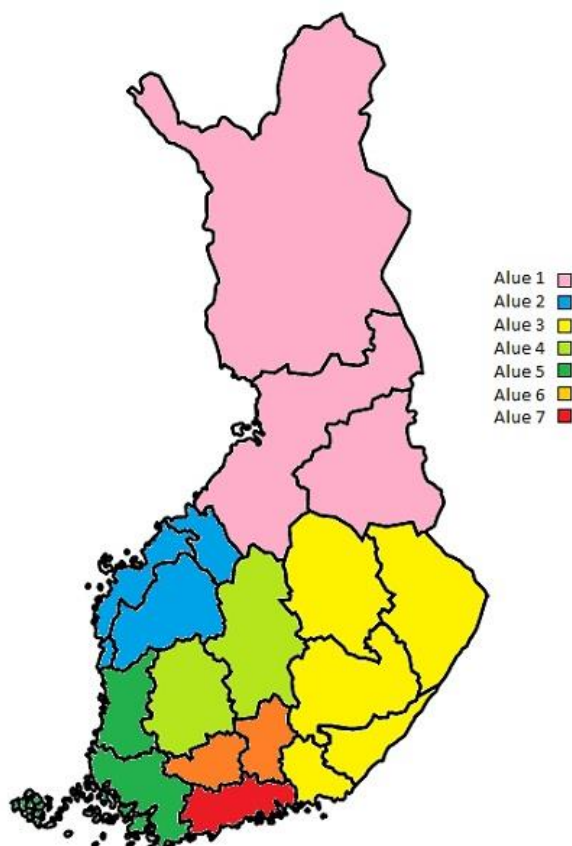
5.3.2 Asuinalueen vaikutus

Kyselyn tuottaman aineiston perusteella voidaan todeta kyselyn tavoittaneen vastaajia kaikista Suomen yhdeksästätoista maakunnasta. Vastaajamäärät eivät kuitenkaan ole jakaantuneet tasaisesti kaikkien asuinalueiden kesken, joten asuinalueen vaikutuksen tarkastelun mielekkyyden lisäämiseksi on maakunnista muodostettu seitsemän aluetta, jotka esitellään alla olevassa taulukossa ja kartassa.

Alue	1	2	3	4	5	6	7
Maakunnat (vastaajia kpl)	Lappi (39) Kainuu (15) Pohjois- Pohjanmaa (95)	Etelä- Pohjanmaa (55) Keski- Pohjanmaa (24) Pohjanmaa (27)	Etelä-Karjala (33) Etelä-Savo (21) Kymenlaakso (51) Pohjois-Karjala (42) Pohjois-Savo (47)	Keski-Suomi (85) Pirkanmaa (190)	Ahvenanmaa (1) Satakunta (59) Varsinais- Suomi (142)	Kanta-Häme (72) Päijät-Häme (120)	Uusimaa (1012)
Vastaajia yhteensä	149	106	194	275	202	192	1012

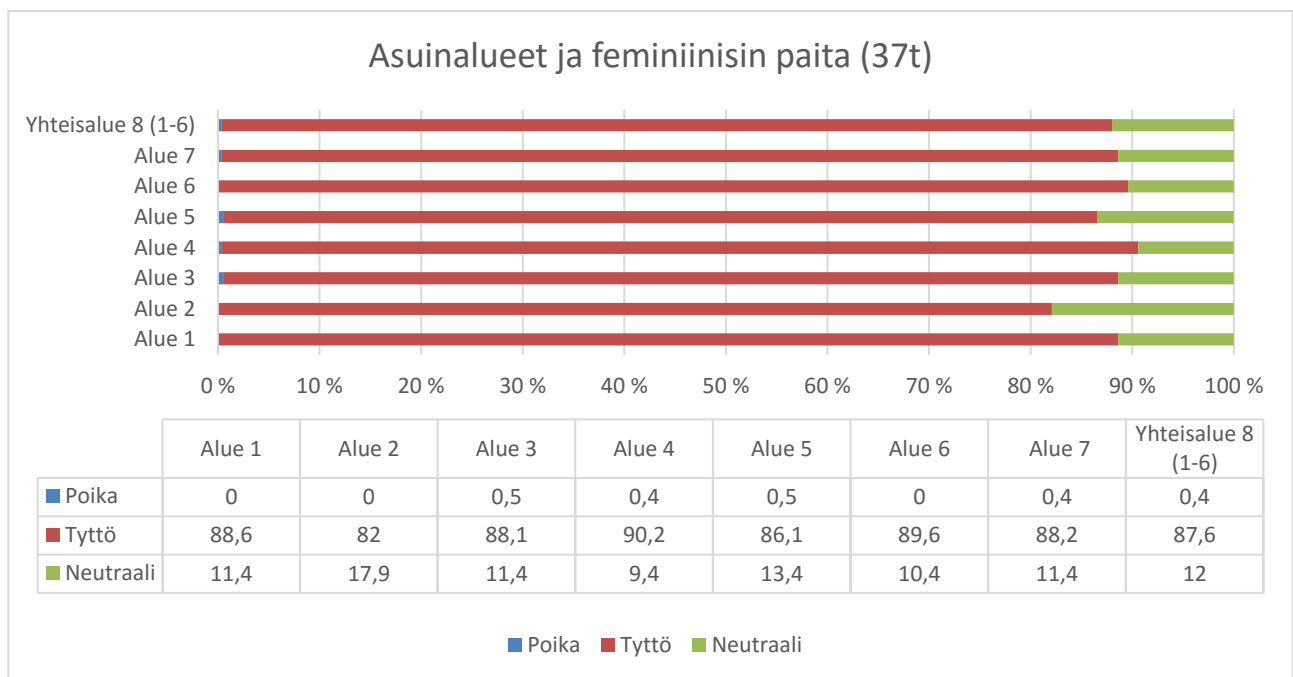
Taulukko 3: Maakuntien jako vastausalueisiin

Aluejaon perusteena oli luoda tarkastelualueita, joiden vastaajista muodostuisi yli 100 vastaajan edustus. Jaottelussa pyrittiin huomioimaan myös alueiden maantieteellinen yhtenäisyys, joskin alueiden laaja maantieteellinen ulottuvuus heikentää tuloksen luotettavuutta, sillä esimerkiksi 1 alueen sisäiset erot vastausten suhteen ovat todennäköisesti suuremmat kuin alueellisesti pienempien alueiden, kuten pelkästä Uudenmaan maakunnasta muodostuvan alue 7.

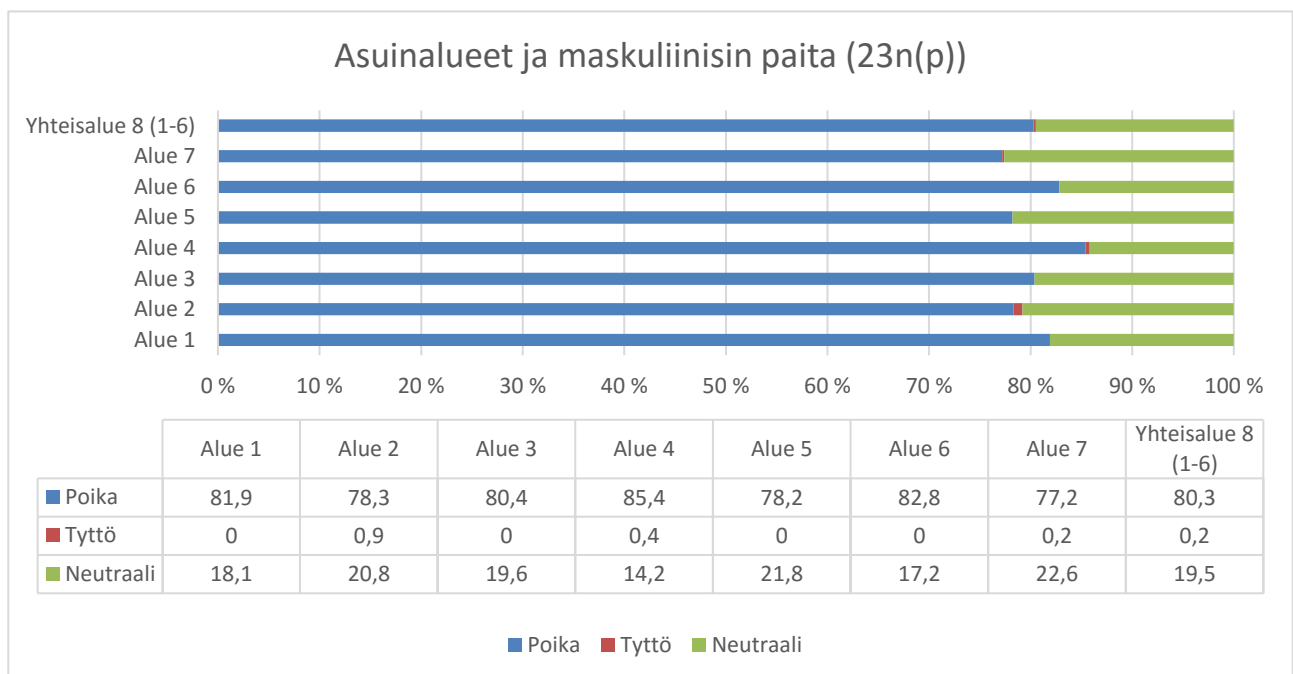
Uudenmaan alue on poikkeuksellinen asuinaluetarkastelussa siinäkin mielessä, että melkein puolet kyselyn vastaajista edusti ko. aluetta. Tämän voimakkaan painotuksen takia on myös mielekästä luoda katsaus siihen, millaista tietoa saadaan vertaillen alueita 1-6 yhdessä suhteessa 7. alueeseen. Tämän takia vertailutaulukoista löytyykin sarake "yhteisalue 8 (1-6)", joka siis muodostuu kaikista maakunnista, Uudenmaan maakunta pois lukien. Alueellisten erojen tarkastelu on toteutettu vastaavalla tavalla, kuin edellä kuvattu koulutustaustan vaikutuksen tarkastelu. Kunkin alueen vastaukset on siis ensin suhteutettu omassa ryhmässään, jonka

jälkeen vasta me ovat vertailukelpoisia muiden alueiden kanssa.

Kuvio 10: Asuinalueet ja feminiinisin paita (37t)

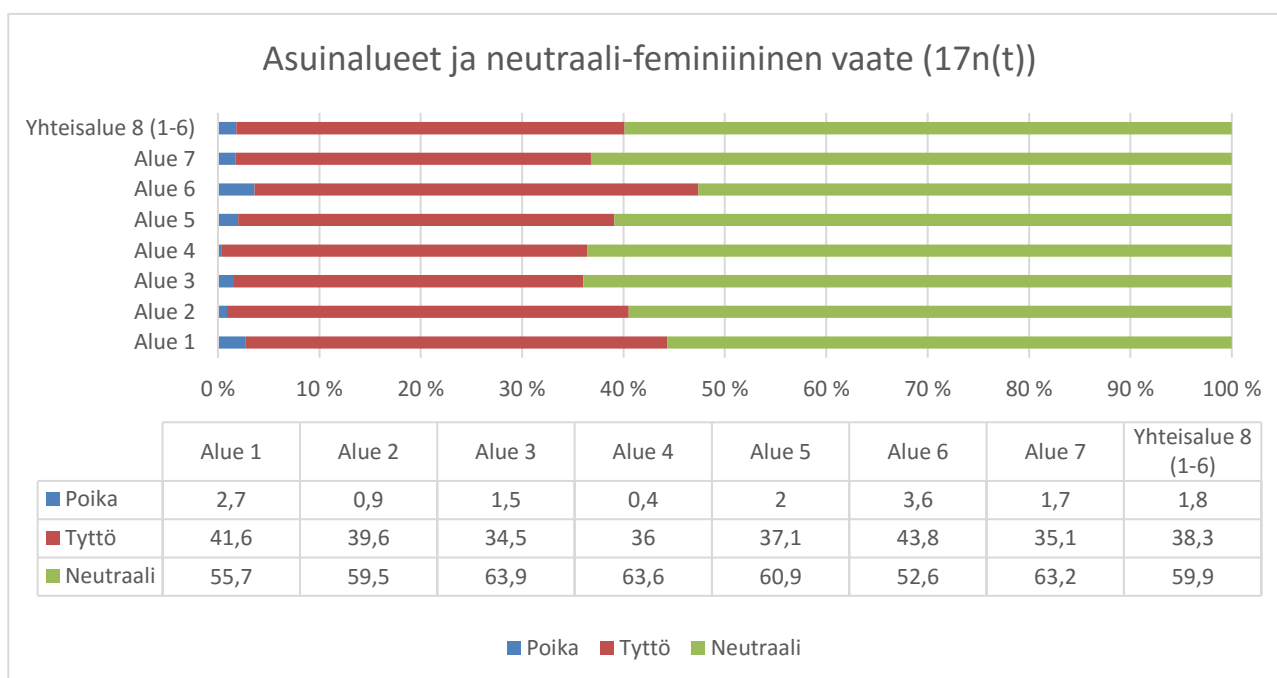
Ilmeisin havainto, joka neljän kyselyn vaatteiden vastauksia alueellisesti vertaillen voidaan tehdä, on että kunkin vaatteiden kohdalla suhtautuminen sukupuolittuneisuuteen on hajaantunutta. Yksiselitteinen tämä havainto ei kuitenkaan ole, sillä kunkin vaatteiden kohdalla niin sukupuolittuneimmin kuin neutraaleimminkin vaatteeseen

Kuvio 11: Asuinalueet ja maskuliinisin paita (23n(p))

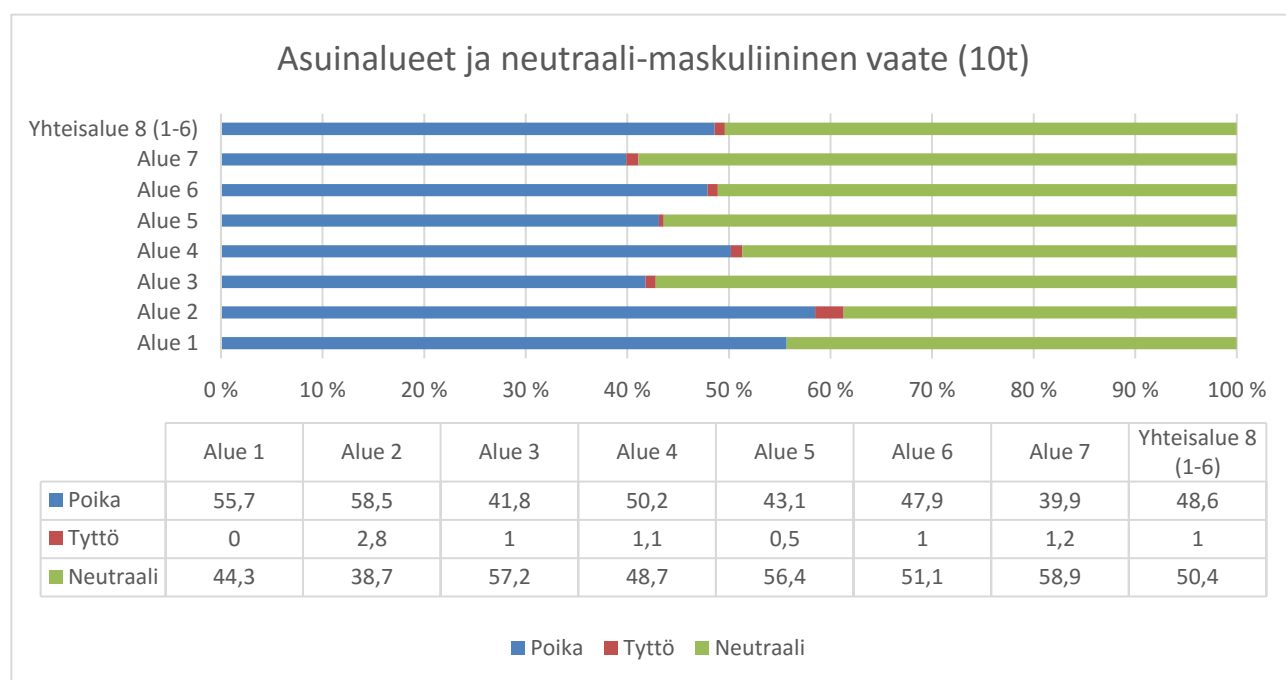
suhtautuvat ryhmät vaihtelevat. Ensisijaisesti sukupuolittuneiksi miellettyjen vaatteiden kohdalla alue 4 nousi esiin sukupuolittuneimmin vaatteisiin suhtautuvana alueena, mutta

ensisijaisesti neutraaleiksi miellettyjen vaatteiden kohdalla vastaavaa painotusta ei ollut havaittavissa, vaan alueet 2 ja 6 nousivat näissä alueista selkeimmin esiin. Selkeästi sukupuolittuneiksi miellettyjen vaatteiden kohdalla alueellinen hajonta ei ollut suurta, eniten ja vähiten sukupuolittuneiden vastausten sijoittuessa kummankin vaateen kohdalla 8,4-8,5 prosenttiyksikön etäisyydelle toisistaan. Sen sijaan ensisijaisesti neutraaleiksi mielletty vaatteet herättivät selkeästi suurempaa hajontaa alueiden kesken. Toissijaisesti feminiiniseen hevosbodyyn neutraaleimmin suhtautuneen alue 3:n (63,9% alueen vastaajista) ja sukupuolittuneimmin suhtautuneen alue 6:n (52,6% alueen vastaajista piti vaatetta neutraalina) välille muodostui 11,3 prosenttiyksikön haitari, joka kuitenkin oli huomattavasti pienempi, kuin toissijaisesti maskuliinisena pidetyn paidan vastausten ääripäät. Kyseistä paitaa neutraaleimpana pitivät alueen 7 vastaajat (58,9% ryhmän vastaajista), kun taas sukupuolittuneimmin vaatteeseen suhtautuivat alueen 2 vastaajat (neutraalina heistä vaatetta piti 38,7%), jolloin ääripäiden väliin jäi huomattavat 20,2 prosenttiyksikköä. Havainto on mielenkiintoinen sikäli, että aiempien tulosten valossa maskuliinisempiin vaatteisiin on usein suhtauduttu neutraalimmin kuin feminiinisiin vaatteisiin, eikä havainto tätä seikkaa haastakaan, mutta sen sijaan sen, että maskuliinisuuden ja neutraaliuden määritelmä voi olla huomattavan paljon enemmän alueesta kiinni kuin feminiinisen ja neutraalin määritelmä.

Kuvio 12: Asuinalueet ja neutraali-feminiininen vaate (17n(t))

Eri maakunnista muodostuneiden alueiden vertailun lisäksi vertailutaulukoista on nähtävissä Uudenmaan (alue 7) ja muun Suomen vastausten keskinäinen suhde. Jossain määrin odotusten mukaisesti Uudenmaan vastaajat suhtautuivat kyselyn vaatteisiin keskimäärin hieman neutraalimmin kuin muiden maakuntien vastaajat. Hyvin hienoisen poikkeuksen tähän linjaan teki kuitenkin ensisijaisesti feminiiniseksi mielletty vaate (37t), jota muiden maakuntien vastaajista 88% piti sukupuolittuneena, Uudenmaan vastaajista 88,6%. Mielenkiintoinen havainto alueiden 7 ja 8 vertailussa oli myös se, ettei alueiden kesken ollut juuri eroa sen suhteen, kuinka suuri prosentti vastaajista näki kyselyn vaatteet vastakkaisen sukupuolen vaatteena (esim. ensisijaisesti maskuliinisena pidettyä vaatetta tyttöjen vaatteena tai toissijaisesti feminiinisenä pidettyä neutraalia vaatetta poikien vaatteena). Kaiken kaikkiaan Uudenmaan alueen hieman muita alueita neutraalimpaa suhtautumista kysely vaatteiden sukupuolittuneisuuteen voidaan kuitenkin pitää ainoana missään määrin merkittävänä alueellisena erona, joka käsitellyn aineiston pohjalta on havaittavissa.

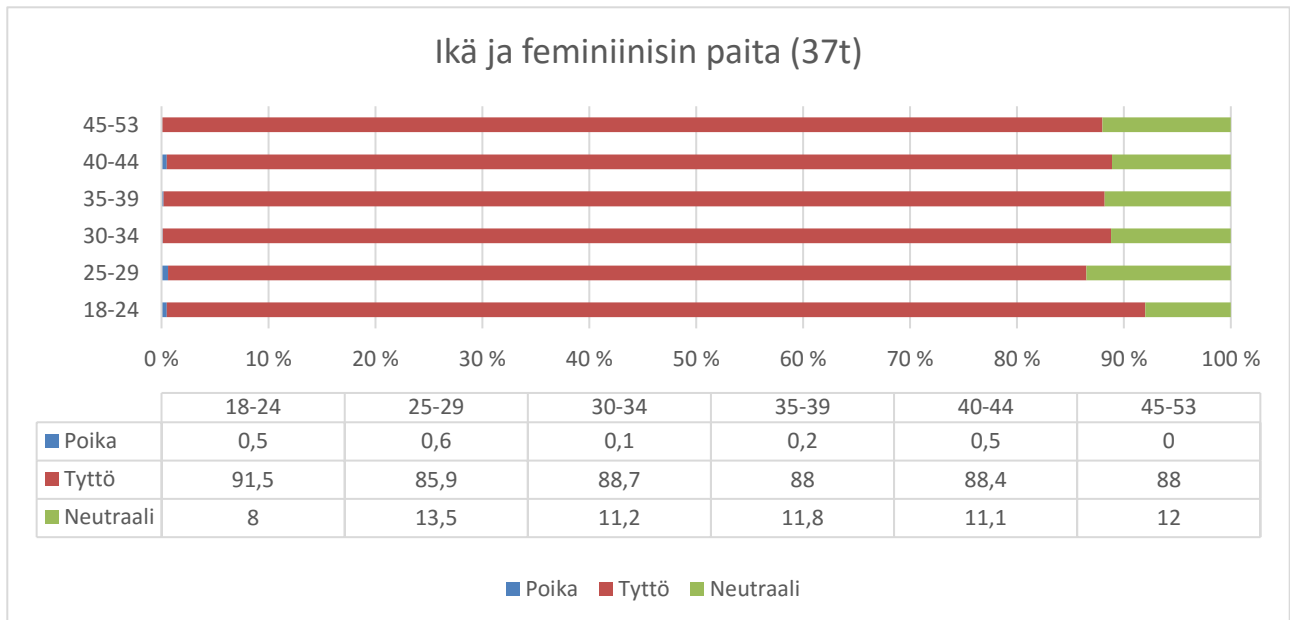

Kuvio 13: Asuinalueet ja neutraali-maskuliininen vaate (10t)

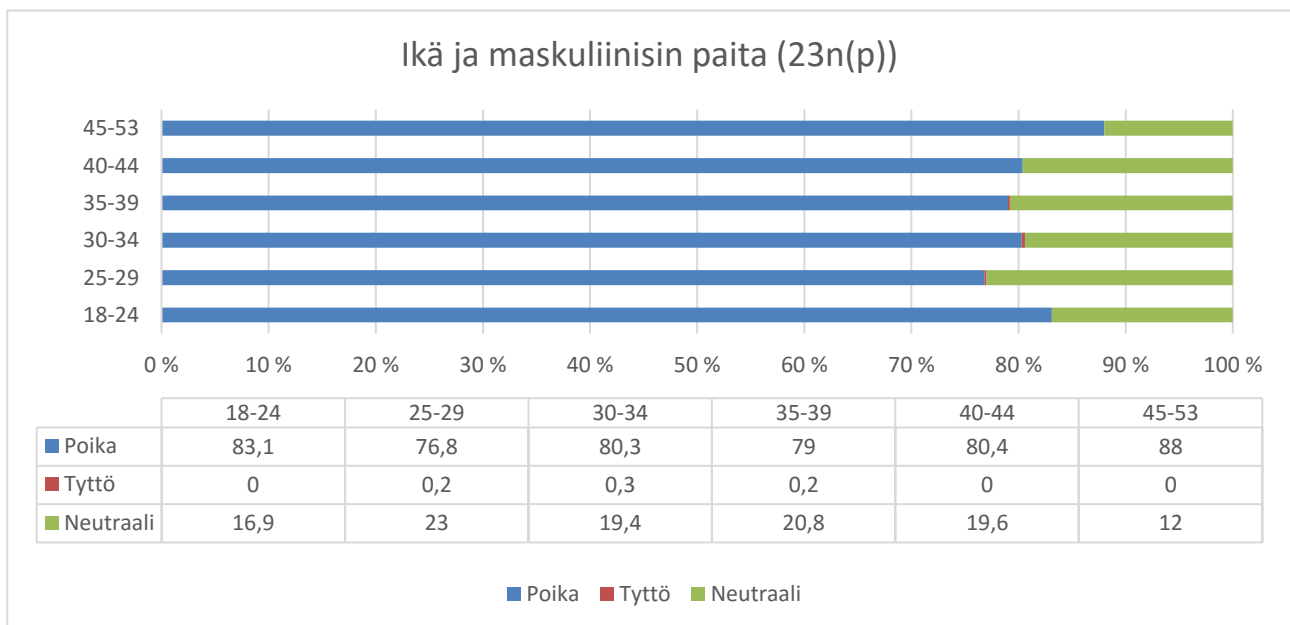
5.3.3 Iän vaikutus

Kaikkiaan kyselyyn osallistuneiden vastaajien ikä jakaantui akselille 18-53. Vaikka aineistosta puuttuivat täysin 51-52-vuotiaat vastaajat, olisi 33 eri suuruisen ryhmän analysointi ollut epämielikästä, joten mielekkäämmän asetelman luomiseksi ikäjakaumasta

muodostettiin kuusi ikäryhmää (ks. 4.4.1). Ryhmittelystä huolimatta ryhmien koot ovat vaihtelevat, mikä vaikuttaa luonnollisestikin erityisesti pienempien ikäryhmien vastausten yleistettävyyteen ja luotettavuuteen, mutta kartoittavan kuvan luomiseksi tämän aineiston puitteissa ongelma on pyritty ratkaisemaan suhteellistamalla kunkin ryhmän vastaukset ensin omassa viiteryhmässään, ja vasta sitten suhteessa muihin ryhmiin.

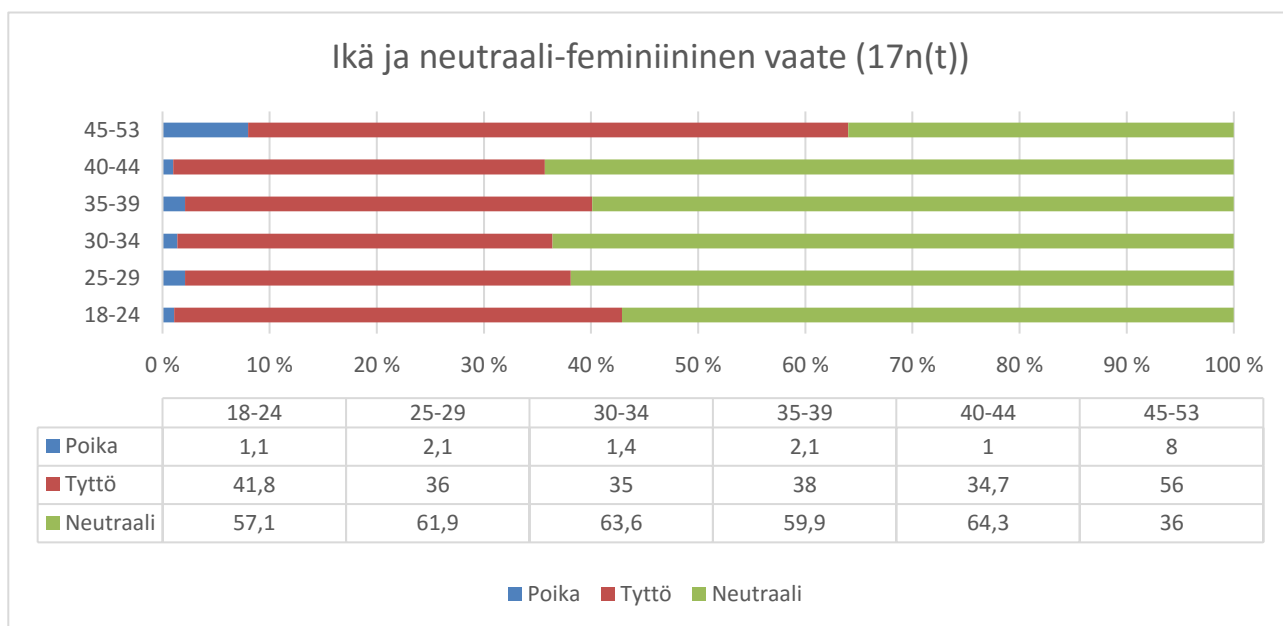
Kuvio 14: Ikä ja feminiinisin paita (37t)

Kuvio 15: Ikä ja maskuliinisin paita (23n(p))

Tarkasteltaessa eri ikäryhmien suhdetta kyselyn feminiinisimpään ja maskuliinisimpaan vaatteeseen on joitakin eroavuuksia havaittavissa. Kyselyn feminiinisimmäksi mielletty vaate (37t) ei juuri luonut eroja ikäryhmien välille, lukuun

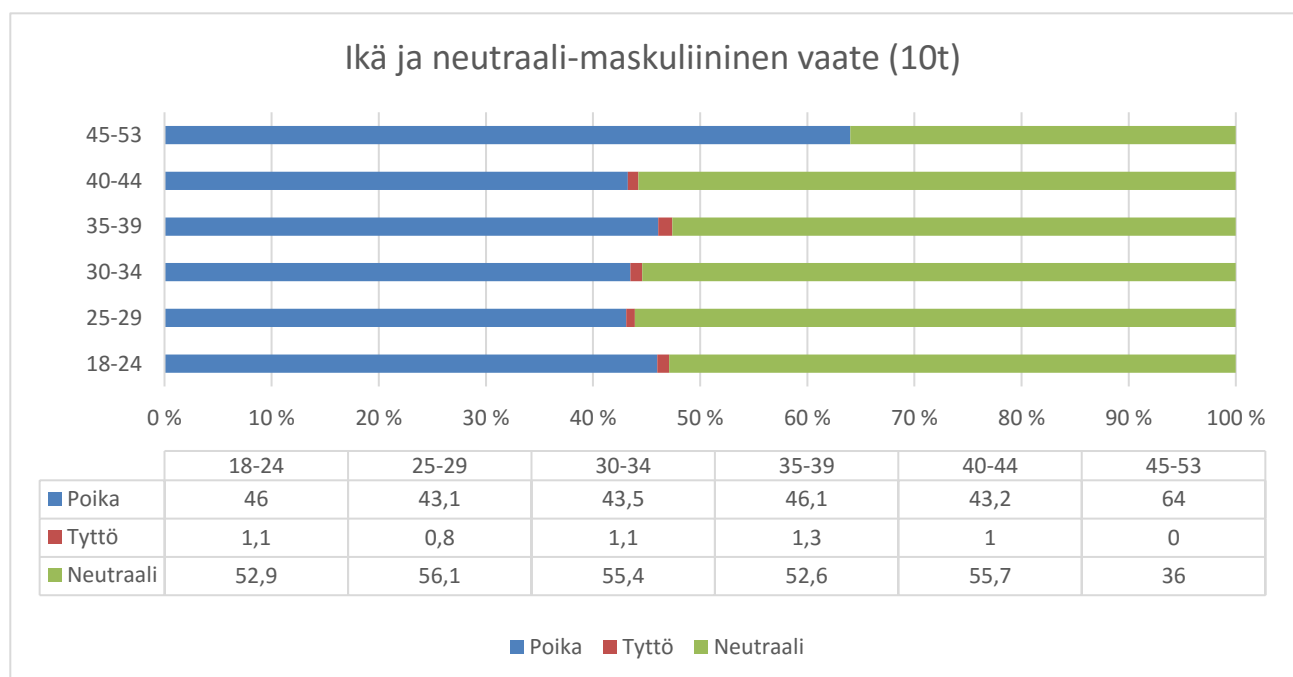
ottamatta kyselyn nuorinta ikäryhmää, 18-24-vuotiaita, joista 91,5% vastaajista mielsi vaateen feminiiniseksi, 30-53-vuotiaiden näkemysten vaateen feminiinisyydestä asettuessa hyvin tasaisesti 88,0-88,7%. Ikäryhmistä toinen, 25-29-vuotiaat, puolestaan painottivat hieman muita ikäryhmiä enemmän neutraaliutta, 85,9% ikäryhmän pitäessä vaatetta feminiinisenä. Vastaajien suhde kyseisen vaateen maskuliinisuuteen asettui kaikissa ikäryhmissä alle prosenttiin, joskaan 44-53-vuotiaiden ryhmästä yksikään vastaaja ei pitänyt vaatetta maskuliinisenä. Vastaavasti maskuliinisimman paidan (23n(p)) kohdalla 45-53-vuotiaiden vastaajaryhmästä yksikään ei pitänyt vaatetta feminiinisenä, ryhmän painottaessa vertailuryhmistä eniten vaateen maskuliinisuutta (88% ikäryhmän vastaajista). Yhtäläisesti kuitenkin myöskään 40-44-vuotiaat ja 18-24-vuotiaat eivät pitäneet vaatetta lainkaan feminiinisenä, viimeksi mainittujen painottaessa vaateen maskuliinisuutta ryhmistä toiseksi eniten (83,1%). Sukupuolittuneisuuden painotus ei ollut kuitenkaan aivan yhtä voimakasta kuin feminiinisimmän vaateen kohdalla. Jälleen ryhmistä eniten neutraaliutta painottivat 25-29-vuotiaat, joskin kaikki ikäryhmät suhtautuivat ensisijaisesti maskuliiniseen vaatteeseen muutenkin neutraalimmin kuin ensisijaisesti feminiiniseen vaatteeseen (37t). Hajonta eri ikäryhmien välisten vastausprosenttien välillä kuvaa vastaavan ilmiön vielä selkeämmin; ikäryhmistä eniten ja vähiten maskuliinisuutta painottaneiden ryhmien eroksi muodostui 11,2 prosenttiyksikköä, kun taas feminiiniseksi mielletyn vaateen prosentuaalinen vastaushaitari jäi vain 5,6 prosenttiyksikköön. Aineiston valossa voidaan siis todeta eri ikäryhmien mieltävän suhteellisen yhdensuuntaisesti selkeästi

Kuvio 16: Ikä ja neutraali-feminiininen vaate (17n(t))

sukupuolittuneet vaatteet, 18-24-vuotiaiden kuitenkin painottaessa sukupuolittuneisuutta hieman muita enemmän. 25-29-vuotiaat puolestaan mieltävät sukupuolittuneiksi miellettykin vaatteet hieman muita useammin neutraaleiksi.

Hajonta ikäryhmien välisestä sukupuolittuneisuuden tulkinnasta on kuitenkin paremmin havaittavissa niiden vaatteiden kohdalla, jotka miellettiin ensisijaisesti neutraaleiksi, mutta toissijaisesti painottuen jommankumman sukupuolen vaatteeksi (17n(t) ja 10t). Näiden vaatteiden kohdalla vastaajista vanhimmat, 44-53-vuotiaat, mielsivät vaatteet selkeästi muita ikäryhmiä sukupuolittuneemmiksi kuin verrokkiryhmänsä, vastaushaitarin eniten ja vähiten neutraaliutta kannattaneiden vastaajaryhmien välille muodostuessa hevosbodyn (17n(t)) kohdalla jopa 28,3 prosenttiyksikköä kattavaksi. Verratessa selkeästi ja toissijaisesti sukupuolittuneiksi miellettyjä vaatteita, oli myös 18-24-vuotiaiden ryhmän kohdalla havaittavissa taipumusta mieltää vaatteet muita alle 45-vuotiaita sukupuolittuneemmin.

Kuvio 17: Ikä ja neutraali-maskuliininen vaate (10t)

Valtavasta erosta suhteessa muihin ryhmiin ei ole kyse, mutta pienen painotuksen voidaan nähdä toistuvan johdonmukaisesti kaikkien tarkasteltavien vaatteiden kohdalla. Sen sijaan ensisijaisesti neutraaleiksi miellettyjen vaatteiden kohdalla 25-29-vuotiaiden ryhmä ei erottunut neutraalilla painotuksella, kuten selkeästi sukupuolittuneiksi miellettyjen vaatteiden kohdalla. Kyseistä ryhmää enemmän esiin nousi 35-39-vuotiaiden ryhmä, joka mielsi sekä toissijaisesti maskuliinisen että feminiinisen vaatteen sukupuolittuneemmin, kuin ikähaarukoinnin edellinen ja seuraava ryhmä, jotka kumpikin suhtautuivat

sukupuolittuneisuuteen hyvin yhtenevästi (ko. ikäryhmät määrittivät kummatkin ensisijaisesti neutraalit vaatteet 2,8-4,4 prosenttiyksikköä neutraalimmiksi kuin 35-39-vuotiaiden ryhmä).

Ikäryhmien vertailussa eroa luova tekijä ei siis niinkään ollut ikä, vaan ennemminkin tarkasteltu vaate. Näin ollen merkittäviä eroja eri ikäryhmien välillä ei voida löytää, mutta suuntaa-antavasti voidaan nähdä vastaajaryhmistä vanhimpien (44-53-vuotiaat) suhtautuvan useimmin muita ikäryhmiä sukupuolittuneemmin. Tästäkin huolimatta, vaikka kolmessa tapauksessa neljästä vanhimpien vastaajien ikäluokka (44-53-vuotiaat) arvioi vaatteet joko neutraaleiksi tai jommankumman sukupuolen vaatteiksi, samainen ikäryhmä määritteli myös toissijaisesti feminiinisen vaatteiden ryhmistä useimmin maskuliiniseksi. Näin ollen ei voida yksiselitteisesti pitää jotakin ikäryhmää sosiaalisten normien suhteen liberaalimpana tai konservatiivisempänä.

6 Luotettavuus

Seuraavassa tarkastellaan tämän tutkimuksen luotettavuutta tutkimusprosessin mukaisessa etenemisjärjestyksessä kuvaten mahdollisimman selkeästi mahdolliset luotettavuutta heikentäneet tekijät ja niihin kohdistuneet toimenpiteet.

Tutkimuksen lähtöasetelman kannalta voidaan pitää jossain määrin luotettavuutta lisänneenä tekijänä, ettei minulla tutkijana ollut ennen tutkimuksen aloittamista juuri minkäänlaista kosketusta 2010-luvun lastenvaatteisiin. En siis osannut ennalta täysin arvioida tarjonnan suhdetta sukupuolittuneisuuteen, vaan lähdin hankkimaan kyselyyn tarvittavia lastenvaatteita hyvin pitkälti teoriasta nousseiden suuntaviivojen mukaan. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttivat väistämättä kuitenkin seuraavat seikat, jotka ilmenivät kyselyn kuvaosuutta tehdessä. Vaatteet hankittiin kuvausta varten pääkaupunkiseudun lastenvaatemyymälöistä, joiden valikoima saattoi jossain määrin poiketa esimerkiksi Pohjois-Suomen vastaavanlaisten myymälöiden valikoimasta. Vaatteiden yleinen saatavuus on saattanut myös vaikuttaa siihen, että vastaajat ovat tunnistaneet tuotteen tietyn merkin tyttöjen tai poikien tuotteeksi, jolloin vastaus sukupuolittuneisuudesta on saatettu tehdä tämän tiedon eikä kyselyn kuvan perusteella. Myös vaatevalmistajien käytäntö jakaa tuotteensa kulttuurisesti vakiintuneiden normien mukaan tyttöjen ja poikien tuotteisiin ohjaa usein kuluttajien ostokäyttäytymistä. Niinpä vaikka kyselyn kuvituksessa käytetyt vaatteet olikin pyritty valikoimaan niin, että ne vastasivat teorian pohjalta määriteltä luokitusta, on silti huomioitava, etten vaatteita valitessani ole kuitenkaan ollut immuuni oman sosiaalisen kontekstini sukupuolnormeille. Luotettavuuden lisäämiseksi pyrin kuitenkin tiedostamaan kuvausvaatteita hankkiessani niin nämä normit kuin omat visuaaliset mieltymykseni.

Vaikutuksensa luotettavuuteen on mahdollisesti ollut myös vaatteiden malleilla; lähtökohtaisesti tutkimukseen oli tarkoitus valita yksinkertaisia ja malleiltaan mahdollisimman neutraaleja vaatteita, kuten bodeja, pipoja ja paitoja. Tehtävä osoittautui kuitenkin yllättävän haastavaksi, sillä jo pienten lasten vaatteiden malleissa on vaikutteita leikkauksista tai yksityiskohdista, jotka viittaavat yleisellä tasolla tulkittavasti maskuliinisuuteen tai feminiinisyyteen. Yhtenäisimmäksi vaihtoehdoksi osoittautui vauvojen body, joka valmistajasta riippumatta on malliltaan usein hyvin samanlainen, värien ja kuosien kuitenkin vaihdellessa. Tutkimuksen kannalta ongelmallista kuitenkin oli kysymys siitä, ohjaako body liikaa vastaajan ajattelua feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta suhteessa pieneen vauvaan, joka kuitenkin mielletään usein vähemmän sukupuolittuneena

kuin vaikkapa 6-vuotias lapsi (vrt. Roivainen, 2016, 132—133). Monipuolisen kuva-aineiston saavuttamiseksi pienten lasten vaatteet oli lopulta hyväksyttävä osaksi kokonaisuutta, mikä jossain määrin heikentää vastausten luotettavuutta, mutta toisaalta tästä näkökulmasta näihin vaatteisiin liitettyjä sukupuoliassosiaatioita voidaan pitää jopa jossain määrin muita merkittävämpinä.

Kyselyn väittämäosuuden laadinnassa tutkimuksen luotettavuus pyrittiin takaamaan sillä, että väittämät nousivat pitkälti aiemmasta tutkimuksesta, samaa ilmiötä eri suunnista tarkastellen. Väittämistä pyrittiin muotoilemaan kärkkäitä, jotta ne herättäisivät selkeitä mielipiteitä, ja tässä väittämät suurelta osin onnistuivatkin. Toisaalta kuitenkin niin analyysivaiheessa kuin kyselystä annetun palautteenkin kautta kävi ilmi, että väittämät eivät ehkä olleetkaan niin yksiselitteisesti tulkittavissa, kuin tarkoitus oli. Vastaajien vaihteleva tulkinta eri väittämien suhteen on siis voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa, mutta koska tulkintaa ei ollut mahdollista selventää, analysoitiin väittämät alkuperäisestä näkökulmasta, muut tulkintavaihtoehdot kuitenkin tiedostaen. Luotettavuuden kannalta kyselyn taustatekijöiden kartoitusta voidaan pitää yleisesti onnistuneena, sillä taustatietokartoitus ei sisältänyt mitään vaikeasti tulkittavia tai moniselitteisiä osuuksia. Luotettavuuden kannalta olennainen taustatietoihin liittyvä virhe nousi kuitenkin esiin pian kyselyn julkaisun jälkeen, kun kävi ilmi, että asuinaluevaihtoehdoista puuttui kokonaan Pohjois-Pohjanmaa. Virheen merkittävyyden vuoksi ja tutkimustulosten luotettavuuden lisäämiseksi vastausaineisto rajattiin lopulta kattamaan vain vastaukset, jotka oli jätetty puuttuvan asuinaluevaihtoehdon lisäämisen jälkeen. Tarkempi kuvaus prosessista löytyy osiosta 4.4 Aineiston esikäsittely.

Sähköisen kyselylomakkeen käyttöön liitetään yleisesti monia hyviä puoli (mm. Heikkilä 2008; Miettinen & Vehkalahti 2013), mutta toisaalta siihen liittyy myös monia seikkoja, jotka huomioimattomina saattavat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tästä esimerkkinä mm. se, että vaikka periaatteessa tutkimuksen perusjoukkona tavoiteltiin Suomessa asuvia 0-6- vuotiainen lasten vanhempia, oli heti alusta asti selvää, että käytössä olevilla resursseilla on mahdotonta tavoittaa koko perusjoukkoa, tai edes täysin luotettavaa, tasaisesti valittua edustusta kyseisestä joukosta. Netissä levitetty kysely ohjasi tutkimusta itsevalikoituneen otannan suuntaan, jolloin luotettavuuden kannalta tuli huomioida muutamia eri näkökulmia. Kyselyn levitystavan takia otoksesta on automaattisesti jääneet ulkopuolelle perusjoukon edustajat, jotka eivät joko kuuluneet Facebookin ryhmiin, joissa kyselyä jaettiin tai eivät käyttä Facebookia tai internetiä ylipäänsä. Huomionarvoista myöskin on, että Facebookin kaltaisissa yhteisöpalveluissa muodostuviin ryhmiin hakeutuu usein saman henkisiä (esim. tietynlaisen arvomaailman jakavia) henkilöitä jäseniksi, jolloin

vastauksiin saattaa huomaamatta syntyä vinouma. Yksi tällainen tiedostettu vinouma on mm. se, että kyselyä on saatettu jakaa miehet pois sulkevissa äitiysryhmissä, joskin naiset usein ovat miehiä edustetumpia erilaisissa vanhemmuusryhmissä. Samoin erityisesti alueelliseen leviämiseen ovat väistämättä vaikuttaneet kyselyä jakaneiden, siis myös tutkijan, maantieteellinen sijainti, sillä internetin kattavuudesta huolimatta sosiaaliset yhteydet muodostuvat silti vielä pääsääntöisesti kasvokkain.

Kokonaistutkimuksen kannalta kriittisin luotettavuuden tarkastelu kohdistuu kuitenkin tutkimuksen analyysiosuuteen sen soveltavien menetelmien takia. Tilastotieteellisestä näkökulmasta tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu parantaa mm. tekemällä aineistolle erilaisia reliabiliteettia testaavia ajoja, mutta koska tutkimus ei alun perinkään edustanut perinteisintä määrällistä tutkimusta, tehtiin analysoinninkin suhteen tietoisesti perinteisistä toimintamalleista poikkeavia ratkaisuja. Tutkimuksen toistettavuuden kannalta on huomioitavaa, että osa analyysistä on tehty manuaalisesti prosenttiosuuksia laskien, jolloin inhimillisen erheen todennäköisyys on suurempi kuin tilasto-ohjelmien niitä laskiessa. Samoin tutkijan tulkinnat tarkasteltujen analyysitulosten merkittävydestä ovat inhimillisempiä, kuin perinteisen tilasto-ohjelman tuottamat laskelmat, mutta toisaalta esimerkiksi tulkinnat prosenttiosuuksien merkittävyksistä perustuvat matemaattiseen päättelyyn, jonka pitäisi olla kenen tahansa toistettavissa. Merkityksiä ja painotuksia aineistosta poimittaessa on läpi analyysin pyritty myös tietoisesti pitämään yhtenäistä linjaa.

Kaiken kaikkiaan jo tutkimusaihetta rajattaessa oli selvää, että aiheen laajuuden ja moniulotteisuuden takia tutkimuksen tarkoitus oli tuottaa kartoittavaa tietoa ilmiöstä selittävän tiedon sijaan. Vaikka kysely lopulta saavuttikin hyvin kattavan vastaajajoukon, ei aineisto kuitenkaan ole kyllin edustava tai yleistettävissä oleva, jotta voitaisiin puhua varsinaisesti kuvailevasta tutkimuksesta. Näin ollen tutkimustuloksia ei voida siirtää suoraan yleiselle tasolle, mutta tutkimustapauksen puitteissa tutkimukseen liittyvät valinnat ja analysointi on pyritty tekemään mahdollisimman läpinäkyvästi niin, että tutkimustulosten voidaan katsoa olevan luotettavia.

7 Pohdintaa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa kartoittavaa tietoa siitä, millaisia tekijöitä 0-6-vuotiaiden lasten vanhemmat mielsivät lastenvaateissa feminiinisiksi, maskuliinisiksi tai neutraaleiksi. Tämän lisäksi tutkimus pyrki kartoittamaan myös sitä, miten vanhemmat näkivät vaatteiden vaikuttavan lasten identiteetin kehitykseen sekä miten vanhemmat suhtautuivat lastenvaatteisiin kohdistuvaan sosiaaliseen normiin. Myöskin vastaajien iän, asuinalueen ja koulutuksen mahdollisia vaikutuksia suhteessa annettuihin vastauksiin pyrittiin kartoittamaan. Seuraavassa tutkimustuloksia tarkastellaan lyhyesti tutkimuskysymyksittäin, jonka jälkeen esitellään vielä muutamia mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta oli tarkoitus selvittää, millaiset eri tekijät vaikuttivat siihen, että jokin lastenvaate miellettiin feminiiniseksi, maskuliiniseksi tai neutraaliksi. Kysymystä lähestyttiin sähköisessä kyselyssä 47 lastenvaatekuvan kautta, jotka vastaajat määrittivät näkemyksensä mukaisesti tyttöjen vaatteeksi, poikien vaatteeksi tai sekä tytöille että pojille soveltuvaksi neutraaliksi vaatteeksi. Hieman yllättäen suurin osa (35/47) vaatteista miellettiin neutraaleiksi, loppujen kahdentoista jakautuessa tasaisesti sekä maskuliinisina että feminiinisinä nähtyihin. Vaikka tutkimuskysymyksen ensisijainen vastaus olikin, että valtaosa vanhemmista näki vaatteet suhteellisen neutraaleina, oli kuitenkin huomionarvoista, että niiden vastaajien mielestä, jotka eivät nähneet vaatteita neutraaleina, vaatteet edustivat lähes poikkeuksetta perinteisen sosiaalisen normin mukaista sukupuolta. Tällaista perinteistä näkemystä ilmensivät mm. vihreiden ja sinertävien ja tummien vaatteiden assosiointi maskuliinisiksi, samoin kuin kuosien, joissa esiintyi kulkuneuvoja, koneita tai villieläimiä (vrt. Lurie, 1983). Feminiinisiksi sen sijaan miellettiin niin vaaleat kuin tummat sävyt keltaisista ja punaisista vaatteista. Kuoseissa feminiinisinä nähtiin ennen kaikkea kukkakuosit, jotka Lurien (1983) mukaan on liitetty jo 1800-luvulta lähtien naisellisuuteen, mutta myös kyselyn pilkulliset vaatteet nähtiin useammin feminiinisinä kuin maskuliinisina.

Vastauksissa ilmeni eroavuutta myös siinä, että feminiinisiksi mielletyt vaatteet liitettiin vahvemmin feminiinisyyteen kuin maskuliinisiksi mielletyt vaatteet maskuliinisuuteen. Tulos on täysin yhdenlinjainen aiemman tutkimuksen kanssa useammastakin näkökulmasta tarkasteltuna. Davisin (1992, 36—37) mukaan ns. androgyyni vaatetyyli ilmentää usein pelkistettyjä maskuliinisia piirteitä feminiinisiä enemmän, jolloin on luonnollista, että tämän totutun assosiaation vaikutuksesta myös

maskuliinisuuden rajoista tulee häilyvämmät kuin feminiinisyyden. Hieman toisenlaisen näkökulman maskuliinisuuden ja feminiinisyyden rajojen selkeyteen ja venyvyyteen tuo sosiaalisen hierarkian näkökulma. Muun muassa Davis (1992) ja Roivainen (2016) viittaavat tutkimuksissaan siihen, että maskuliiniseen pukeutumiseen liitetään yhteiskunnallisesti arvostettuja hyveitä, toisin kuin feminiinisyyteen, jolloin myös naisten on edullisempaa hakea pukeutumiseensa vaikutteita maskuliinisesta pukeutumisesta. Käänteisesti ajatellen siis feminiinisyyteen liittyy selkeämmät assosiaatiot ja tiedostetummat rajat, sillä vain kyseisen tietoisuuden kautta ei-toivottuja, ns. alemman statuksen assosiaatioita pystytään välttämään esimerkiksi pukeutumiseen liittyvässä viestinnässä (vrt. Roivainen, 2016, 122—123).

Vaatetukseen liittyvän maskuliinisuuden ja feminiinisyyden rajojen tunnistaminen ja venyttämien suhteessa sosiaaliseen normiin ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä. Vaikka siis tietyllä tasolla vaatteisiin liitetyt feminiiniset tekijät tuntuvat olevan vähemmän mielipiteitä jakavia kuin maskuliiniset, on käänteisesti kuitenkin ideaalimaskuliinisuuden, johon niin Jokinen (2010) kuin Mossekin (1996) tutkimuksissaan viittaavat, ilmaisun rajat ahtaammat kuin vastaavasti feminiinisyyden ilmaisun rajat. Sosiaalisten normien puitteissa tämä tarkoittaa siis sitä, että tyttöjen on suotavampaa pukeutua poikamaisesti, maskuliiniseen pukeutumiseen liitettyjen positiivisten assosiaatioiden vuoksi, joilla tyttöjen voidaan katsoa nostavan sosiaalista statustaan. Feminiinisesti pukeutuva poika sen sijaan nähdään normia rikkovana (vrt. Archer, 1992, 43; Davis, 1992, 42-44). Muun muassa tämä aiemman tutkimuksen kuvaaman sosiaalisen normin ajatus oli taustalla, kun kyselyn toisen osion väittämiä muotoiltiin. Väittämien kautta pyrittiin kartoittamaan miten vanhemmat suhtautuivat sosiaaliseen normiin ja miten he uskoivat vaatteiden vaikuttavan lapsen identiteetin kehitykseen. Vastaukset osoittivat vanhempien tunnistavan sosiaalisen normin, joka edellä esitetysti mm. pitää tyttömäisiä poikia todennäköisemmin kiusaamisen kohteeksi joutuvina, eli vallitsevasta normista poikkeavina. Tämä perinteisen ja yleisellä tasolla tunnistetun normin tiedostaminen ei kuitenkaan suoraan heijastunut muihin vastauksiin, joiden kohdalla korostui mm. sallivampi ote niin tyttöjen kuin poikienkin tyylikokeiluja kohtaan. Aiemman tutkimuksen mukaan (mm. Barnes & Eicher, 1992) sosiaalisen kommunikaation kannalta on myöskin suotavaa noudattaa norminmukaista sukupuoli-identiteetin ilmaisua, joka on olennainen osa yhteisöön sosiaalistumista. Kyselyn vastausten perusteella vanhemmat kuitenkin haastavat normin lasten selkeästi ulkoisesta olemuksesta tulkittavan sukupuolen tärkeydestä. Yleisesti ottaen vastauksien voitiinkin nähdä heijastelevan yksilöiden sosiaalisten normien

muuttumista sallivampaan suuntaa, vaikka samanaikaisesti tunnistettiin laajempaa yhteisö ohjaava sosiaalinen normi, joka muuttuu yksilöllisiä näkemyksiä huomattavasti hitaammin. Kyselyn väittämät paljastivat vanhempien arvostavan myös lasten vapautta ilmaista identiteettiään pukeutumisensa kautta ilman, että pukeutumiseen liittyisi tiedostettua normin mukaisiin sukupuolirooleihin kasvattamista. Vaatteiden ja identiteetin kehityksen suhdetta ei pidetty täysin merkityksettömänä, mutta vastausten perusteella vanhemmat eivät liittäneet vaatteiden merkityksellisyyttä niiden sukupuolittuneisuuteen, vaan nimenomaisesti lapsen vapauteen valita vaatteensa. Aiempi tutkimus (Barnes & Eicher, 1992, 20) tosin osoittaa, että lapset sukupuolesta riippumatta ovat usein aikuisia vapaampia vaatteisiin liittyvässä itseilmaisussaan, sillä heitä eivät sido samat useinkaan samat poliittiset, uskonnolliset tai muut odotukset, jotka kohdistuvat kussakin sosiaalisessa kontekstissa aikuisiin.

Kolmantena tutkimusongelmana tarkasteltiin vastaajien iän, asuinalueen ja koulutustaustan vaikutusta siihen, miten he suhtautuivat vaatteiden sukupuolittuneisuuteen. Aineistosta poimittujen neljän havainnointi- ja vertailuvaatteen keräämien vastausten perusteella ei voitu minkään taustatekijän katsoa vaikuttavan merkittävällä tavalla vastaajan suhtautumiseen vaatteisiin. Merkittävien erojen puutteesta huolimatta joitakin suuntaantavia eroavuuksia oli kuitenkin vertailuissa havaittavissa. Iän merkitys suhteessa vastauksiin osoittautui jossain määrin vähämerkityksiseksi, mutta kuudesta ikäryhmästä kyselyn vanhimpien vastaajien ikäryhmä, 44-53-vuotiaat, erottautui hieman muista ikäryhmistä painottaen muita enemmän vaatteiden sukupuolittuneisuutta. Vaikka tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole esittää selittävää tietoa, voidaan kuitenkin olettaa painotuksen liittyvän siihen, että sosiaalinen normisto, johon vanhemmat vastaajat ovat kasvaessaan samaistuneet on ollut sukupuolinnormien suhteen tiukempi kuin normisto, johon vaikkapa 15-20 vuotta nuoremmat vastaajat ovat samaistuneet. 25-29-vuotiaat vastaajat suhtautuivatkin jossain määrin muita neutraalimmin vaatteisiin, mutta toisaalta vastaajista nuorimmat, 18-24-vuotiaat, osoittivat myös ajoittain voimakasta sukupuolittamista. Näin ollen ajatusta eri ikäluokkien kumulatiivisesti väljenevästä normistosta ei voida pitää täysin kattavana selityksenä, joskin ei voida olla myöskään täysin varmoja siitä, ovatko vastaajista nuorimmat vielä edes kerennet kyseenalaistamaan ja käsittelemään oppimiaan normeja.

Taustatekijöistä myöskään koulutus ei tarjonnut merkittäviä eroja vaatteisiin suhtautumiseen, mutta korkeakoulutettujen vastauksissa oli havaittavissa suhteellisen johdonmukaista korrelaatiota. Vastaajien, jotka olivat suorittaneet jonkin asteisen korkeakoulututkinnon, voitiin jossain määrin katsoa suhtautuvan sitä neutraalimmin

vaatteeseen mitä korkeampi tutkinnon taso oli. Vastaavasti hienoista painotusta sukupuolittuneeseen suhtautumiseen oli havaittavissa ammattikoulutustutkinnon suorittaneiden vastaajien ryhmässä. Ikää ja koulutustaustaa merkittävämmäksi vaikuttajaksi vastaajan suhtautumiseen muodostui kuitenkin vastaajan asuinalue. Yksittäisten asuinalueidenkaan välillä erot eivät olleet valtavia ja alueellinen suhtautuminen vaihteli vaatteiden mukaan. Merkittävimmäksi asuinalueen merkityksen kuitenkin tekee se, että vertailtaessa alueita 7 ja 8, eli Uudenmaan maakunnan ja Suomen muiden maakuntien vastaajien suhtautumista, osoittautui Uudenmaan alueen vastaajat johdonmukaisesti yhtä neutraalisti tai neutraalimmin vaatteisiin suhtautuviksi. Vaikka vertailuasetelma muodostikin vastakkain asettelun pääkaupunkiseudun ja muun maan välille, oli vertailu kuitenkin mielekäs siinä mielessä, että vastaajista lähes puolet edustivat Uudenmaan aluetta, toisen puolison vastaajista jakaantuessa muihin maakuntiin. Vertailun tulos ei sinänsä kuitenkaan ole yllättävä, sillä tunnetusti muutosajattelu muotoutuu suuremmissa asutuskeskityksissä leviten siltä muille alueille. Kuitenkaan sen enempää ikä, koulutustausta kuin asuinaluekaan ei yksinään selitä vastaajien suhtautumista tutkimuksen vaatteisiin, vaan kuten todettua, tämän tutkimuksen tulokset ovat olleet kartoittavia, uudelle tutkimukselle suuntaa antavia näkökulmia.

Kyselyn nopea leviäminen ja vastaajien aktiivinen osallistuminen osoittivat hyvin, että lastenvaatteiden sukupuolittuneisuus kiinnostaa aiheena myös käsityötieteen kentän ulkopuolella. Koska aihetta ei oltu juuri aiemmin tutkittu, muodostui tämän tutkimuksen lähtöasetelma hyvin pelkistetyksi ja vaatetuksen peruselementteihin kuten värien käyttöön nojautuvaksi. Aihe itsessään kuitenkin on niin runsas ja ennen kaikkea moniulotteinen, että tutkimusasetelman vähäisetkin muutokset toisivat ilmiöön lisää vastauksia. Kyselystä annetussa palautteessa moni kaipasi avoimia vastauskenttiä, joihin vastaajat olisivat halutessaan voineet selventää vastauksiaan. Avointen vastauskenttien kautta olisikin siis mahdollista saada selville vielä tarkemmin, mm. millä perusteella valinta vaatteiden sukupuolittuneisuudesta tai neutraaliudesta on tehty. Tällöin voitaisiin myös kartoittaa laajemmin vaatetuksen eri ulottuvuuksia, kuten vaatteiden mallin, yksityiskohtien ja materiaalien vaikutusta pelkän värin, kuosin tai kuvion sijaan. Jatkotutkimusten kautta olisi myös mahdollista tarkentaa eri ikävaiheiden vaatteisiin liittyvää sukupuolittuneisuutta, sillä kuten Roivainen (2016) tutkimuksessaan toi esiin, pidetään pienten lasten vaatteita jossain määrin neutraalimpina kuin esimerkiksi kouluikäisten lasten vaatteita. Tämän tutkimuksen tavoin edellä esitetyt jatkotutkimusehdotukset tuottaisivat kuitenkin tietoa vain lapsia vaateettavien vanhempien ajatuksista lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta ja siihen

vaikuttavista tekijöistä sen sijaan, että lapsilta itseltään hankittaisiin tietoa siitä, miten he ymmärtävät vaatteiden sukupuolittuneisuuden konseptin. Tällöin voitaisiin myös entistä paremmin tutkia sosiaalisten normien omaksumista ja ilmentämistä.

Tutkittiinpa asiaa kuitenkin mistä näkökulmasta hyvänsä, on hyvä myös pohtia maskuliinisuuden, feminiinisuuden ja neutraaliuden yleisiä rooleja ympäröivässä yhteiskunnassa. Rajoittaako ja leimaako sukupuolittaminen yksilöä tai yhteisöä? Entä voiko sukupuolten erityisyyden ymmärtäminen tuoda mukanaan jotakin sellaista, mitä pyrkimys neutraaliuteen ei voi koskaan tarjota? Tämänkään tutkimuksen tarkoitus ei ole ollut arvottaa vastaajien näkemyksiä suhteessa vaatteiden sukupuolittuneisuuteen tai neutraaliuteen sen enempää kuin vanhempien suhtautumista sosiaaliseen normiin tai vaatteiden vaikutukseen lasten identiteetin kehitykseenkään. Sen sijaan tässä tutkimuksessa on parhaan taidon mukaan pyritty kartoittamaan kyselyyn osallistuneiden vanhempien näkemyksiä tutkimuksen aiheesta ja ennen kaikkea piirtämään kuvaa siitä, miten moniulotteisesta ja moniselitteisestä ilmiöstä on kyse.

Lähteet

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. (1994). *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät*. Juva: WSOY

Archer, J. (1992). Childhood Gender Roles: Social Context and Organisation. Teoksessa H. McGurk (toim.), *Childhood social development: Contemporary perspectives* (31—61). Hove: Lawrence Erlbaum Associates Ltd.

Barnard, M. (1996). *Fashion as communication*. London: Routledge.

Barnes, R. & Eicher, J. (edit.) (1992). *Dress and gender: Making and meaning in cultural contexts*. Oxford: Berg Publishers.

Connell, R.W. (2002). *Gender – short introductions*. Cambridge: Polity.

Crane, D. (2000). *Fashion and its agendas: Class, gender and identity in clothing*. Chicago: University of Chicago Press.

Davis, F. (1992). *Fashion, culture and identity*. Chicago: University of Chicago Press.

Heikkilä, T. (2008). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita

Holland, S. (2004). *Alternative femininities: Body, age and identity*. Oxford: Berg.

Jokinen, A. (2010). Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa T. Saresma, L. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (128—139). Tampere: Vastapaino.

Juvonen, T., Rossi, L. & Saresma, T. (toim.) (2010). *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino.

Kaiser, S. (1998). *The social psychology of clothing: symbolic appearances in context*. New York: Fairchild Publications.

Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.) (2013) *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino.

Lurie, A. (1983). *The language of clothes*. New York: Random House Inc.

Miettinen, J. & Vehkalahti, K. (2013) Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (84-104). Tampere: Vastapaino.

Mosse, G.L. (1996). *Image of man: the creation of modern masculinity*. New York: Oxford University Press.

Paechter, C.F. (2007). *Being boys, being girls: learning masculinities and femininities*. Maidenhead: Open University Press.

Roivainen, P. (2016). *Puettu lapsuus – Löytöretkiä lastenvaatteiden saarille*. Kansatieteellinen Arkisto 56. Suomen muinaismuistoyhdistys.
<https://www.doria.fi/handle/10024/130369>

Räsänen, P. & Sarpila, O. (2013). Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyistä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (68-83). Tampere: Vastapaino.

Stoller, R. (1984). *Sex and gender: the development of masculinity and femininity*. London: Karnac.

Trebilcot, J. (1982) Two Forms of Androgynism. Teoksessa Vetterling-Braggin, M. (toim.) *“Femininity,” “Masculinity,” and “Androgyny” – A modern philosophical discussion* (161—169). New Jersey: Rowman and Littlefield.

Valli, R. (2001), Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I* (100-112). Jyväskylä: PS-kustannus.

Warren, M.A. (1982) Is Androgyny the Answer to Sexual Stereotyping? Teoksessa Vetterling-Braggin, M. (toim.) *“Femininity,” “Masculinity,” and “Androgyny” – A modern philosophical discussion* (170—186). New Jersey: Rowman and Littlefield.

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake tekstimuodossa

(kuvaosion kuvat erillisenä kuvaliitteenä)

Kysely lastenvaatteiden sukupuolittuneisuudesta

Tämä kysely on suunnattu 0-6-vuotiaiden lasten vanhemmille koskien lastenvaatteiden sukupuolittuneisuutta.

Kysely on osa Helsingin yliopistossa tehtävää käsityötieteen pro gradu-tutkimusta. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa millaiset tekijät lastenvaateissa mielletään feminiinisiksi, maskuliinisiksi tai neutraaleiksi sekä millaisia merkityksiä vanhemmat antavat lastenvaatteille suhteessa lapsen identiteetin kehitykseen.

Kysely koostuu kolmesta osiosta (kuva-assosiaatiot, väittämät ja taustatiedot) ja kyselyyn vastaaminen kestää noin 15 minuuttia.

Kyselyn vastaukset käsitellään anonyymisti ja vastauksia käytetään vain tutkimuskäyttöön.

Kiitos osallistumisestasi!

Tutkimukseen liittyvät kysymykset ja lisätiedot: henna.wright@helsinki.fi

Osio 1: Kuva-assosiaatiot

Ensimmäinen osio muodostuu 47:stä satunnaisessa järjestyksessä olevasta lastenvaatekuvasta. Teidän tulee vastata, onko kunkin seuraavilla sivuilla esitetyn kuvan vaate mielestänne tyttöjen vaate, poikien vaate vai sekä pojille että tytöille soveltuva eli neutraali.

Tutkimuksen kannalta on hyödyllisintä, mikäli vastaatte ensimmäisen miellelyhtymänne mukaan, kuvia sen syvällisemmin analysoimatta tai vertailematta.

(Kyselyn 47 kuvaa kuvaliitteissä, kyselyssä kunkin kuvan kanssa sama kysymys ja samat kolme vastausvaihtoehtoa)

Onko vaate mielestäsi tyttöjen vaate, poikien vaate vai neutraali? *

() tyttö () poika () neutraali

Osio 2: Väittämiä lastenvaateista

Tässä osiossa esitetään erilaisia lasten vaatteisiin ja pukeutumiseen liittyviä väittämiä. Teidän tulee vastata sen mukaan, miten suhtaudutte kyseiseen väittämään. Vastausvaihtoehdot asettuvat asteikolle 1 = Täysin eri mieltä, 2= Jokseenkin eri mieltä, 3= En varsinaisesti samaa tai eri mieltä, 4= Jokseenkin samaa mieltä, 5= Täysin samaa mieltä sekä EOS= En osaa sanoa.

1. Mielestäni jako tyttöjen vaatteiden ja poikien vaatteiden välillä on täysin turha.
2. Eri sukupuoliroolien kokeileminen vaateleikeissä on normaalia lapsen käytöstä.
3. Mielestäni on tärkeää, että lapsi oppii mahdollisimman varhain eron tyttöjen vaatteiden ja poikien vaatteiden välillä.
4. Minulle on tärkeää, että lapsi saa vaikuttaa omien vaatteidensa valintaan heti kun hän kykenee ilmaisemaan mielipiteensä asiasta.
5. Sosiaalisen kanssakäymisen kannalta on helpompaa, mikäli lapsen voi tunnistaa heti joko tytöksi tai pojaksi.
6. Haluan lastenvaatevalintojen kautta tukea lapseni kasvua mieheksi / naiseksi.
7. Puen lapseni vallitsevien sukupuolinormien mukaisesti, jottei tämä joutuisi kiusatuksi tai syrjityksi.

8. Tyttömäisiin vaatteisiin puetusta tytöstä kasvaa todennäköisemmin naisellinen nainen kuin poikamaisiin vaatteisiin puetusta tytöstä.
9. Aikuinen tietää lasta paremmin kuinka lapsen tulisi pukeutua.
10. Poikamainen tyttö kohtaa todennäköisemmin kiusaamista kuin tyttömainen poika.
11. Identiteetin kehityksen kannalta on täysin yhdentekevää millaisia vaatteita lapsi käyttää.
12. Vaatteen väri on tärkein määritelmä sille, onko vaate mielestäni tyttöjen vai poikien vaate.
13. Lasten sukupuolta alleviivaava pukeutuminen vahvistaa negatiivisella tavalla tyttöihin ja poikiin liitettyjä stereotypioita.
14. Sukupuolineutraali pukeutuminen vie lapselta mahdollisuuden rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään pienestä pitäen.
15. Nykyisin tyttöjen ja poikien tyylikokeilut ovat sosiaalisesti yhtä hyväksyttyjä.

Osio 3: Vastaajan taustatiedot

Sukupuoli *

Mies
Nainen
Muu

Ikä *

_____ vuotta

Asuinalue *

Ole hyvä ja valitse...
Ahvenanmaa
Etelä-Karjala
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Savo
Kainuu
Kanta-Häme
Keski-Pohjanmaa
Keski-Suomi
Kymenlaakso
Lappi
Pirkanmaa
Pohjanmaa
Pohjois-Karjala
Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Savo
Päijät-Häme
Satakunta
Uusimaa
Varsinais-Suomi

Korkein suoritettu tutkinto *

Ole hyvä ja valitse...

Peruskoulu
Ylioppilastutkinto
Ammattikoulutustutkinto
Alempi korkeakoulututkinto
Ylempi korkeakoulututkinto
Jatkotutkinto

0-6-vuotiaiden lasten lukumäärä *

Lasten sukupuoli / lasten sukupuolet *

tyttö / tyttöjä
poika / poikia
sekä tyttö(jä) että poik(i)a
en halua määrittää lapseni / lasteni sukupuolta

Lapsen ikä / lasten iät *

< 1
1
2
3
4
5
6

Kuvaliitteet

Kuvaliite 1: Kyselyn kuvat

Kuvat ovat käänteisessä kuvausjärjestyksessä. Kunkin kuvan alapuolelta löytyvä tunniste on muodossa kuvausnumero, p(oika) / t(yttö) /n(eutraali) vaatteen myyneen myymälän jaottelun mukaan sekä suluissa p/t/n, mikäli teorian valossa selkeästi viittasi johonkin muuhun kuin edellä on esitetty.

47p

46p

45p

44n

43n

42n

41p

40t

39t

38t

37t

36p

35n

34t

33n

32n

31n(p)

30n(p)

29t

28p

27n(p)

26n

25n(t)

24n(p)

23n(p)

22n(p)

21n

20n

19n

18n(p)

17n(t)

16n

15n

14n

13n(p)

12n(t)

11p

10t

9t(n)

8t

7p

6n

5n

4n(p)

3n(t)

2n(t)

1n